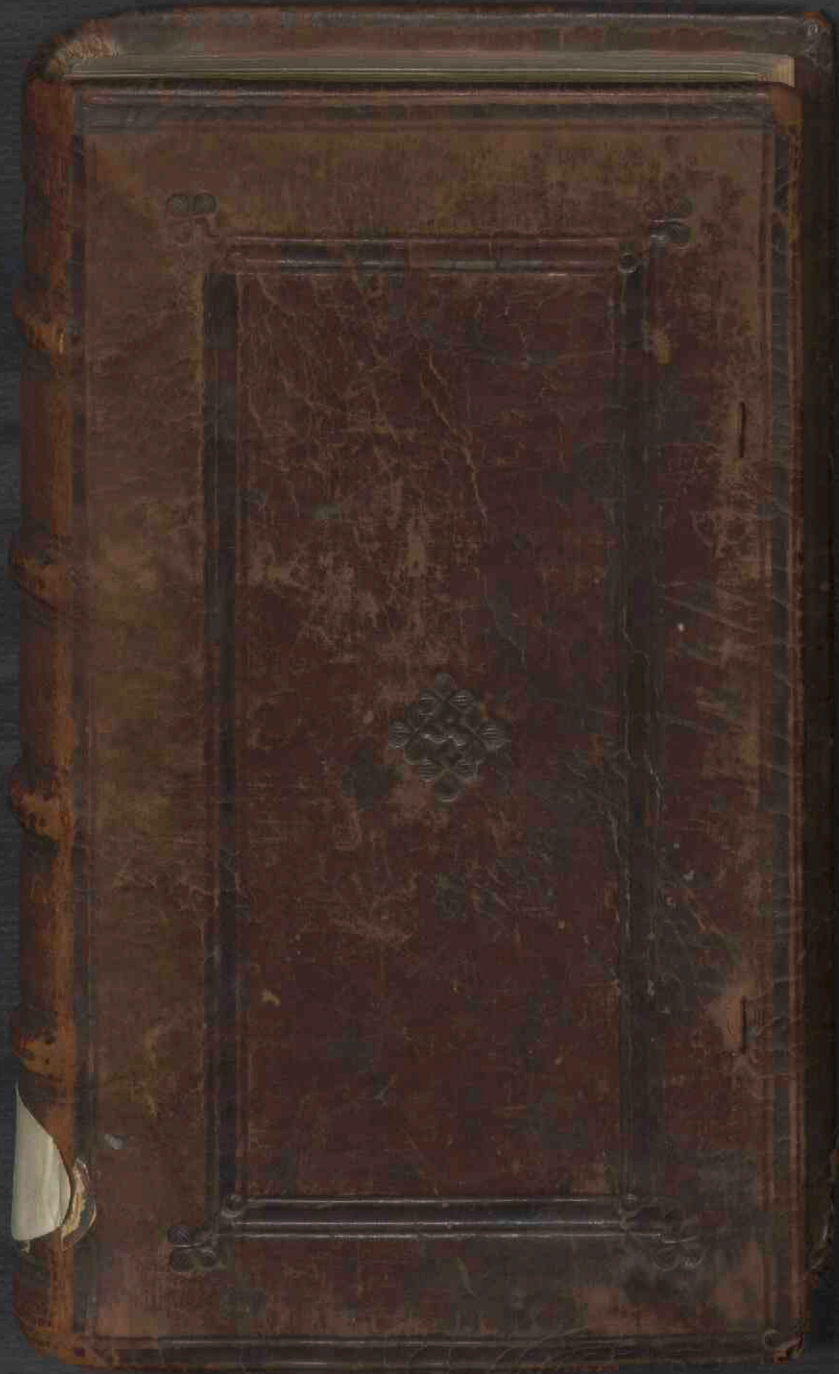

Dialogor?[m] sacrorum Libri Quatuor.

<https://hdl.handle.net/1874/430785>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

F oct.

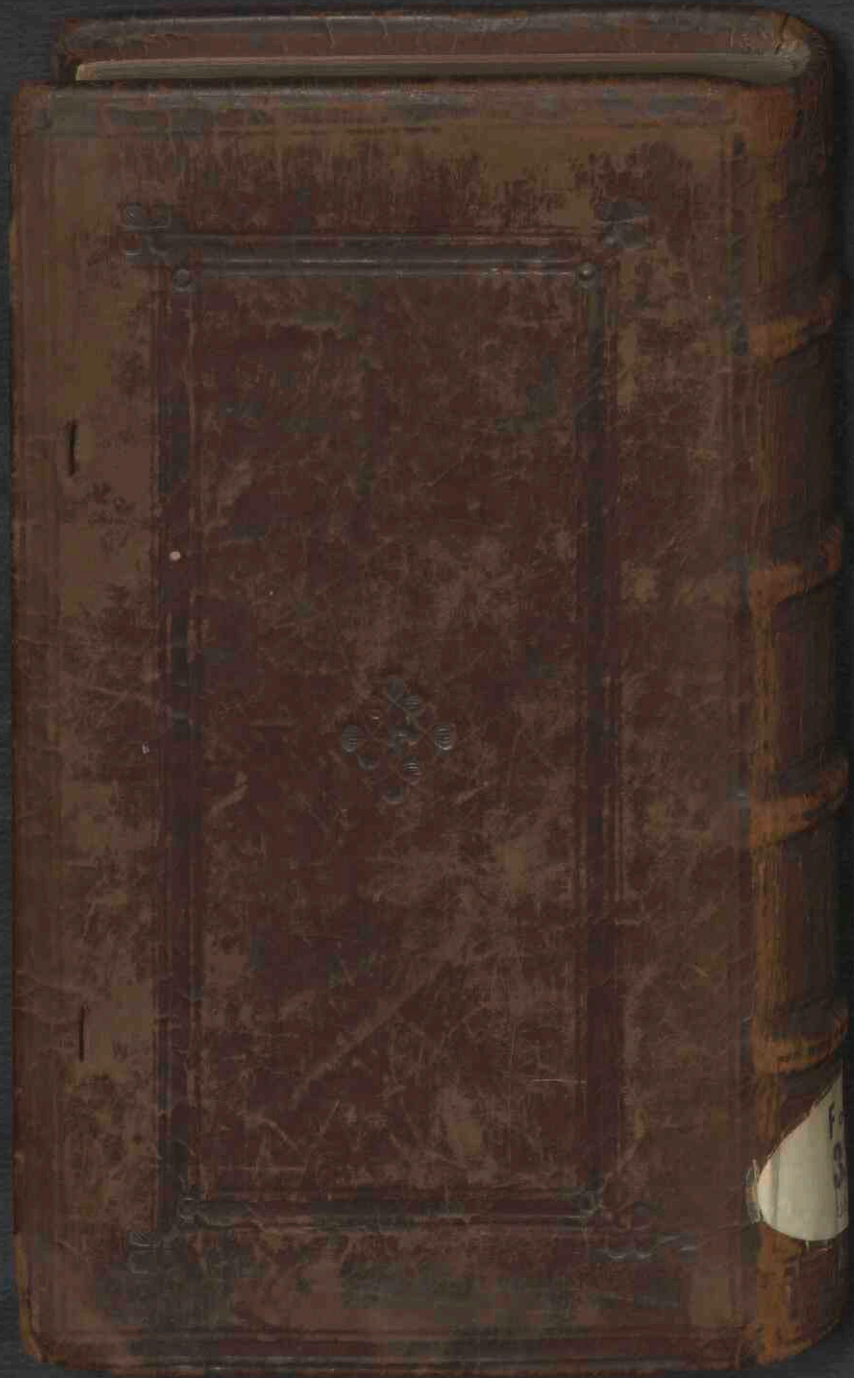
31

U.B.U.

1800

quenda nemā ad augendū
 gūm ad optinendā uirtutē ad
 merendā glām. **C** p̄mā s̄ḡr
 rone n̄ ad h̄ **C** s̄m̄ra dies
 i iuuue s̄u
 uiri uirtute
 r̄t̄ iuuuū
 iuuuore uis
 q̄tagenari u
 bz ad p̄nam
 multi dicūt n̄ illis deuestiba
 s̄ decoro q̄ n̄ h̄ uerū. **A** l̄ig
 ule lacto i d̄uicū ad placand
 om̄ d̄r̄ aū id̄ que uidet̄ d̄s
 p̄t̄oz qm̄ d̄ist̄ s̄c̄t̄ deuta illo
 r̄u mala p̄uferit̄ i eis. h̄
 i iuuuē accipit̄ i deo iue
 nū p̄ozibz m̄t̄ur q̄ h̄o nō
 solū d̄ab̄ s̄ i iuuuē ab̄i
 uer̄. v̄l̄a leū s̄c̄t̄ h̄ i ma
 ḡn̄ iuuuū q̄ eleḡt̄ d̄ic̄
 d̄ d̄ic̄t̄ue colligam̄es i p̄
 trates q̄ d̄ s̄c̄t̄. **Q**ū d̄ab̄
 ab̄t̄uē i p̄t̄e. **A** l̄ig n̄ colla
 demones uirtutē. **A** l̄ig
 h̄ sp̄ ad̄ i iuuuē. **C** s̄ m̄o d̄ic̄
 p̄t̄na i iuuuē s̄ḡr i d̄ic̄t̄
 u. p̄ s̄c̄t̄ i m̄o. **A** l̄ig diebz
 i iuuuē n̄ cor̄ct̄us pa
 ne u. v̄l̄a aqua d̄ic̄t̄; ei
 d̄ic̄t̄ duas tabulas lap̄teas
 s̄c̄t̄as. **A** l̄ig d̄ic̄t̄ d̄ic̄t̄. **D**ue
 bule s̄c̄t̄ amor d̄i p̄p̄i q̄ la
 yode s̄c̄t̄ ut d̄ic̄t̄e possit̄
 p̄ s̄c̄t̄. **A** l̄ig h̄ū q̄ d̄a tabu
 le n̄ lap̄teas s̄ uirtute uidet̄
 i iuuuē duabz tabulis oīa
 iudata ad s̄c̄t̄ n̄ca s̄c̄t̄a

s̄c̄t̄ q̄ n̄ addim̄ ad p̄m̄
 te d̄ic̄t̄ h̄ i s̄c̄t̄. **A** l̄ig
 iuuuē duobz mandam̄ p̄d̄i
 tota lex i p̄p̄e. **A** l̄ig d̄ic̄t̄
 d̄ic̄t̄ s̄c̄t̄

Miscellanea Theologica

Octavo n. 31.

iuuū nox p̄m̄ uenū s̄m̄
 tur ḡm̄. **A** l̄ig s̄ḡr i iuuuē
 r̄p̄t̄ de qua h̄ agit̄. **C** s̄ n̄ iuuuē
 s̄ i diebz i iuuuē uirtute uat
 oēs p̄t̄ozes d̄y ab̄i i d̄ic̄t̄o. **A** l̄ig
 monte i p̄p̄o. iuuuē n̄ca
 et̄ic̄ar. **A** l̄ig p̄t̄ozes d̄y p̄t̄e h̄
 p̄ amony n̄ et̄ic̄ar n̄ p̄o n̄
 uenū. **A** l̄ig i iuuuē i m̄t̄
 eēt̄ ab̄holofc̄me d̄ic̄t̄. **A** l̄ig
 s̄c̄t̄os. **A** l̄ig d̄ic̄t̄ d̄ic̄t̄
 p̄os iuuuē s̄ p̄m̄ iuuuē iuuuē
 iuuuē. **A** l̄ig iuuuē s̄ iuuuē
 s̄ q̄ am̄a s̄ hostes d̄ic̄t̄ n̄ca
 a. **A** l̄ig s̄c̄t̄ n̄ca iuuuē iuuuē
 p̄ am̄a s̄ iuuuē ual̄uē s̄c̄t̄
 d̄ic̄t̄ iuuuē iuuuē iuuuē iuuuē
 n̄ca. **A** l̄ig s̄ḡr i iuuuē iuuuē
 d̄ic̄t̄ n̄ca. **A** l̄ig iuuuē iuuuē
 iuuuē ab̄i iuuuē iuuuē iuuuē
 noct̄bz uis ad m̄t̄e d̄ic̄t̄
 q̄ i p̄t̄ iuuuē iuuuē iuuuē
 s̄m̄ gl̄e p̄uēit̄e. **A** l̄ig iuuuē
 d̄ic̄t̄o uobis iuuuē iuuuē
 iuuuē p̄t̄a s̄ p̄t̄a iuuuē
 iuuuē s̄c̄t̄ p̄t̄a iuuuē
 iuuuē. **A** l̄ig iuuuē iuuuē
 d̄ic̄t̄ p̄t̄a iuuuē iuuuē

Folperdus de Wael

Dialogorū fa-
 crorum Libri
 Quatuor.

Ex dono Bachelij.

SEBASTIANO CASTA-
 lione autore: nunc postremo
 ab eodem recogniti, &
 aucti.

N 38. A.

BASILEAE, PER
 Ioannem Oporinum.

Dialogorum
libri

Quartus

12. 1. 1. 1. 1.

SEBASTIANO CASTAL
liberatus in possessione
ad eandem conditionem
1578

BASILEAE, 1578
Iohann. Gessner

SEBASTIANVS CA-
STALIO CHRISTIANIS LE-
ctoribus S.

Os dialogos, fratres cha-
rissimi, composuimus, ut
pueri haberent, ut unde
eadē opera et mores Chri-
stianos, & orationem latinam disce-
rent. Itaq; eorum ruditati in primo li-
bro seruiuimus, sermone facilimo,
eoq; minus elegantī, & tamen latino
utentes: & pueris quasi præmansum
cibū in os inserentes. In cæteris iam
elegātius loqui cœpimus. Quod autē
Dei nomen IOVA Hebræū usurpa-
uimus, quòd nullum Dei proprium
nomē latinè extat (nisi fortè Iupiter,
sed id, ut pollutum, omittamus) id et-
si principio uidebitur fortasse duri-
us, tamē usu mollescet: & quod insue-
tum aures radet, idem usitatum
demulcebit. Valete.

4

DIALOGORVM SA-
CRORVM SEBASTIANI CA-
stalionis, Liber Primus,

ADAMVS. Gen. 3.

Serpens, Eua, Adamus, Ioua.

Uruetuit uos Deus uesci omni-
bus arborib. pomarij? E. Licet
nobis uesci fructib. arborum po-
marij: tantum Deus nobis inter-
dixit ea arbore, quæ est in medio
pomario, ne uesceremur fructu eius, ne ue etiam
attingeremus, nisi uellemus mori. S. Nequa-
quam moriemini propterea: sed scit Deus, si come-
deritis de eo, tum oculos uobis apertum iri, atq; i-
ta uos fore tanquam deos, scientes boni atq; mali.
E. Ita planè uidetur. Et fructus ipse est pulcher
sanè uisu, nescio an sit ita dulcis gustatu, ueruntam-
en experiar. Vah, quàm dulcis est? impertiendū
est etiam marito. Mi uir, si scires quàm sapidus sit
hic fructus, iam dudum comedisses. Accipe. A.
Quando ita uis, faciam. Ah flagitium fecimus. E.
Quid est? A. Nōne uides misera, nos esse nu-
dos? E. Video, et me pudet: sed quid nobis facien-
dum est? A. Texamus nobis subligacula ex fo-
lijs, quibus tegamus pudenda. E. Bene mones:
Et est

LIBER I.

Et est hic ficus folijs magnis, et aptis huic rei. A.
 Sed o nos infelices: uideor mihi audire uocem. E.
 Ioua est. miseram me, uereor ne deprehendat nos
 nudos. Abdamus nos in hoc desum nemus. I. Heus
 heus Adame, ubi es? A. Audita uoce tua in pomar-
 io, territus sum: et quia nudus eram, abscondi me.
 I. Unde didicisti esse te nudum? Num nam comedisti
 de arbore, de qua preceperam tibi ne comederes?
 A. Comedi quidem: sed prebuit mulier, quam tu
 adiunxisti mihi. I. Quid nam fecisti mulier? E.
 Decepta a serpente comedi. I. Quoniam istud
 fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium be-
 stiarum omniumque animalium terrestrium, et in-
 cedes in pectus, et uorabis puluerem quandiu ui-
 ues. Quinetiam conciliabo tantas inimicitias in-
 ter te et mulierem, interque semen tuum et eius, ut
 id conerit tibi caput, tu autem atteras ei calcem.
 Te quoque foemina, afficiam plurimis doloribus et
 eruminis, ut cum dolore parias, et tota pendeas ex
 imperio uiri tui. Et tu Adame, quoniam morem
 gerens uxori tue, comedisti de arbore, cuius esu
 interdixeram tibi, habebis terram infocudiorum
 tua culpa, et ex ea queres uictum laboriose dum
 uiues, cum interim ipsa procreabit tibi carduos et
 sentes. Tu uesceris herbis terra nascetibus, et cum si-
 dore uultus tolerabis uictum: donec redeas in terram,
 ex qua ortus es. nam puluis es, et in puluerem redibis.

6 DIALOG. SACRORVM
CAINVS. Gen. 4.

Ioua, Cainus.

CAine, ubi est Abel frater tuus? C. Nescio: nūquid ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorē de terra. Quamobrē utēris terra infesta, ut que aperto ore hauserit sanguinē fratris tui, de tua manu, ea non præbeat amplius uim suam tibi colenti. Tu errabis uagus per orbem terrarū. C. Mea culpa est maior, quā ut possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarū, errabo uagus per orbem terrarū, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus inuenerit, me interficiat. I. Imò uerò quicumq; interfecerit Cainū, subibit pœnam septupli. Quare apponā tibi hanc notam, ne si quis inciderit in te, perimat te.

LOTVS. Gen. 18.

Abrahamus, Ioua, Genij duo, puer,
Sara, Lotus, Vxor Loti,
Sodomitani.

Video tres homines aduersum me. Nō dubium est, quin sint defessi de uia, præsertim hoc tanto aestu: quare currā eis obuiā, ut retineam eos apud me. Domine, si uis facere mihi gratissimū, noli aliō potius diuertere quā ad me. Lauabis pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescētis sub arbore. Ego interea curabo uobis parandum pa-

dum panē, ut recrectis animos uestros, deinde per-
 gatis. Hæc est uobis idonea causa diuertēdi ad me.
 G. Sic faciemus. A. Iā propero in casam. Sara, su-
 me properè tria sata farinæ siliginæ, ex qua depssi-
 ta facias panes subcineritios. Nam aduentāt nobis
 hospites, quos ego uolo accipere lautè. Itaq; iā cur-
 ro ad bouile: uolo enim mactare uitulum, quo eos
 tractem opiparè. tu interea cura, ut nihil desit eis
 quod opus sit hospitib. S. Fiet. Propera Hagar,
 incende ignē, tepefac aquā ad depsendū, dum ego
 promo farinā. Age iam, dū aqua tepefit, para ma-
 ctam. Subige farinā: expediamus omnia, quæ ius-
 sit herus. A. Macta cū expeditè puer. Heus Sara.
 S. Quid uis mi uir? A. Cura nobis luculemū fō-
 cū. S. Iam accensus est. A. Impone ahenum. Vo-
 lo ego hospites meos curari diligentissimè atq; hu-
 manissimè. Est ne adhuc detracta pellis isti uitulo,
 puer? P. Imò iam dissectus est. A. Conijciamus
 hæc frustra in ahenū. Subijce tu plura ligna, ut co-
 quantur celerius. Dispuma ius. Hagar, instrue mē
 sam, sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil liben-
 tius quàm uiatoribus benefacio: & certè eos ne-
 gligere, inhumanum est. Hospites, omnia sunt pa-
 rata: accumbite, & uescimini læto animo. Habe-
 tis hic butyrum, habetis & lac. Boni consulite,
 quod adest, quodq; Deus largitur in præsentia. Pu-
 er appone eis uitulinam. I. Vbi est Sara, uxor

8 DIALOG. SACRORVM

tua. A. Adest in tabernaculo. I. Cum reuisam te eadem tempestate anni qua nunc est, habebit Sara uxor tua filium. S. Ha ha ha, ridiculum. Ego iam uieta sum, & indulgebo uoluptati scilicet: cum meus quoq; dominus consenuerit. I. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? Est ne aliquid, quod Ioua non possit efficere? Cum reuisam te, inquam, anno uertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. Imò uerò risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquū. A. Ego comitabor uos, nisi molestum est. I. Ego ne ut celem Abrahamum, de eo quod sum factururus, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarū sint consecuturæ felicitatem? nam certò scio, eum præcepturum esse suis liberis, & porrò suæ in posterum stirpi, ut uiuant ex meo præscripto, & colant iustitiã atq; ius, ut ego præstem Abrahamo quæ promisi ei: profectò non celabo. Abrahamæ, uolo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum Ioua. Cum uiderem dissipatos esse rumores, de tot tantisq; flagitijs Sodomitanorum et Gomorreorum, statui deuenire huc, et explorare, utrum sint planè profligati, quemadmodum accepi fama & auditione: an non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? perdes ne etiam bonos unã cum improbis? Si erunt quinquaginta uiri boni in urbe,

urbe, an etiam perdes? neque ignoscas illi loco, pro-
 pter illos quinquaginta bonos, qui erunt in eo? Ab-
 sit, ut tu sic facias, ut interficias bonos cum malis,
 sitque eadem conditio proborum et improborum. Ab-
 sit, ut tu qui moderaris totum orbem terrarum,
 non facias equum. I. Si inuenero in urbe Sodo-
 ma quinquaginta uiros bonos, ignoscam toti loco
 propter eos. A. Facio fortasse audacter, qui au-
 deam alloqui te Dominum meum, ipse puluis et ci-
 nis: sed tamen si forte defuerint quinque de quinqu-
 aginta bonis, an propter quinque excindes totam ur-
 bem? I. Non euertam, si inuenero ibi quadraginta
 quinque uiros bonos. A. Quid si quadraginta? I.
 Etiam propter quadraginta abstinebo. A. Que-
 so ne aegre feras Domine, si pergo querere. Quid
 si triginta? I. Etiam sic abstinebo. A. Possim ui-
 deri audacior, qui alloquar Dominum meum. Quid
 si uiginti? I. Etiam eorum causa non peruertam.
 A. Interrogabo te hoc postremum, si tibi grauis
 non sum: quid si decem? I. Propter decem non
 euertam. G. Iam aduersperascit, et nos appro-
 pinquamus urbi. L. Video huc aduentare duos
 hospites. Ibo eis obuiam, ut eos deducam ad me. Sal-
 ucte uiri praestantissimi. G. Salue et tu uir hu-
 manissime. L. Peto a uobis ut diuertamini in do-
 mum meam, ut ibi lotis pedibus pernoctetis, cras
 repetituri uestrum iter. G. Imo pernoctabimus
 a s in foro.

10 DIALOG. SACRORVM

in foro. L. At ego nō pariar, diuertimini ad me: accipiā uos, si non lautē, at certē hilarē. G. For-
 tasse erimus tibi graues. L. Iucundi potius: ne ue-
 remini. Tā mihi erit gratū uos accipere hospitio,
 quā esset accipi à uobis, si istic essem. G. Post-
 quam tantopere uis, nolumus esse pertinaces. L.
 Ergo sequimini me. Hic est mea domus. Intrate,
 quod bonum sit. Vxor cura calefaciēdam aquam,
 ad lauandos pedes horum hospitem. & simul con-
 fice panes coquendos in foco. Vos interea hic re-
 quiescite, dum paratur cœna. Age iam uxor, con-
 strue mensam, fac ut omnia sint nitidissima, ne
 quid offendat animos horum. Hospites accumbite,
 utimini leto animo his, quæ suppeditant nobis in
 presentia diuina benignitate. Sed quid? quem tu-
 multum audio uxor? quis est iste clamor? quæ tur-
 bae excitantur? Vxor Loti. Hei mihi, perij-
 mus mi uir. L. Quid tandem est mali? V. To-
 ta ciuitas, mi uir, obsidet ædes nostras. Iuuenes, se-
 nes, deniq; uniuersi circumfident nos. L. Valde
 uereor, quò hæc euasura sint. Sed audio clamātes.
 S O. Heus heus Lote, ubi sunt homines isti, qui ue-
 nerunt ad te sub noctem? Produca eos nobis, ut eos
 cognoscamus. L. O' flagitium. Sed ne trepida-
 te hospites: exhibo ad eos, & obserabo post me ia-
 nuam. Adsum. Quid clamatis? S O. Volumus
 uidere hospites, qui diuersantur apud te. L.
 Obsecro

Obsecro uos fratres mei, ne tantum scelus faciatis.
 Sum mihi duæ filia, adhuc à uiris integræ: eas ma-
 lo dedere uestræ libidini, quàm sinere ut quid no-
 ceatis his hominibus, qui cõmiserunt se sub præsi-
 diũ mei tecti. S. Recede paulisper isthuc, ut con-
 sultemus de ista re. Quid facimus populares? ac-
 cipiemus ne puellas ea conditione, ut dimittamus
 iuuenes? AL. Non est opus longa deliberatio-
 ne. Iste unus peregrinatur in nostra ciuitate, &
 nos reget, si dijs placet. SO. Iam te Lote pe-
 ius multabimus, quàm ipsos: ne tu putes nos uelle
 subijci peregrinis. Agite, inuadamus eum. G.
 Recipite te confestim ad nos Lote. L. O' facinus
 audax, ô profligatam & perditam nationem.
 Obseremus fores firmissimè. S. Effringamus fo-
 res: occidamus istos aduenas, qui cum nusquã pos-
 sint habitare, ueniunt ad nos. G. Ne trepida
 hospes, nunquam irrumpent nobis inuitis. L.
 O' inauditam nequitiam. Siccine hic uiolari ho-
 spites & peregrinos, quorum ius debet esse san-
 ctissimum? G. Seda te ipsum. Iam uidebis ultio-
 nem præsentem. S. Quid est hoc, ô ciues? sum-
 ne ego cæcus, an abortæ sunt tenebræ densissimæ?
 AL. Nescio quid accidat alijs, sed ego non magis
 despicio oculis, quàm calcib. Vbi est ianua? AL.
 Caue caue, ne incidas in me. Hei mihi, si egi frontẽ
 ad parietẽ. AL. At ego nescio ubi terrarũ sim
 neq; pos-,

12 DIALOG. SACRORVM

neq; possum inuenire exitū ex hoc loco, neq; ingressum in alium. G. Lote, si quos habes præterea generos, aut filios, aut filias, deniq; quoscunq; habes in oppido, educ ex hoc loco. Nam nos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à Ioua, apud quem increbuit tāta importunitas horū. L. Habeo uobis gratiam, qui habeatis rationem, non solum mee salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. V X. Valde sum sollicita de meo uiro, qui est egressus domo: ita conceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur, etiā à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari eis, quorum saluti prouidebam. A L. Homines sunt desperati. Pereant, quoniam nolunt seruari. Sed iam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum adiūge tibi uxorem tuā, & duas filias, quæ restāt, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis maturè uitari periculū. L. Atqui non uidetur emigrandum tam manè. A N. Atqui nos nō sinemus te perire, quin potius manu educemus & te & tuam coniugem, & filias. Agite, exeamus ex oppido. Sed caue si tuam uitam amas, ne respicias post tergū, ne ue usquam moreris in planicie. Euade in mōtes, ne pcreas. L. Peto à te Domine,

mine, ut remittas hoc mihi, postquã tu pro tua benignitate deuincis me tãto beneficio, ut custodias mihi uitam. Certè non potero euadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidulum ad confugendum, in quo queso ut liceat mihi euadere, & ita consulere uite meæ. est sanè perparuum. AN. Etiam in hac re indulgebo tibi, ut non euertam istud oppidum. Confer te illò. neq; enim licet mihi facere quicquam, quin tu eò perueneris.

ABRAHAMVS. Gen. 22.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

IAm tertium diem iter facimus, & uideor uide re procul locum destinatum sacrificio. uos hic operimini unà cum asino, dum ego et puer imus il luc, ut adoremus Deũ, postea redituri ad uos. Tu Isaac portabis hæc ligna ad comburendam hostiam, ego ferã ignem & cultrũ. Eamus. I S. Mi pater. A. Quid uis fili mi? I S. Hic quidem est ignis et ligna, sed ubi est agnus immolandus? A. Deus prouidebit ipse sibi agnum in sacrificio, fili: nos interea pergamus. Ecce uenimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hic aram. Rectè est, disponamus lignum. Nunc mi fili oportet te colligem, mactemq; quando ita uisum est Deo optimo maximo, cuius uoluntati resistere nefas est. I. Mi pater, si ita certũ est Deo, fiat. Nam didici, ei, tibiq;

41. DIALOG. SACRORVM

ei, tibiq; parere in rebus omnibus: A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibiq; macto hanc hostiam, hoc cultro, mea ipsius dextera. G. Abrahame, Abrahame. A. Quis me uocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne ladas. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non peperceris filio, eiq; unico. A. Hem quid hoc rei est? Sed uideo ne arietem in dumo haerentem cornibus? Salua res est: uiuet Isaacus, haec mactabitur gratior Deo uictim.

EPHRON. Gen. 23.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

Ego sum peregrinus et aduena inter uos, Hettæi. Quare tribuite mihi possessionem sepulture inter uestras, ubi sepeliã Saram coniugem meã, quæ mortua est, ut scitis. H. Attende nos domine. Tu es quidã princeps diuinus in nobis: tuũ est eligere è nostris sepulcretis, ubi inhumes tuũ mortuum. Nemo nostrũ prohibebit te suo sepulcro, quo minus sepelias in eo. A. Ago uobis gratias, pro uestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si uobis cordi est, ut sepeliam meum defunctum, & auferam è conspectu meo: concedite mihi preterea, ut agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, ut attribuat mihi recessum duplicem, quẽ habet in extremo sui agri, et attribuat iusto argento, in uestra presentia,

presentia, in usum sepulcri. E. Ausculta mihi potius domine. Ego tibi dono & agrum, & recessum agri, & quidem in presentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. A. Imò tu potius ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro, et tu accipe à me. E. Domine attende. Hic fundus, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si uis sepelire tanti. A. Accipio tanti. Et iam appendam tibi presentem pecuniã. Vos Hebrei estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici recessu, qui ager est è regione Mäbræ, id est Hebronis, unã cum ipso recessu, & omnibus arboribus, quæ sunt undiq; in toto spacio eius. E. Addico. H. Testes erimus.

REBECCA. Gen. 24.

Dispensator Abrahami, Rebecca,
Laban, Bathuel.

HEus heus puella, da mihi bibere paulũ aquæ ex tua urna. R. Imò uerò perlibet, uir optime. Hem, bibe. Quinetiã adaquabo tuos camelos, quamũ sat erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hac in aure, atq; his duab. armillis. Sed age fac sciã, cuius sis filia: et an sit in ædib. tui patris locus, ubi possimus pernoctare. R. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melca peperit ex Nachore.

Straminis

Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, ut nunciem hæc omnia domi, ita ut habent. D. Ago tibi gratias, Ioua, quòd non destitisti tua bonitate, & fide, Abrahamum herū meum, tui cultorē, qui me deduxeris per eam uiam, qua uenirem domum cognatorū domini mei. L. Ain tu? R. Ita est. L. Et dono dedit tibi istā inaurē, & armillas? R. Etiam. L. Vbi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce cum tibi apud camelos. L. Precor tibi Iouam propitium homo. D. Et ego tibi uicissim, uir humanissime. L. Narrauit nobis hæc soror mea Rebecca, qui nam sis, et unde uenias. Quod cum primū audiui, statim curauī parari tibi diuersorium, & tuis camelis stabulum, ne foris maneas. Quamobrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tāta comitate & diligentia. Sequor. L. Eamus hac. Hic sum ædes nostræ. Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lauandis pedibus huius, & comitū. Bene est, accumbite. D. Dabitis mihi ueniam. Non capiam cibū, quin prius dixerō, cuius causa huc uenerim. L. Dic ergo. D. Ego sum seruus Abrahami, hominis, quem Deus ditauit mirum in modū, oue, capra, boue, argento, auro, seruis, ancillis, camelis, atq; asinis: cui etiam iam seni Sara uxor peperit filium, quem ipse constituit hæ redem

redem ex asse, meq; etiam iureiurando astrinxit,
 ne locarem ei nuptum, quæ esset ex Cananeis, in
 quorum terra habitaret ipse: sed irem domum pa-
 ternam, eiq; eligerẽ uxorem gentilem. Cui cum ego
 dicerem, Quid si mulier nolet me sequi? Deus, in-
 quit, cui ego per omnem uitam parui, tecum mittet
 nuncium suum, qui tibi secundabit hoc iter. ita su-
 mes ei uxorem mihi gentilem, ortamq; ex domo pa-
 ternâ. hac re exolueris te religione iurisiurãdi, quo
 te astringo: si fortè nõ impetraueris, ut mulier te se-
 quatur. Ita persuasus sum, ut uenirem. Cumq; hodie
 uenissẽ ad fontem, ita cogitabã mecum: Ioua Deus
 heri mei Abrahami, si tu mihi ades in hoc itinere,
 da mihi ut me nunc hic stante ad fontẽ, ueniat puel-
 la haustura, quæ mihi roganti det aquam ex urna
 bibendam, atq; etiam aquetur meos camelos, ut in-
 telligam eam esse quã destinasti hero meo. Vix hæc
 mecum tacitus cogitaram, cum subito eæ egressa
 Rebecca, ferens urnã in humeris, descendit ad fon-
 tẽ, atq; haurit. Et cum petiuissẽ potum ex ea, cõ-
 festim deposita urna offert, & dicit etiã sese ada-
 quaturam camelos: quod & fecit, adaquauitq; me,
 & camelos. Ego quæsiui ex ea, cuius esset filia? Re-
 spondit, Bathuelis filij Nachoris, ex Melca. Tum
 ego accommodaui fronti eius inaurem, & manib.
 armillas: & summisse adorans Iouam Deũ heri mei
 Abrahami, gratias egi, quòd deduxisset me in rectã
 b niam,

13 DIALOG. SACRORVM

uiam, ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nūc ergo si certū est uobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam: sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam uiam. L. Hæcres planè ex Deo orta est, neq; nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitrato, eamq; ducito nupturā hero tuo, sicut uisum est Iouæ. D. Gratiā habeo Deo primum, qui ita uoluerit: deinde uobis, qui non repugnaueritis. Tu uerò Rebecca, et uos, non recusabitis hæc quantulacunque dona, quæ attuli iussu mei domini.

IDVMVS. Gen. 25.

Esaus, Iacobus.

Imperti mihi de rufo, de rufo isto. nam uedeo rure exanimatus lassitudine. I. Vende mihi in præsentia prærogatiuam tuæ ætatis. E. En ego iam iamq; emorior, quò mihi istam prærogatiuam? I. Ergo confirma mihi iam nunc uenditionem iure iurando. E. Confirmo, quid uis? iuro, addico. nihili facio ius istud ætatis, præ edulio.

VENATOR. Gen. 17.

Rebecca, Iacobus, Isaacus,

Esaus.

Pater tuus misit uenatū fratrem tuum Esauum, me audiente, ut afferat ferinam: ex qua confectum pul-

Etum pulpamentum ipse edat, eiq; bene precetur à Ioua, antequam moritur. Nunc audi fili mi, quid uelim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mihi duos hœdos opimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maxime delectatur: quod offeres ei, ut tibi bene precetur, priusquã excedat uita. I A. Sed frater uillosus est, ego depilis. Quod si forte pater me attrectauerit, putabit se mihi esse ludibrio. itaque mihi malè, non bene precabitur. R. Istam imprecatione ego prestabo, nate: tu modò gere mihi morè: I A. Si ita iubes, certũ est obsequi. Eo. R. Mihi magnopere curandũ est, ut agã hanc rem calidè, et prudenter, ne meus maritus deprehēdat fallaciam. nam ut amat rusticũ illũ Esau, nunquam eum postponet Iacobo, nisi fraude inductus. Ego uerò Iacobũ plus amo, et studeo eum obrepere in felicitatem quã conciliabunt patris preces ei, cui bene ominatus fuerit. I A. Redeo mater: affero hœdos. R. Factum bene: agendum parem cupediam patri tuo, cuiusmodi scio suauem esse eius palato. Rectè est, parata sunt omnia. Nunc agè, induam te uestimenta preciosa Esai, quæ habeo penes me. Hic ornatus te cõdecet. I A. Quid manus & collum, quod pilis caret? R. Vestientur pelle hœdorum. Bene habet: accipe nunc hanc escam, atq; hunc panem, quem confeci. Abi, uide ut agas prudenter. I A. Dabo operam. Pater. I S. Quis tu es fili? I A.

Esau primogenitus tuus. Exequutus sum mandatum tuum. Surge, agè uescere ferina, ut mihi bene preceris. IS. Quid sibi uult, quòd tam citò nactus es, fili? IA. Ioua, Deus ille quem colis, obiecit mihi. IS. Accede huc, ut te attrectem fili, sciamq; utrum sis ipse Esau, nec ne. Quid hoc? uox quidè Iacobi est, sed manus Esai. Tu ne ergo es ipse natus meus Esau? IA. Planissimè. IS. Accede ad me, ut uescar tua ferina, fili, tibiq; bene precer. Suauis esca sanè. funde uinum. IA. Hem tibi. IS. Nūc agè, amplectere me. Quàm suauis odor uenit ad nares meas. Fragas fili mi, nō aliter quàm solet ager letus munere Iouæ. Faxit Deus, ut terra pinguis, irrigata rore cœlesti, effundat tibi magna copia segetes & uuas. Tibi seruiant nationes, te colant populi, dominus sis fratrum tuorū, teq; reuerentur ex eadem matre nati, qui tibi imprecabitur, esto execrabilis, & infelix: qui tibi bene uolet, & optabit, esto fortunatus. IA. Bene gessi meum negocium, mater. Non agnouit me, & ex attrectatione putauit esse Esauum. RE. Bene est. Sed Esau iam reuersus parat ferinam, quam offerat patri. Videamus quid agat, nam multum fallit eum spes. E. Attole te mi pater, & uescere mea ferina, ut mihi bene preceris. IS. Nam quis tu es? E. Rogas? primogenitus tuus Esau. IS. Totus obstupesco, horreoq;. Quis ergo is est, qui modò attulit mihi ferinam?

rinam? Nam ex ea prorsus comedi ante tuum aduē-
tum, eiq; fausta omnia sum precatus: quæ res rata
erit. E. Hei mihi. num quid causæ est, quin ego per-
petuò perierim? Attamen mihi quoq; bene precare
pater. IS. Frater tuus rem astu tractauit, abstu-
litq; faustitatem tuam. E. Næ ille probè respondet
suo nomini, qui me iam bis circumuenerit. Primum
fraudauit me prærogatiua ætatis: deinde nunc in-
tercepit bonam precationē mihi debitā. Sed nihil-
ne tibi reliquum fecisti, quo mihi faustū aliquid pre-
cere? IS. Profectò feci eum dominum tuum, sta-
tuitq; ut fratres ei seruirent, cumq; muniui frumen-
to & uino. Quid uis tibi iam faciam fili? E. So-
lum ne id habebas? imperti etiam me aliqua felicitate.
Heu quid agam miser? IS. Habebis quidem do-
micilium minus bonum, & à pinguitudine soli, &
à supero rore cœli, & uiuens gladio seruiens fratris
ueruntamen erit tempus illud, cū uicissim uinces,
excutiesq; iugum eius de collo tuo. E. Non pro-
cul aberit luctus à patre meo. Nam certum est mi-
hi, interficere iacobum fratrem.

IACOBVS PROFVGVS. Gen. 29.

Iacobus, Pastores, Rachel.

Fratres, unde estis? P. Ex Charra. I. Ecquid
nostis Labanem, filium Nachoris? P. Maxi-
mè. I. Valet ne? P. Valet, atq; ecce tibi Rache-
lem filiã eius, huc uenientem cum pecudibus. I A.

Hem diei multum adhuc est, necdum tempus est cogendi pecoris. Quin adaquatis pecudes. deinde ituri pastum? P. Non possumus, donec conuenerint omnes greges, quò auoluamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. I. Sed uenit Rachel agens pecus? quid cesso auoluere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primam ab ea ineam gratiam? O mea Rachel, amplectere me. R. Abstine tu manum, quis tu es? I. Ego sum Iacobus patruelis tuus, filius Rebeckæ. non contineo lacrymas præ gaudio. R. O felicem aduentum. Sed ego cesso ire in urbem, ut nunciem hæc meo patri?

LABAN. Gen. 32.

Laban, Iacobus, Rachel.

Queratio impulit te, ut inscio me, abduceres meas filias, tanquã ferro partas? Cur clã & nesciẽte me aufugisti, neq; fecisti me certiorẽ, ut prosequerer te uoluptate carminũ, tympanorum, cithararum? neq; permisisti mihi, ut oscularer meos natos, et natas? Stultè sanè fecisti. Et erat mihi in manu, nocere uobis. Sed deus uester patrius heri monuit me, ut cauerẽ ne te offenderẽ ulla re. Verùm esto, profectus sis sanè præ desiderio, quod capiebas è domo paterna: deos uerò meos cur furatus es? I. Illud feci adductus metu, ueritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos deos, si

deos, si quem penes inueneris eos, per me quidē ple-
 statur capite. Noscita presentibus necessarijs no-
 stris, si quid tui est apud me. L. Rectē dicis. Per-
 scrutabor uestra tabernacula. I. Non recuso, quo-
 minus uestiges omnia. R. A. Video me esse im-
 magno periculo. Nam Laban pater meus, conquirat
 per omnia tentoria suos deos penates, quos ego
 furata sum, meo uiro nesciente. Quod si factum de-
 prehendetur, concitauero magnas turbas. Com-
 miniscenda aliqua fallacia est, & quidem subito. nā
 meus pater iam aderit hic. Probē, inueni uiam:
 obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sede-
 bo super: facillē cum fallam. L. Rimatus sum acer-
 rimē tabernaculum Iacobi, tum Lia, tum duarum
 ancillarum. nusquam inueni. Restat tabernacu-
 lum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor. Hęc
 omnia sunt mihi perscrutanda. Hic quidem non
 sunt, neq; hic. Quid sub hac culcitra? tantundem.
 At in hoc angulo erunt: at non sunt. R. Noli æ-
 grē ferre, domine, quōd non possum assurgere tibi:
 nam sum in menstruis. L. Perquisiui omnia dili-
 gentissimē: sed nusquam comperi meos deos pe-
 netrales. I. Quod nam concepi tantum scelus,
 aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic perse-
 querere? Scrutatus es omnia mea utensilia: eequid
 inuenisti de ulla supellectile tuæ domus? Prome-
 huc coram necessarijs utriusque nostrū, ut ipsi

iudicēt de utroq; nostrūm. Iam uiginti annos egi apud te, tuæ oues & capræ nunquam fuerunt infœcundæ: nō comedi arietes tuæ ouiarie, nihil ad te retuli ereptum feris: ipse semper præstiti damnum, tu mihi semper imputasti. si quid per furtum amissum est tam interdū quā noctu, meo periculo amissū est. Deniq; ea fuit mea conditio, ut de die cōficerer æstu, & de nocte gelu: et interea somnus abeset ab oculis meis. Iam hic mihi uigesimus annus agitur, cum sum domi tuæ. Seruiui tibi quatuordecim annos, pro tuis duab. filiabus: sex autem pro ouib. & capris: cum tu interea mutauisti mihi mercedem decies. Quod nisi Deus patrius, uidelicet Deus Abrahami, & terror Isaaci, affuisset mihi, tu quidem dimisisses me uacuum. Sed respexit ille miseras & labores quib. sum perfunctus, id quod heri satis ostendit. L. Mæ sunt hæ filiæ, mei filij, meum pecus: deniq; quicquid hic uides, meū est. Et nunc quo pacto optimè consulā meis his filiabus et filijs quos pepererūt? Opinor, si ego et tu seriemus fœdus, quod sit testimonio utriq; nostrūm. I. Optimè. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: uos mei propinqui accumulante lapides. Capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius, testis inter me & te. I. Perplacet. Atq; ex hac re uocetur Galaadus. L. Aut etiam Missa, ut significet, Deum aspecturum quid fiat à me & te, cum discesserimus
mius alter

mus alter ab altero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas, tum hæc pacta perinde sunt, atque si nulla facta sint. Atque huius quidem rei testis esto Deus utriusque. Vides hunc tumulum, vides et hunc cippum, quem extruxi inter me et te? Hic tumulus, et hic cippus, testes sunt, neque me aduersum te, neque te aduersum me transiturum eos ad nocendum. Deus Abrahami et Deus Nachoris, utriusque patrius, sunt nostri iudices. I. Ego coniuro per terrorem mei patris Isaac. Atque ut hæc sint sanctissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omnes inuito. L. Condicimus.

IACOBVS REDVX. Gen. 33.

Esaus, Iacobus.

Osalue multum mi frater charissime. I. Salue et tu plurimum germane mihi optatissime me. E. Ut te libenter amplector, post longum spatium temporis? I. Et mihi profectò iam diu nihil fuit iucundius, quam nunc uidere te incolumem. Ita que præ gaudio non tenco lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus letitia gestio. Sed quid sibi uult iste grex mulierum et puerorum, quos tecum ducis? I. Vxores sunt, et liberi, quibus me Deus, quæ sua est liberalitas, ditauit. E. Quid autem tibi uult totus ille grex, quem offendi ueniens? I. Volui te eo dono mihi placare. E. Satis multa

b s habeo

habeo frater, habe tibi tua. I. Ne repudia me quaeso. si te mihi propitiū habeo, accipies à me munusculū. Nam quòd uidi faciē tuam, uideor mihi uidisse numen quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaq; quaeso, ut accipias à me munusculum, quod ad te adductum est: postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me cumulauit, ut nulla re caream. E. Quando urges tantopere, accipio, etsi nihil opus erat. Agè eamus, ego ibo unā tecum. I. Scis pueros esse teneros, ouesq; & capras, & boues prægnautes: quod si fatigentur uel unum diem, actū est de ouibus & capris omnibus, interibunt. Sed amabo i præ, ego pergā clementer, & placidè, prout postulant ea quæ præ me duco, ipsiq; pueri, donec ueniam ad te in Seir. E. Saltem relinquā tibi aliquot ex meis comitibus. I. Quid opus? gere obsecro mihi morem.

IOSEPHVS VENDITVS.

Gen. 37.

Simeon, Leuis, Ruben, Iosephus,
Iudas, Mercatores.

Ecce uobis somniator ille. Agite, occidamus eum, deiciamusq; corpus eius in aliquam speciem. L. Sed quid renunciabimus patri, de eo? S. Deuoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum

sum euadent eius somnia. R. Impium sit, maculare manus sanguine pueri, idq; fratris. Deducimini ab ista mēte. Nihil potestis grauius cōsulere in nos, aut in patrem nostrū. S. Vnde tibi inceffit ista noua religio? Vis ergo sinamus eū uiuere, qui suis insomnijs portendit, nos omnes, ipsosq; adeò parentes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat somniatum apud inferos? R. Frater, si ita futurū est, quī caueas? sin minus, quid times? Vsq; adeò ne indignum tibi uidetur, si puer imperitus somniavit? quid potest esse culpæ in somnijs? Postremò, si adeò obfirmastis animū, neq; potestis auocari ab isto cōfilio, est hic puteus sine aqua: saltē abstinete manus, demittite in puteū, culpa erit aliquanto minor. S. Ruben, tu uideris. Nobis certū est, perdere puerū. IO S. Plurima salute uos impertio fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo impertimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blandè. Agite, discindamus uestem hanc uersi colorem, qua pater eum ornauit, delicatulum puellum. IO. Hci mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus. IO. Ah ne facite. S. Stat sentētia. IO. O' fratres charissimi, per Deū optimū maximū, per communē nostrū parentē, qui conficitur mœrore, obsecro, obtestor, quid feci? quod est meū scelus? quæ mala mens uos agit? S. Frustra rogās. IO. Fratrem uestrum? S. Certum est.

18 DIALOG. SACRORVM

I. Ah uester sum, uester sum frater. S. Surdo canis. dimittite. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. I. Heu me miserum, quò detrudor? nimirum ad manes. O pater, pater, quàm tristem nuncium accipies de filio? in quanto luctu trahes uitam? Iuda obsecro tuam fidem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hic meridiaturi. I V. Video mercatores quosdam uenientes, uultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cædes fratris nostri? Vëdamus eum potius Ismaelitis, quos uidetis uenientes. Ne afferamus hostiles manus fratri. Abstineamus sanguine. Nam certè frater noster est, procreatus eodè semine. Agite, finite uos exorari. L. Rectè ait. S. Sed ne fortè. I V. Frater, ne metue. amittes eum uenditione, non minus quàm nece. L. Ita est. accedit etiam questus ex uenditione: quem questum amittemus, si eum necauerimus. SI. Sino, fiat. IV. Heus mercatores, uultis ne emere puerum quëdam elegantem? M. Fortasse: fac uideamus. IV. Extrahite eum è puteo: empturi sunt. IO. Nunc quidë mihi pereundum est, uideo. extrahor ad cædë. IV. Ne trepida, non necaberis, sed uendêris. En uobis puerum lepida forma. M. Hercle bellum, & ingenuum. Quam cum indicatis? I. Triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

IOSEPHVS CAPTIVVS. Gen. 40.

Iosephus, Prægestator Pharaonis, Pistor.

Quid accidit, ut hodie uultu sitis adeo mæsto? P R. Somniauimus uterq; & careremus coniectore. I O. At habet Deus coniectores. Agite, narrate mihi. P R. Videbar mihi in somnis uidere ob oculos uitem, ex qua tres palmites oriretur: quæ deinde quasi germinaret, produxit florē, unde uuae plenæ racemis matureſcebant. Erat autem mihi in manu poculū Pharaonis. itaq; cepi uuas, casq; in id expreſſi, deinde tradidi ei in manū. I O. Hæc eſt interpretatio: Tres palmites, tres dies ſunt. hinc ad triduum Pharao iubebit te produci è carcere, reſtituetq; in locum muneris priſtinum, ſtabisq; ei ad cyathos, ut antè. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quaſo ut muneris mei, præſtesq; mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, meq; extrahas ex hac domo. Nam ſurreptus ſum clam ex terra Hebræorum, neq; hic quicquam ſeci, quamobrè compingerer in carcerem. P I. Rectè ſanè interpretatus es. Sed audi meū quoq; ſomnium. Tria alba caniſtra erant ſuper capite meo, in quorum ſummo inerat Pharaonis omnis generis cibi piſtorij, quos inde aues comedebant. I. Accipe coniecturam. Tria caniſtra, tres dies ſunt. Abhinc tres dies,

iuſſu

30 DIALOG. SACRORVM
iussu Pharaonis securi ferieris, atq; in crucem tolle-
ris, ubi alites uorabunt tuum cadauer.

IOSEPHVS CONIECTOR.

Gen. 41.

Pharao, Iosephus.

Somniaui quiddam, quod nemo mihi potest in
interpretatione explicare. Te autem audio esse
coniectorem somniorū, ideoq; te accersiui. I. Equi
dem is sum, per quem Deus interpretetur somnium
tuū, Pharao. Itaq; narra. P. Videbar mihi astare
ripæ fluminis, atq; ex eo exierunt septem uaccæ be-
ne habitæ, & pulchræ uisu, quæ pascebantur in ca-
recto. Ecce autem deinde septem aliæ, graciles, &
deformes supra modū, & tenui corpore, quales nū-
quam uidi in Aegypto: quæ deuorauerunt priores.
quas cum demississent in sua uiscera, tamē id non ap-
parebat. adeò semper maciæ deformes erāt, ut pri-
us. Ego somno solutus sum. Deinde rursus oppres-
sus somno, uidebar uidere septem spicas crescentes
in uno calamo, opimas, & formosas: secundū quas
succrescebant totidem aliæ graciles, & tenues, &
exesæ uredine, quæ deuorauerunt septem illas ge-
nerosas. Hæc ego indicaui coniectoribus, sed nemo
est qui possit mihi explicare. I. Somnium tuum u-
num est Pharao. Deus præmonet te eorum quæ fi-
uturus est. Septem uaccæ generosæ, sunt septē anni:
septem

Septē spicæ, item idem uolunt: unū idemq; somnium est. Septem uerò uaccæ & spicæ tenues, septem alij sunt anni, quibus fames uigebit. Hoc idipsum est quod dixi: Deus quod facturū est, tibi indicat. Sic habeto: Septē annos proximos futuros esse fertilissimos frugū terræ, præsertim in Aegypto. quos sequetur alteri, ita infesti penuria omnis cibi, ut lata illa ubertas priorū sit omnino cōsumenda fame. Tanta in quā laborabitur penuria, ut tantæ rerū abundantia ne uestigiū quidē ullum supersit. Nam quod bis somniasti, id ideo factum est, ut intelligas omnino decretum esse Deo ita facere, idq; breui. Quare dispice, Pharaō, uirum aliquem scientem, & peritum, quem præficias Aegypto. Præterea curatores & ediles annonæ, qui legant quintas in Aegypto, cogantq; quàm maximum numerum frumētī, his proximis septē annis uberibus, quod cōdant nomine tuo in urbes. Ita fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quib. Aegyptus defendatur à fame & pernicie altero septēnio. P. O salutare consilium, & dignum homine sapientissimo. An quisquā hodie est, qui æquè spiret numen, atq; hic? Ergo cum Deus indicet tibi Iosephe tantas res, non est dubiū quin tu sis prudentissimus & sapientissimus omniū. Itaq; iā nunc uolo, ut sis gubernator domus meæ, utq; omnis meus populus pareat imperio tuo. Maior ero te solio tantum. En trado tibi

curam & gubernationem totius Aegypti. atque ad confirmationem huius rei, hunc annulū detractum meis digitis, induo tuis: teq; dono hac ueste byssina, et hoc torque aureo. Iubeoq; te uehi curru primo secundum meum, & uolo proclamari ante te, Congenulate. Ne uiuam Pharao, nisi tu unus eris in tota Aegypto, cuius iniussu nō audebit quisquam uel mutire. Deinceps iam non uocaberis Iosephus, sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscurorum. Atq; ego tibi despondeo Asnatam, filiā Potiphrae pontificis Heliopolitani I. At ego tibi Rex, pro tantis beneficijs, habeo gratiam, quantam maximam possum: daboq; operam Deo uolente, ut nec te mandati, nec me recepti muneris poeniteat.

IOSEPHVS AGNITVS. Gen. 44.

Præfectus domus Iosephi, Filij Israelis, Ruben, Iudas,
Iosephus.

Restate uiri. Heus uos appello, sistite gressum. Hocceine est humanum factū, aut dignum hominibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, qua herus est solitus potare? At etiam sperabatis eum ignoraturum, qui est diuinus? male omnino a uobis factum. F I. Quid tibi uis homo, cum tua ista iracūdia? aut quid nos accusas? P. Ita uos Deus amet,

amet, ut nescitis. F. I. Nam quî sciamus? P. Suf-
 furati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam
 ut fingunt vultum? F. I. Pace tua dixerimus, uir
 optime: absit procul à nobis istud facinus. Tute scis,
 ut reportauerimus ad te usq; è finibus Cananeorû,
 argentum repertum in ore saccorum nostrorû: tan-
 tû abest ut sustulerimus è domo domini tui aurum,
 aut argentum. Ita tecû agemus. Si quem penes de-
 prehêsa fuerit patera, ipse moriatur, nos omnes per-
 petuæ seruituti addicamur. P. Imò agemus mitius.
 Qui fuerit conuictus furti, mihi seruus esto: ceteri
 liberi discedunto. F. I. Placet: deponamus sarcina-
 nas ocyus. hem, scrutare ut libet. P. Placet con-
 quirere à maximi sarcina, ad minimi. Hic quidem
 non est, neq; hic: sed profectò inuenietur. Vbi ubi
 est, diu celari non potest. Euge manifestû furtum.
 Hic est in sacco minimi natu. An etiam nunc pote-
 stis negare? deprehendi 'ne ego furem manifestari-
 um? F. I. Aperta res est, perijimus funditus. Heu
 rem miseram, & luctuosam. An ulli unquam morta-
 les fuerunt æquè infortunati, atq; nos sumus? IV.
 Equidem nequeo satis mirari. at at, data nobis sunt
 uerba. redeamus properè omnes ad Saphnathopa-
 neam, si ulla superest spes salutis. Ah pater pater,
 quàm metuo malè, ne tibi accidat, quod metuebas
 tâtoperere. IO. Quod facinus fecistis hospites? An
 ignoratis, me unum eorum esse qui diuinant? IV.

Quid dicemus domine? quid loquemur? quam cau-
 sam afferemus? Deus patefecit peccatum nostrum:
 ecce nos tibi seruos, unà cum eo apud quem inuen-
 ta est patera. IO. Bona uerba, imò ipse unus mihi
 seruiet, uos redite salui ad patrem uestrum. IV.
 Quæso ut liceat mihi pauca loqui apud te, cum bo-
 na uenia. nam tu quidem es alter Pharao. Cum pri-
 mum huc uenimus, ut tute scis, frumētandi gratia,
 rogasti numi nā esset nobis pater, aut frater. Cumq;
 respondiſsemus, patrem esse nobis senem, fratremq;
 natum iam annoſo patre, cuius item germanus al-
 ter exceſſiſſet uita, illum tum ſolum reſtare domi
 cum matre, patriq; eſſe chariſſimū: iuſiſti fratrem
 illū adduci ad te, quòd diceres uelle te uidere. Nos
 reſpondimus, patrem non poſſe carere eo, quin mo-
 reretur præ mœrore. Tum tu interdixiſti nobis adi-
 tu ad te, niſi minimus natus frater compareret nobi-
 ſcum. Nos retulimus omnē rem patri. Cumq; iube-
 ret nos redire huc eadē de cauſa, negauimus uētū-
 ros ſine fratre. Pater dicere, ex duobus filijs, quos
 ſuſtuliffet ex uxore, alterum à feris deuoratum eſ-
 ſe, nec poſtea uiſum ſibi: alterū ſuperēſſe, qui ſi ab-
 duceretur à ſe, & aliquid humanitus accideret ei,
 nos fore in cauſa ut ſenex miſerè interiret. Nunc
 ſi reuertar ad eum, neq; reducā puerū, quem unice
 amat ſimulatq; uiderit me, morietur: atq; ita fueri-
 mus autores miſerrimæ mortis patris noſtri, cuiusq;
 ſenſi.

senis. Atq; ego uas factus pueri sistēdi. Quare obsecro, ut ego potius seruiam seruitutem apud te, pro puero: ipse redeat domum cum fratribus. Neque enim sustineo redire ad patrem, sine puero, ne uideā mala quibus afflictabitur. I. Enim uero iam non contineo me. nec possum amplius dissimulare. Vos exite omnes forās. O fratres mei, ego sum Iosephus. Obsecro, est ne superstus pater? Quid obstupuistis? amplectimini me. Oh, non contineo lachrymas. Ego sum Iosephus germanus uester, quē uendi distis mercatorib. eūtib. in Aegyptū. Proinde ne angimini, ne ue dolete, quōd me uendideritis. Nam hoc totū profectū est à prouidentia Dei, qui uoluit ut huc anteuenirem. Etenim duo anni fame infestis elapsi sunt: superest adhuc quinquennium, quo neque semētis fiet, neq; messis. Quamobrē Deus prēmisit me in hæc loca, quō sciebat uos esse uenturos, ut esset qui seruaret uos, patern. amq; domum. Itaq; non uos, sed Deus misit me, qui effecit ut essem Pharaoni pater, toti eius familiæ dominus, uniuersis Aegyptijs princeps. Quocirca proficiscimini continuo ad patrē, & narratote ei, me esse & uiuum, & magnum, atq; gratiosum: proinde ne cunctetur commigrare ad me unā cum tota domo, & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimam enim hic esse. Nam alam uos in terra quadā feraci, nō procul hinc. Ecce uos uidetis oculis uestris, uidet charissimus

riſſimus frater Benjamin, ut colloquar uobiſcum meo ipſius ore: licet agnoſcatis. & omnia renuncietis patri. O mi Benjamin, teneo ne ego te: ut libenter amplector chariſſimū mihi capitulum. Agite, amplectar uos omnes. Saluete fratres, redditi mihi poſt longum tempus. F. I. Salue & tu frater miſiſſime.

MOSES EXPOSITVS.

Exod. 2.

Iocabeda mater Moſis, Maria ſoror,
Thermuthis filia Pharaonis, Ancilla.

HVc uſq; euasiſimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus eſt hic infans puer, ne Pharao reſciſcat, cum eſſe ſeruatum à nobis, contra ſuum mandatum atq; uoluntatem. Nam quòd ſeruauimus cum iam tres menſes, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat uenire in diſcrimen etiam de uita, quàm ſinere necari tam formoſum puerum. O' crudelcm regem, qui iuſſerit interfici omnes partus mares. Quàm multi ſunt perempti iuſſu eius, in ipſo ingreſſu uitæ? Quæ eſt unquam audita tanta immanitas? infantes iugulari in ipſo limine & ingreſſu uitæ? O mi filiote, ego mater miſera, cogor exponere te hic in papyro? te, quem iuli utero, quem pepererit, quem per tres menſes occultauit: & occultarem adhuc, ſi poſſem. O

rem acerbam. me ne separari à te, sine ulla spe tui unquam uidendi? Quid me futurum est? quid te autem fili, quem hic desero? Verum cum non possumus quod uolumus, uelimus quod possumus. Quod meum fuit, feci, ut te occultum haberem. Nunc commendo te clementiæ & prouidentia diuinæ. Vale meæ deliciae, uale mi filiolo. M. Mater, ego hic manebo in occulto, si tu permittes, ut uideam quid futurum sit. I. Permitto, & domum redeo. T. Hic est flumen, quò uenimus ad lauandum. Vos pedissequæ hic inambulabitis secundum flumen. ego cum ancilla cõcedam in hunc recessum amœnum, & occultum. Sed quid uideo in papyro, ancilla? uise quid sit. Videtur mihi esse cista. A. Et rectè uidetur, hera: & quidem est oblita bitumine, & pice. T. Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miselle: puer est uagiens: miseret me eius. ex pueris Hebræorum est. M. Venio in summam spem conseruandi pueri. Accedam. Salue domina. T. Quid tu ais? M. Vis'ne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? T. Bene dicis, accerse. M. Iam hic aderit. T. Bonis auspicijs huc descendi. Habeo puerum, quem curabo educadum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius Neq; uereor offendere meū patrē, in re tā pia & humana. Ah scelus est, iugulare partus recentes. At quàm elegās est, q̄ bene natus? Nõnne fla-

88 DIALOG. SACRORVM

gitiū est, necare tales pueros? M. Hic tibi adducō
 nutricem, domina. T. Mulier, tu educabis mihi, &
 enutries hūc puerum. Ego tibi soluam mercedem.
 I. Faciam.

DVMVS. Exod. 3.

Moses, Ioua.

DEum immortalē, quid mōstri uideo? dum iū
 ita ardentē, ut tamē nō cōsumatur? Libet
 uidere quid hoc sit rei. I. Moses Moses. M. Quid
 est? I. Locus hic sacer est. Noli accedere huc. De-
 trahē tibicalceos de pedibus. Ego sum Deus patrū
 tuorū, Deus Abrahami, Deus Iſaaci, Deus Iacobi.
 Vidi uidi angustias populi mei, qui est in Aegypto,
 gemitumq; audiui, quē exprimit uolentia exacto-
 rum operis. Noui labores meorum. Itaq; descendi,
 ut eripiam eos ē manibus Aegyptiorum, abducāq;
 ex illā terra, in terram bonam & amplam, abun-
 dantem lacte & melle. quam incolūt Cananæi, Het-
 tæi, Amorrhæi, Pherezæi, Heuæi, & Iebusæi. Et nūc
 uolo mittere te ad Pharaonē, qui educas populum
 meū, posteros Iſraelis, ex Aegypto. M. Nam quis
 ego sum, ut ad eam Pharaonem, educamq; Iſraeli-
 tas ex Aegypto? I. Adero ego tibi, atq; hoc signo
 intelliges te esse à me miſum. Cum eduxeris eos ex
 Aegypto, coletis Deum in hoc monte. M. Agē sa-
 nē, adiuero Iſraelitas, dixero me miſum à Deo pa-
 trum

trū ipsorum. Quod est, inquit, nomen eius? Hic
 quid respondeā? I. Sum qui sum. Dices, missum te
 ab eo qui est: dices inquam, missum te à Ioua Deo
 patrū ipsorū, Abrahami, Isaaci, & Iacobi: atq; hoc
 esse nomen meum immortale, quo nomine uolo no-
 tus esse in sempiternum. I modò, conuocatisq; se-
 nioribus Israelitis, dicito te à me esse missum, qui tibi
 apparuerim: quiq; statuerim eos respicere, libe-
 rareq; calamitate, qua opprimuntur per Aegyptios,
 atq; auertere in regionem longè omnium feracissi-
 mam. Vbi te audierint (audiēt enim) adibis tu u-
 nā cum senioribus, regem Aegypti, quem admon-
 ebis nomine Dei Hebræorū. ut sinat uos procedere
 iter tridui per desertum, uestroq; Deo sacrificare.
 Nec uerò me latet, non permissurum, nisi ui coa-
 ctū. Quare afflictabo Aegyptū miris modis, ut tam-
 dem amittat uos libēs. Quinetiā ne abeatis uacui,
 ponā populū in gratiā cū Aegyptijs, perficiāq; ut
 mulieres egressuræ exorēt uicinas & hospites ua-
 sa aurea & argentea, & uestem: quæ deinde imposi-
 ta uestris liberis exportabitis, atq; ita cōpilabitis
 Aegyptum. M. At enim non habebunt fidem di-
 ctis meis, negabuntq; uisum mihi Iouam. I. Quid
 istud est quod tenes in manu? M. Virga est. I.
 Abijce humi: quid nunc, quid est? M. Perij, ser-
 pens est. I. Ne fuge, sed prehēde manu caudā eius.
 Vides rursum uirgā factā: ut credāt tibi uisum esse

Iouam. Agè rursum. immitte manum in sinum tuū. educ: uides tam albam lepra, quam est nix? Nunc refer in sinum. educ: uides sanā esse iterum, ut est cæterum corpus? Quòd si primo signo non adducuntur, ut fidem habeant tibi: at altero. Sin ne duobus quidem prodigijs persuasi fuerint, sumes de aqua fluij: quam ubi fuderis in terram, fiet sanguis. M. Quæso te, Domine: neq; antea eram disertus, neq; nunc sum post tuum colloquium: quin laboro titubantia oris, & tarditate linguæ. I. Ecquis dedit os homini? aut quis facit mutum. aut surdum? quis uidentem, aut cæcum? An non ego is sum? I modò: ego moderabor tuæ linguæ, tibiq; suggeram quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum aliquem. I. Enimvero odiosus es. Est tibi frater Aharon leuitæ: bene disertus est, sat scio: quin procedet tibi obuiam, teq; uiso lætabitur animo. Ei tu præbis uerbis, quod uoles: ego uerò moderabor tuo ori, & eius: præmonstraboq; quid sit uobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te: critq; tibi pro ore, tu ei pro Deo. Feres etiam manu istam uirgā, qua edes portenta. Abi sanè.

VITVLVS. Exod. 32.

Ioua, Moses, Iosua, Aharon, Leuitæ.

ABi, descēde. Iam enim deprauati sunt populi tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deflexerunt

xerunt citò de uia, quam docueram: duxeruntq; sibi ex auro uitulum, quem adorant, cui sacrificant: dicuntq; Deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video sanè populum esse intractabilem, & refractarium. Quamobrem sine me ut irascar, conficiamq; eos, deducamq; ex te gentē magnam. M. Cur exardeas ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto, magna ui, manuq; ualida? an ut iactent Aegyptij, eductos à te malitiose, ut deleres eos in montibus ad internicionē, prorsusq; tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracūdiam, atq; ita ut decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumq; ei terram illam, quam possideat in æternum. IO. Ius oras. hem remitto. M. Facis, ut te dignum est. Ego uerò descendo de monte, cū his duabus tabulis. IOS. Quē clamorem audio? pugnatur in castris. M. Non est iste clamor urgentium ui, aut terga uertentium, sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hec mihi, quod flagitium uideo? totus totus iracundia ardeo: ualeant tabulae. Ah frater frater, quid tibi fecit hic populus, ut eum obligares tanto scelere? A. Ne irasceret. Tute nosti hunc populum, quā sit peruersus. Cum flagitarent à me, ut facerem sibi deos, qui praeirent eis (sepe enim nescire quid accidisset isti Mo-

45 DIALOG. SACRORVM

si, à quo essent educti ex Aegypto) iussi, ut quod quisq; haberet ornamenti aurei, detraberet sibi, & afferret ad me: quod etiam fecerunt. id ego immisi in ignē, unde effectus est hic vitulus. Itaq; uides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, ut eos notare in ignominia apud hostes. M. Video. Nunc si quis à Ioua stat, huc ad me. Bene habet, conuenerūt omnes Leuitæ. Agite nunc uiri fortes, accomodate suum quisq; ensē lateri, ite per tota castra: perimite suum quisq; fratrem, amicum, proximum: nemini parcite. nam ita iubet Ioua, Deus Israelitarum. L. Ita fiet.

CONQUERENTES. Num. 11.

Populus, Moses, Ioua.

VTinam nunquam emigrassemus ex Aegypto. Quid enim agimus in hac uasta solitudine? quis dabit hic nobis carnem, qua uescamur? Nam cum uenit in mentem piscium, quibus immunes uescēbamur in Aegypto, tum autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum: confescimus, nihil ante oculos habētes præter nescio quod manna. M. Hei mihi, quas querimonia audio? O Ioua, cur ita mihi aduersus, ita à me uoluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi? Nūquid ego populū hunc sum enixus? nunquid peperī? ut mihi iubeas cum ferre in sinu meo, quomodo fert nutrix alumnū, in terrā quam iurasti

curasti maioribus eius? Unde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non possum ego solus eum sustinere: est enim grauior quam pro me. Quod si isto modo agis mecū, interfice me potius, si quid apud te autoritatis habeo, quam ut uideā perniciem meam. I. Congrega mihi septuaginta uiros, de senioribus Israelitis, quos scis esse senatores & primarios populi, eosq; adducito ad oraculare tabernaculum, ibi adfuturos tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum, de manq; de spiritu quo præditus es, quo eos afflabo, ut ipsi tecū ferāt partem oneris populi, ne tu solus sustineas. Populo autē sic dicito: Lustramini in crastinum, & uescimini carne. Fletus enim uester peruenit ad aures Iouæ, dum flagitatis carnem, & desideratis Aegyptū. Dabit uobis Ioua carnē, quam comedatis, & comedatis nō uno die, non duobus, non quinq;, non decem, non uiginti, sed ad menstruam diem, dum uobis exeat per nares, & faciat nauiseam: quoniam contempto Ioua, qui uersatur inter uos, plorantes apud eum, conquerimini uos exiisse ex Aegypto. M. Sexcenta sunt millia peditum huius populi, qui adest mecū: & tu dicis te daturū eis carnes, quib. uescātur per mensem. Nunquid eis mactabuntur oues, & capræ, & boues, quæ satis sint? Nunquid uniuersi pisces maris congerentur, qui eis suppetant? I. Nunquid debilitata est Iouæ

manus?

44 DIALOG. SACRORVM
manus? Iam uidebitis, euenturá ne promiserim,
nec ne.

CALEBUS. Num. 13.

Exploratores, Calebus, Populus,
Iosua, Moses, Ioua.

Venimus in eam terram, Moses, & Aharon,
& Israelitæ, ad cuius explorationem missi
sumus à uobis: & quidem abundat lacte & melle.
atq; ecce uobis fructus illius terræ. Videtis quanta
sit hæc uua, quæ in palo portetur à duobus: uidetis
& hæc malogranata, & ficus. Sed incolas habet
fortes, et urbes maximas easq; munitissimas. Anaci
quoq; prognatos illic uidimus: Amalechitæ ad au-
strum incolūt: Hettæi, & Iebusæi, & Amorrhæi in
montanis: Cananæi autem accolunt mari, & Ior-
dani. **CALEB.** Ne dubitemus eò proficisci, &
inuadere illos fines: nam sumus futuri uictores. **E.**
Minimè uerò: est enim populus ille fortior quàm
nos: terra infæusta, suorum habitatorum consump-
trix, in qua non nisi immani statura homines uidi-
mus. Quid quod uidimus Anacinos, de genere Gi-
gantum? cum quibus comparati, uidebamur nobis
esse locustæ. **P.** Utinam aut in Aegypto mortui es-
semus, aut in hac solitudine moriamur. Cur enim
adduxit nos Ioua in hanc terram, sero trucidan-
dos? mulieribus nostris, & paruulis prædæ futuris?
Nonne satius nobis est repetere Aegyptū? **Crementis**
nobis

nobis imperatorem, quo duce reuertamur. I O S.
 Cauete Israelitæ, ne quid faciatis, cuius uos post-
 hac poeniteat. Terra, quam explorantes lustrau-
 imus, terra est bona in primis. Si nobis fauerit Ioua,
 intromittet nos in eam, eamq; nobis dabit, terram
 scatentem lacte & melle. Cæterum ne rebellate cõ-
 tra Iouam, & ne illius terræ incolas timete, quos
 nos præsijs destitutos, adiuuante Ioua, conscie-
 mus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapidentur.

I O V. Quousq; tandem irritabit me iste populus?
 Moses: quousq; mihi fidẽ non habebit, tot miracu-
 lis per me editis apud eum? Quin eum peste illata
 excindo, ducturus ex te gentem maiore, potentio-
 req; quàm ista est. M. Ergo cum audient Aegyptij
 (quibus de medio ui tua eripueris hunc populum)
 cumq; audient incola istius terræ, te, Ioua, qui in
 hoc populo uersatus, ab eo conspectus sis præsens,
 ipsius oculis: te, cuius nubes supra eum steterit:
 qui præiueris ei interdum in columna nubis, noctu
 in columna ignis: qui inquam audiuerint hunc
 populum à te funditũ esse deletum, dicent te, quia
 nequiueris intromittere eos in terram, quam eis
 iuraueris, trucidasse eos in desertis. Quare utere
 excellenti ista uirtute, Domine, de qua loquens ita
 dicebas: IOVA AD IRAM TARDVS, AD
 CLEMENTIAM PROPENSVS, CUL-
 PAM ET PECCATA CONDONANS:
 IN P O E

46 DIALOG. SACRORVM

IN POENA AVTEM IRROGANDA, PAREN-
 TVM CVLPAM IN NATOS ET NE-
 POTES, AD TERTIAM ET QVARTAM STIRPEM PERSEQVENS. Re-
 mitte quaeso culpā huic populo, ut tua benignitas
 postulat, utq; ab Aegypto hucusq; remisisti. IOV.
 Remitto, ut postulas. Veruntamen ne uiuam, nisi
 Iouae gloria replebit totum orbem terrarum. Nam
 eorum qui uiderūt meā gloriam, & miracula quae
 feci tum in Aegypto, tum in solitudine, & me ta-
 men tētauerunt iam decies, neq; mihi obtempera-
 uerunt: eorum inquam qui me irritauerūt, nemo
 uidebit terram, quam iuravi maioribus eorum. Sed
 Calebū meum (quoniam alio animo praeditus,
 quā ceteri, mihi obsequutus est) introducā in
 terrā, quam audiuit, eamq; possidebit eius proge-
 nies. Cras reuertimini in solitudinem, uersus mare
 rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiā isti
 us in me multitudinis Israelitarum maledicta? Re-
 nuncia haec eis: Ne uiuā (inquit Ioua) nisi, quem-
 admodum locuti estis audiēte me, sic faciam uobis.
 In isto deserto cadent cadauera uestra, & omnis ue-
 strū numerus, quotquot recensiti supra uigesi-
 mum annum, murmurastis in me. Non intrabi-
 tis inquam, in terram, in qua promisi me collocatū-
 rum uos. Excipio Calebū Iephunis, & Iosua Nū-
 nis filium. Paruos quoque uestros, quos dixistis
 praeda

præde futuros, introducā in terram, quam uos
renuistis, eaq; potentur. Atque interea, dum ue-
stra cadauera per deserta labuntur, & consumun-
tur, liberi uestri ibidem pœnas dabunt uestri me-
retricij, per quadraginta annos, quibus uos sup-
plicio afficiemini: pro numero dierum, per quos
dies explorauistis terram, totidem annis ductis
pro totidem diebus: sentietisq; quid sit, in me esse cõ-
tumacem. Ego loua & dico, & sine dubio effici-
am, ut huius peruersæ multitudinis homines, qui
contra me coierunt, consumantur, & intereant in
hac solitudine.

BALAA MV S. Num. 22.

Balaamus, Asina, Genius.

VT te Deus male perdat asina, quæ me inui-
tum de uia aueris in agrum. At ego te pro
isthoc maleficio onerabo ictibus improba. Ary, a-
ry, quin ergo redis in uiam? Nunc sumus inter du-
as macerias, non licebit mihi amplius declinare.
Hei mihi, attriuit mihi pedē ad maceriā. At dispe-
reā, nisi te malè multo plagis. Ary, ary. quid hoc
mōstri est? succumbit. at iam saxo te attolles: alio-
qui hic te contundā usq; fuste. hem. A. Quid in te
cõmisi, ut me iam tertium cæderes? B. Rogitas, im-
proba? quæ me hic ludificaris indignè? atq; utinā
mihi esset gladius præ manu: nā te hic iam confode-
rem. A. Non ne ego sum asina tua, cui tu semper
hactenus

hactenus inequitaſti? Num quid tale ſolita ſum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cæcidisti aſinam tuam iam tertium? Ecce ego ipſe ueni tibi aduerſatium, quia hoc iter ſuſceptum eſt contra meam ſententiam. Aſina uerò ubi me uidit, declinauit meam iam ter: quod niſi feciſſet, proſectò iam te interſeciſſem, eam uerò ſuiſſem uiuere. B. Peccaui, fateor: ſed non uideram te mihi obuium in uia. Itaque ſi hoc iter tibi diſplicet, reuertar. G. Imò eas licet cum iſtis: ueruntamen uide ut ea demum dicas, quæ tibi ſuggeſſero.

TRANSIORDANINI,

Num. 32.

Rubenenses, & Gadini,
Moses.

HAEC regio quam Iſraelitæ ceperunt, caeſis Ioua duce, incolis, regio eſt apta pecori alendo. nos autem habemus pecus: quod niſi tibi moleſtū eſt, Moſes, liceat nobis poſſidere hæc terram, ut non traijciamus Iordanem. M. Scilicet fratres ueſtri ibunt in bellum. uos hic manebitis ocioſi: Cur deterretis animos Iſraelitarum, ne perueniant in regionem, quam ipſis Ioua dedit? Ita nimirum fecerunt patres ueſtri, quando eos miſi à Cadebarne ſpectatum regionem. Cū enim perueſſent ad fluiuium Eſcolem, uidiſſentq; terram, frægerunt deinde animos Iſ-

mos Israelitarum, ne irent in terram sibi à Deo data. Qua re iratus Deus, eodem die iuravit. nullum eorum qui egressi essent Aegyptum, qui modò excessisset uigesimum annum, uisurum terram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isaac, & Iacobo: eo quòd non paruissent sibi: exceptis Calebo & Iosua, qui paruuerant. Ergo iratus, eos ductauit ultrocitroq; errantes per desertum quadraginta annos, donec tandem desijt totum illud genus hominũ qui offenderant Iouam. Ecce autem uos extitistis pro patribus uestris, qui augeatis numerum nocetum, ut ira Iouae in Israelitas incremẽto augeatur. Nam si deseratis eos, ductabit eos adhuc per deserta, atque ita perdidieritis hunc populum. R. Aedificabimus hic caulas pecudibus nostris, & urbes paruis & imbellibus: nos uerò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocauerimus eos suo loco. Nostris autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta, manebũt in urbibus muratis, ut sint tuti ab incolis terrae. Nec reuertemur domum, quin prius Israelitae uenerint suae quisq; in hereditatis possessionem. Neq; enim cernemus hereditatem cum cis Iordanem, quibus obuenerit cis Iordanẽ, orientem uersus. M. Siquidem re prestabitis, quod pollicemini uerbis, armatiq; ad bellũ, quotquot potestis ferre arma, Ioua spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi deturbatis à Ioua hostibus, ter-

bus, terrāq; subdita Iouæ imperio: si inquam ita a-
getis, reuenietis postea, purgati & Iouæ & Israeli-
tis: atq; hac quidem lege posside tote terram, Iouæ
uolēte. Sin hæc non feceritis, sic habetote, uos pec-
care in Iouam, uestrumq; peccatū in uos reci surū.

RACHABA. Iosue 2.

Ministri regis Hierichuntis, Racha-
ba, Exploratores Hebræi.

Rachaba, nos sumus huc missi à rege, ut abdu-
camus homines eos qui diuerterunt ad te. ue-
nerunt enim gratia explorandæ totius regionis: pro-
inde uide ut eos producas nobis. R. Ad me qui-
dem uenerunt homines quidam, qui ciuitates sint, me
latet. ij cum uestere clauderetur porta, exierunt,
nec scio quò se receperint. Si uoletis cōsequi uelo-
citer, assequemini. Salua res est, abierunt. Nunc a-
deo hospites, quos ocului ad tectum sub fascibus li-
ni, ut eos seruē beneficio meo. Heus heus hospites:
dormitis? EX. Nondum. R. Attendite quæ di-
cam. Non ignoro, Iouam dedisse uobis hanc terrā,
nosq; omnes incolas huius terræ percussos uestri
terrore, abiecisse animos. Nimirum audiuimus, ut
exiccauerit Ioua mare rubrum, quo uobis patēret
iter abeūtib; ex Aegypto: utq; tractaueritis duos
reges Amorrhæorum, qui trans Iordanem habitāt:
Schonem dico, & Oggum, quos deleuistis fundi-
tus. Quo

tus. Quæ res ubi audita est, cōcidimus animis, nec
 iam quisquam est qui audeat uel mutire in uos: pro
 pterea quòd Ioua Deus uester, Deus est tam suprâ
 in cœlo, q̄ infrâ in terra. Quocirca iurate nūc mi-
 hi per Iouâ, si ego uos demerita fuero meo benefi-
 cio, uos quoq; parem gratiâ relatueros domui meæ
 paternæ: & mihi date certum signū, quo consule-
 tis salutis mei patris & matris, & fratrum & foro-
 rum, & omnium quæ habent, asseretisq; uitam no-
 stram à morte. EX. Fidem damus: nec recusa-
 mus mortem, (modò ne indicetis nos) cum Ioua
 tradiderit nobis hanc regionem, ni uos bona fide
 conseruauerimus. R. Ergo hac lege demittâ uos
 per funem per hanc fenestram, quæ prospicit rus.
 Rectè est, euasistis. Nunc contendite in montes, ne
 incidatis in eos qui uos sequuntur: & ibi dum re-
 deunt, latetote triduum, post ituri. EX. Atten-
 de diligenter, quæ dicemus. Cum ingressi fuerimus
 hos fines, tu appendes funiculum istum rubeum de
 hac fenestra, per quam nos demisisti: conuocabisq;
 ad te totam uestram familiam. Quòd si quis è do-
 mo tua forâs exierit, suo id periculo fecerit, nos
 aberimus à culpa. Quæ uerò erunt apud te, ea si
 quis attigerit, nos præstabimus damnum. Quòd si
 hanc rem palâm feceris, erimus liberi à iureiuran-
 do, quo nos obstrinxisti. R. Placet condi-
 tio. Valet. EX. Et tu.

Gabaonitarum legati, Iosua 2.

Adsumus huc è finibus remotis, Iosua & Israe litæ, missi ad faciendum scœdus uobiscû, si uobis ita uideatur. I. Fortassis habitatis in finibus his. quod si est, nō est nobis fas inire scœdus uobiscum. L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. I. Cuiates estis, & unde ad estis? L. Adsumus ex terra admodū remota hinc, moti nomine Iouæ Dei uestri. Audiuimus enim famam eius, & quāta facinora ediderit in Aegypto, utq; acceperit duos Amorreos reges Transiordaninos, Schonem Heseboniorū, & Oggum Bassanæ apud Astarota. Hac de causa mādauerunt nobis nostri Senatores, & uniuersi nostrates, ut sumpto uictico, ueniremus obuiā uobis, oblaturi uobis seruitiū nostrū, & pacturi scœdus uobiscū. Atq; ecce panes, quos domi sumpsimus in comteatum, cum sumus profecti ad uos: qui iam marcuerunt, mucueruntq; ut uidetis. Hæ quoq; lagenæ, quas repleuimus nouas, uidetis ut sint lacerae. Vestimēta etiam, & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine itinēris. Quare nolite putare, nos meditari dolū ullum: bona fide agimus, & ut res est, sic loquimur. I. Et ego componemus pacem uobiscum, uosq; cōseruabimus, & id iureiurando confirmabimus.

IOSUA.

LIBER I.
IOSVA. Ios. 24.
Iosua. Populus.

53

Avdite uniuersi Israelitæ, quamobrem iusserim uos huc conuocari, & quid Ioua Deus Israelitarum iusserit me uobis effari. Maiores uestri olim incoluerunt trans flumen, uidelicet Tharapater Abrahami & Nachoris, colueruntq; deos peregrinos. Ioua autē illic euocauit Abrahamum, autorem generis uestri, eumq; perduxit per omnes fines Cananæorum, & auxit progeniem eius: deditq; ei Isaacum, Isaacum autem Iacobum & Esauum. Esau assignauit Seir montem possidendū. Iacobus, eiusq; liberi deuenerunt in Aegyptum. Ibi cum excreuissent in gentem magnam, numerosamq;, & potentem, diuexabantur ab Aegyptijs: sed Deus Aegyptios mirè infestauit, tandemq; eductos ex Aegypto Israelitas deduxit ad mare rubrum. Quò Aegyptijs & quadrigarijs & equitibus persequentibus eos, inuocauerunt Iouam, qui illos arcuit à uobis densa quadam caligine: immissoq; mari, eos demersit, spectantibus oculis uestris tam inaudita facinora. Cum autē diu mansissetis in solitudine, introduxit uos in fines Amorrhæorū trās iordaninorum, eosq; bellum uobis infrentes subegit uobis: eisq; cōcisis, dedit uobis possessionem eorum agri. Extitit deinde Balacus Sephoris filius, Moabitæ rex, qui uos bello laceberet: accersiuuq; Balaamū filiū
d 3 Phegoris,

Phogoris, qui uobis imprecaretur diras. Sed noluit Deus audire Balaamū, conuertitq; imprecacionem eius in faustam precationē, & uos tutatus est à manu illius. Ita traiecto Iordane, peruenistis ad Hierichuntem: & bello resistentes Herichuntios, & reliquos populos superauistis auxilio Dei: qui, quasi missis ante uos uestris, egit uobis in fugā duos reges Amorraorū, nullo uestro uel ense, uel arcu: uobisq; dedit & agrum nō uestro labore cultū, & urbes ab alijs quàm à uobis ædificatas, quas incolitis: uineisq; & oliuetis, quæ non sciuistis, uiuistis. Quibus de causis ueremini Iouam, eumq; uerè & sincerè colite: & auferte deos, quos maiores uestri coluerunt trans fluuium, & in Aegypto. Quòd si non placet uobis seruire Iouæ, dissipite hodie ustrum seruituri sitis dijs, quibus seruiuerunt conditores uestri trās flumen: an dijs Amorraorū, quorū fines habitatis. Nam ego quidē, & domus mea, seruiemus Iouæ. P O. Absit, ut omissio Ioua, seruiamus alijs dijs. Nam Ioua Deus noster est. Hic eduxit nos, maioresq; nostros, ex Aegyptia seruitute: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodiuit in omni itinere quod cōfecimus, & inter omnes nationes per quas iter fecimus: fugauitq; nobis omnes gentes, & Amorraeos incolis. Nos quoq; colimus eū: est enim Deus noster. I O. Non poteritis colere Iouam. est enim Deus sacrosanctus,

sanctus, Deus riualis impatiens: non feret uestra delicta, & peccata. Quòd si eo relicto coletis deos peregrinos, auertetur: & uos non minus multis malis conficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum colemus. I O. Ergo testamini, uos deligere uobis Iouam ad colendum? P O. Testamur. I. Itaque tollite deos istos peregrinos, & expiate animos uestros Iouæ, Deo Israelitarum. P O. Iouam Deum nostrum colemus, & ei dicto audientes erimus. I. Igitur consignabo hæc literis, & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (ut quod audiuerit omnia Iouæ ad nos dicta) si fortò fregeritis fidem de Deo uestro.

I A E L. Iudicum 4.

Iael, Sifara, Baracus.

Diuerte ad me Sifara, quò fugis? diuerte ad me tutò. S. Bene mones. Sed ubi abdes me? I. Bono animo es: sub hoc centone, hic latebis tutissimè. S. Amabò, da mihi paululũ aquæ, quod bibã. nam ualde sitio. I. Imò lac dabo ex hoc sino, quod melius est aqua. Hem bibe. Nunc quiescito, ubi texero te hac stragula ueste. S. Sed sta ad ianuã case, ut si quis me quæret, neges hic esse. I. Fiet. Nunc demum facinus edam maius scæminea manu. Quid hoc gessit animus, iubetq; audere ulcisci hostem Dei & bonorum. Perijsti Sifara scæminea ui, scæminea manu interimèris. B. Quis mihi nunc,

quis demonstraret, quò fugerit hostis? Quem ego si
 assecutus fuero, dispeream nisi ei animã eripio ma-
 lis modis. Sed quò se surripuit? quò fugit? I. O
 Deum immortalem, quantum facinus feci? quan-
 tam laudem inueniet Iael? Sed uideo ne Baracum?
 Ipse est: sectatur hostem iam iacentem. Barace, huc
 sis ad me, ut tibi cõmostrem hominem quem quæ-
 ris. B. Obsecro, est ne is apud te? I. Videbis. B.
 Proh superi, quid uideo? Sisaram iacētē humi exa-
 nimē: quis hoc fecit? I. Mulieris factū uides. B. At
 non muliebretamen. Sed quæso tu ne hoc fecisti?
 I. Ipsa res indicat. B. Video: sed narra, obsecro,
 quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iussi ut ad
 me ueniret, eumq; operui cõtone. Deinde cum iam
 quiesceret, cepi palum, quem malleo adegi in tem-
 pus eius. Voluitur ante pedes, animamq; efflauit in
 auras. B. Utinam sic pereant, quotquot aduer-
 santur Deo.

GEDEON TRITVRANS.

Iudicum 5.

Genius, Gedeon.

ADsit tibi Ioua, uir fortissime. G. Quæso te
 domine, si adest nobis Ioua, cur tã dira pa-
 timur? Vbi nam sunt tot eius mira facinora, quæ no-
 bis narrauere maiores nostri, nos ab eo esse edu-
 ctos ex Aegyptijs, cum nos nunc deseruit, & addi-
 xit Madianitis? GE. Vade cum tua ista uirtute,
 & defen;

& defende Israelitas à Madianitis. Ego sum tibi
 autor uadendi. G. Amabo te domine, qua tan-
 dem re defendam Israelitas, qui sim tenuissimus o-
 mnium Manassensium, & mini mus totius paterne
 familie? G E. Adiuuante me concides Madiani-
 tas ad unum. G. Quæso te, nisi molestum est, ut
 signo aliquo mihi confirmes, te eum esse qui mecum
 loquare. Noli discedere hinc, donec redeam ad te.
 & expromam dapem, quam faciam apud te. G E.
 Prestolabor tibi. G. Parauit omnia. G E. Pone
 carnem, & panes non fermentatos, super hoc saxo,
 & effunde ius. G. Hei mihi, ignis consumpsit o-
 mnia: Iouæ Genius est. me miserum, qui uiderim Ge-
 nium Iouæ. G E. Saluus es: pone metum, non i-
 deo moriere.

GEDEON. Iudicum 7.

Ioua, Gedeon, Præco, Phara, Ma-
 dianita, alter Madiani-
 ta, milites.

G Edeõ, tu nimis multos habes milites. Quod
 si cum istis copijs uinceretis hostes, Israeli-
 te iactarent sese uictoriam adeptos esse suo Marte:
 atq; ita non ego laudarer, sed ipsi: id quod detrahe-
 ret meæ gloriæ. Proinde cura ut proclametur in
 exercitu, ut timidi repetant domum, & discedât
 ex monte Galaado. G. Præco indice timidis & cæ-
 teris

beris discessum, ut nosti. PR. Audite, audite milites. Si quis edificauit nouā domū, neq; dedicauit, is domum repedato: ne si in prælio occubuerit, alius eam dedicet. Item si quis uineā conseruit, neq; profanauit, domum repedato: ne si occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit, neq; duxit, domum repedato: ne si in prælio occubuerit, alius eā ducat. Item si quis timidus est, & molli animo, domum repedato: ne animi sui mollicie effœminet animos aliorum. G. Rectè est, restant decem milia: discesserunt uiginti millia. I. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam quo pauciores erunt, eo mihi gloriosior erit uictoria. Deduc ista decem milia ad aquas: ego eos illic tibi probabo, & ostēdam quos nam uelim ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad aquas. I. Da operam ut quicumq; lambent aquam linguā more canum, hos secernas ab eis qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ita factum est. Super sunt trecenti, qui ducta ad os manu lamberunt aquā: reliqui omnes proni in genua biberūt. I. Per istos trecentos dabo tibi uictoriam, Gedeon, & Madianitas tibi dedam. Quocirca iube reliquis omnibus, ut domum repetant. G. Ite domū, Israelitæ, exceptis his trecentis, & nobis relinquitte cornu meum & tubas. I. Gedeon descende, dum nox est, ad castra Madianitarū, ut intelligas me ea tibi tradere.

tradere. Quòd si solus descendere uerèris, descède unà cum Phara famulo tuo, ut audias quæ dicentur, ut ita confirmeris ad inuadenda castra. G. Phara descendamus clanculū in uallē, exploremus quid animi habeant hostes. PH. Placet. G. Caue ne strepitum edas, hic est uia. PH. Tace, tace here. G. Quid est? PH. Iam non procul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertentes. hic sunt extremi armatorū. Sed tace, nescio quis loquitur. MAD. Scin tu quid ego somniauerim? AL. Sciam, si dixeris. M. Panis hordeaceus uidebatur mihi uoluere se cū strepitu per castra Madianitarū, qui tandē delatus est ad tabernaculum: quod ualida ui impulsus, & labefactatū, à culmini deiecit. AL. Vis tibi certò interpreter? Ensis est proculdubio Gedeonis, filij Ioæ Israelitæ, cui in manū dedit Deus Madianitas, unà cū uniuersis castris. G. Audisti? P. Atq; equidē libèter. G. Satis habeo, nostra est uictoria: redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam Deus immortalis, qui nobis bene fortunatus hoc consilium. P. Non est dubium quin perierint Madianitæ. O' felicem noctem, & quouis etiam die clariorem. G. Adeste uiri, exproscimini, uicimus, Deus dat nobis castra hostium. Sed audite diligenter quæ dicam. Distribuiam uos in tres classes, feretis singuli singulas tubas manu, testasq; uacuas, & in testis candelas: sed uidete, ut

imite-

imitemini me. Cum uenero ad extrema castra, facitote ut uideritis me facientē : cumq; audietis me cantubam, & eorum qui erunt mecum, uos quoq; repente colliditote testas: sumptisq; manu laeva tedis, dextra tubis, clangitote, & magnum strepitū circum castra editote: simulq; proclamatote, Ioue & Gedeonis. Auditis ne? M. Audiuimus: & meminerimus. G. Vadamus. Iam ferè media nox est, uentum est ad ultimam partem castrorum, uos ambite castra, sed excitantur custodes, clangamus propere. M. Gladius Ioue & Gedeonis. Io Pæan. G. O' deum: immortalem, quid uideo? Deus conuertit ipsorum enses in ipsos: confodiunt sese mutuis uulneribus. M. Ut cadunt crebri? iam bona pars interijt, ceteri mandant se fugæ. G. Fugiunt, instate uiri, urgete, consequemini, sectamini, ut è tanto numero nullus euadat.

IEPHTHA. Iudicum 11.

Senatores Israelitarum, Iephtha.

Missi sumus ad te, Iephtha, ab Israelitis, ut à te postulemus, ut præbeas te nobis ducent ad gerendum bellū contra Ammonitas. Scimus enim, te esse eo corporis & animi robore præditum, eaq; peritia belli, ut nemo hodie possit id præstare melius. I. Enim uero uos exegistis me domo paterna præ odio: cur nunc uenitis ad me, rebus aduersis Cur

sis? Cur non potius retinuistis me, cum nō egeretis, ut esset uobis copia mei cū egeretis? S. Noli quæso, Iephtha, meminisse iniuriæ. Si nos nō rectè fecimus qui te expulerimus, tu rectè facies si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quòd si nobiscum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atq; ita fiet, ut tibi lōgè plus sit boni, quàm quāta fuit iniuria. I. Ergo si reuocatis me ad debellādos Ammonitas, & Ioua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in uos? S. Cōtestamur Iouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis. Eamus.

RUTHA. Ruth 1.

Noemis, Rutha, & Orpha
eius nurus.

Postquam Deus cepit misericordiam sui populi (ut accepimus) eumq; leuauit fame, quæ coegerat me & meum uirū & liberos confugere huc ad Moabitas, iam nihil est quod uelim diutius agere in regione aliena. Sed uobis, meæ nurus charissimæ, censeo redeundum suam cuiq; in domum patriam, postquam estis priuatae uiris. Iam satis me comitatae estis ita sanè secundo Deo, quem precor ut uobis rependat pietatē, qua use estis in mortuo & in me. Det inquam uobis Ioua, ut nanciscamini quietem

quietem suū utraq; apud maritū. Amplectimini me
charissimæ coniuges meorū olim filiorum. R. Hec
nos miseras, siccine disjungimur à te? Ah non fiet,
suauissima socrus: quin ibimus tecū ad tuos popula
res. N. Nihil opus est, meæ filiolæ: an putatis me
adhuc utero editurā filios, qui futuri sint uobis ui
ri? Reuertimini potius meæ filiolæ, abite. Nā ego q
dem grandior sum, quā ut sim apta uiro. Sed fin
gite non abesse spem, meq; tradi uiro uel in proxi
mam noctem, filiosq; gignere: an estis expectatu
ra, donec adoleuerint? poteritis ne tādium durare si
ne uiris? Non ita filiolæ: parendum est necessitati.
Equidem ualde angor uestro discessu, sed nolo re
pugnare urgenti Deo. O. Vera prædicas: me
lius est reuerti. N. Sapis, amplectere me. Vale
mea quondam nurus. O. Vale & tu, mea quon
dam socrus. N. Vides Rutha, ut tua fratria repe
tat patriam, & deos penates? Quid apud me hæ
res? reuertere unā cum ea. R. Ne me urge, de te
relinquenda. Nam quò tu cunq; ibis, ibo: ubi com
moraberis, commorabor. Communis mihi tecum
erit populus, communis Deus. Tecum unā moriar,
tecum unā humabor: ita omnino statui. Atq; ita mi
hi habeam Iouam propitium, ut una mors est me à
te separatura. N. Postquam ita animum obfirmā
sti, nolo improbius obsistere tuo studio. Eamus sa
nè, Deo bene fortunante,

Boozus, Messores, Curator
messis, Rutha.

ADsit uobis Deus, messores. M. Et tibi bene omnia secundet. B. *Quæ est ista puella, Curator, quâ hic uideo spicas legere?* C. *Moabitæ est, quæ huc sequuta est Noemæ, remigrantem ex agro Moabitarum. Errogauit, ut liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à mane, tam paulum manet domi.* B. *Audi filia, ne iueris in agrum alium ad colligendas spicas, ne uel hinc abieris: sed hereto apud meas ancillas, & uideto ut sequaris eas in quemcumque agrum ibunt messum. Ego uetabo, ne famuli sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex iisdem uasis, quibus ipsi hauriunt.* R. *Quid nam est in me, quamobrem digneris ita respicere me, cum sim peregrina?* B. *Perlatum est ad me, qualem te præstiteris erga tuam socrum, post obitum uiri tui: utque relicto utroque parente, terraque patria, contuleris te ad populam tibi antea ignotam. Quod factum Ioua Deus Israelitarum rependet tibi cumulatissimo premio, sub cuius quasi alarum præsidium te receperis.* R. *Agnosco tuam gratulam benignitatem, & misericordiam, qui tam commiter confirmes animum meum consolando: cum tamen indigna sim, quæ uel in ancillarum tuarum numerum ueniam.*

Ruth 4.

Boozus, Propinquus Ruthæ,
Senatores.

Heus tu qui hà c trāsīs, ad esdū, paucis te uo-
lo. P. Quid 'nam id est? B. Consiste hic
paulisper, dum euoco aliquot de senatoribus ciuita-
tis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint nobis
in hoc negotio. nā seriores est, egetq; testibus. Heus
uos senatores, quæso uos, ut accommodetis huc no-
bis aliquantisper uestram operam: non faciemus lō-
gius. S. Adsumus, dic quid uelis. B. Partem fun-
di, qui fuit cognati nostri Elimelechi, uenūdat No-
emis, reuersa ex agro Moabitarum. Hanc rem ui-
sum est mihi ut tibi significarem. ut si empturus es,
emas in presentia senatus nostri: sin minus, indices
mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, se-
cundum quem ego sum. P R. Ego uerò emam. B.
Sed cum fundum emes à Noemi, & à Rutha Mo-
bitide, uxore demortui, emes ea conditione, ut ip-
sam Rutham ducas in matrimonium, ut suscites no-
men illius in eius hereditate. P R. Non licet mi-
hi hac lege emere, ne corrumpam patrimoniū me-
um. Eme tu si uis, meo loco: mihi quidem emere nō
licet. Atq; in huius rei testimoniū, accipe calcem
meam de manu mea, Ego quemadmodum exui me
hoc calceo,

hoc calceo, ita testor me cedere tibi meū ius in hac re. B. Vos senes, & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emam omnia bona Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis, à Noemi: utq; mihi uindicem in matrimonium Rutham Moabitidem, coniugem Machlonis, ut consulam nomini demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur ex eius consanguinitate, & patria. Vos hodie testes nuncupø.

S E. Testabimur. Faxit Ioua, ut mulier ista quæ est intratura tuam domum, tam sit fœcunda, quàm fuerunt Rachel & Lia, quæ duæ prole instruxerunt domum Israeliticam: utq; egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehemæ: fiatq; domus tua similis domui Pharis, quem Iudas sustulit ex Thamare, progenie tibi à Ioua data ex puella.

S A M S O N. Iudicum 15.

Iudæi, Samson, Palæstini.

AN nescis Palæstinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendiisti segetes eorum, magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc uenimus, ut te uinctum dedamus eis. S. Siquidem iureiurando confirmatis, uos nõ illaturos mihi manus uiolentas, uinciatis licet. I. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum potestis. P. Euge, adducitur ille hostis noster capitalis, qui immisit sceleratas faces in sege

tes nostras. nunc nunc ulciscemur. Nunquam hodie effugies Samson, hic tibi finis adest uite. S. Agite uerò, si quid animi habetis, aggredimini uincili: experiar tamen, si quid habeo solitarũ uiriũ. Euge. P. Perijimus, abruptit uincula. sed inuadamus undiq;: non euadet, prestemus nos uiros. S. Sed unde mihi telum? Ecce autem commodam sese offert hæc maxilla asini. hæc præbebit uicem clauæ. Pugnate uiri pro uirili: sentietis qui uir sim. Hem tibi, qui primus me laeessis. primus perito. Et uos qui hic tam dense conglobati estis, sentite que sint uires Samsonis, qui uincit inermis armatos. Heus, cogitatis pugnare pedibus? quò fugitis? Hic adest hostis, ne prodite uictoriam. Tu quidẽ hic idcebis. tu quoq; adiungêris ei comes: dormite. Euge Samson, quantã cædẽ fecisti? Maxilla asini quãtam stragem edidi? maxilla asini prostrati mille uiros.

DIALOGORVM SACRORVM

Liber secundus.

ELIS. 1. Reg. 3.

Ioua, Samuel, Elis.

Amuel. S. Quid me uis? Accurreram. Adsum uocatus à te. E. Nõ uocau. Redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adsum Eli, nam uocasti. E. Non te uocau, fili. Redi cubi.

di cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Adsum,
 nam uocasti me. E. At at, nunc demum intelligo
 quid sit. Discede cubitum. Quod si te uocauerit,
 respondeo: Loquere Ioua, audio. S. Faciam. I.
 Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. I.
 Ego sum quiddam facturus in Israelitis, quod quis-
 quis audiuerit, prorsus obstupescet. Sum enim ali-
 quando importaturus in domum Elis omnia quæ
 decreui, & rem ad exitum perducturus, eiq; osten-
 surus, me persequuturum culpam eius in eius do-
 mum in perpetuum: qui cum sciret filios suos ma-
 le audire, non animaduernerit in eos. Quã ob cau-
 sam iuro, hanc noxam nullo unquam uel sacrificio,
 uel libamine, Elis posteritati remissum iri.

SAVLVS. 1. Reg. 9.

Saulus, Puer, Puellæ,
 Samuel.

E Nimvero satis iam diu cõquisiimus asinas,
 neq; inuenimus: reuertamur domũ, puer, ne
 pater meus, omiſſis asellis, sit sollicitus de nobis. P.
 Non cõſeo redeundũ esse re infecta. Aiunt esse diui-
 num quẽdam, & grauẽ uirũ in proximo oppido,
 qui quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus
 eum, si fortẽ indicet nobis id, cuius causa ueni-
 mus. S. Sed quid offeremus homini? nam etiã pa-
 ne exhaustæ sunt peræ nostræ, nec habemus quod
 dono

dono demus ei, & ire uacuos religio est. P. Tace: est mihi in presentia quadrās sicli argētei, quē dabo ei, ut indicet nobis quā uiam insistamus. Olim inter Israelitas qui ibant consultum Deum, dicebant se ire ad uidentem: nam qui hodie dicitur uates, olim uocabatur uidens. S. Rectè mones: edamus. Ingressendum est hoc ascensu arduo. Sed uideo puellas quæ exeunt aquatū, adeamus eas. Heus puellæ, an non hic est uates quidam? P. Est: & quidem incidetis in eum, si pergetis: properate modo. nam hodie uenit in oppidum, quia populus facturus est rem diuinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus. populus enim non inibit epulas ante aduentum eius, quoniam eius est cōsecrare sacrificiū: postea epulabuntur inuitati. Ita que ascēdite: non est dubium, quin inueniatis eum. S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidū. S. A. Video adolescentem huc uenientem unā cum puero. Nimirum hic est, quem heri prædixit mihi Deus uenturum ex regione Beniamitarum, ut eum uindictione creem Imperatorē Hebræorum, ut eos uindictet ab iniuria Palæstinorum. S. Amabo te, indica nobis domum uatis. S. A. M. Ego sum ille: cōscendite ante me hunc collem: hodie epulabimini mecum: deinde dimittam uos manē, & indicabo uobis quicquid cogitatis cum animis uestris. Quod pertinet

pertinet ad asinas perditas tertio abhinc die, tu ne esto anxius de eis, repertæ sunt. Sed quorsum de asellis? Ad te ueniamus. Debes existimare, te esse columnen totius nostræ nationis, omniumq; salutem positam esse in te, tuaq; domo paterna. S. Quid ais? in me ne, qui genus refero ad Ieminem, ortus ex obscurissima familia Beniamitarum, quæ tribus est minima Israelitarum? S A M. Concedamus modò in hospitium: Deus prouidebit cætera.

S A M V E L. 1. Reg. 12.

Samuel, Israelita.

EN ego uobis in omnibus obsequutus, regem creauit, deinceps iam uobis præfuturum. Nam me quidem iam senem esse indicio est canities. Mei liberi inter uos degunt, & ego uobis iam ab ineunte ætate præfui. Hic adsum, respödete mihi coram Ioua, & coram eius uncto, si cuius bouem, aut asinum sustuli: si cui iniurius, aut uiolentus fui: si à quoquam præmiüm accepi, ut in eius culpa coniuerem, paratus sum uobis reddere. I. Neque iniurius in nos, aut importunus fuisti, neq; quicquam ab ullo accepisti. S. Testis est hodie apud uos & Ioua, & Iouæ unctus, nihil habere uos quod me accusetis. I. Planè. S. Adeste igitur: placet uobiscum disputare, quanta Ioua, & Moysis & Aharonis creator, & maiorum uestrorum ex Aegypto relictus autor, tum in uos, tum in maiores uestros beneficia contulerit.

tulerit. Cum migrasset Iacobus in Aegyptū, inuocatus à maioribus uestris Ioua, Mosem misit, et Aharonē, qui illos ex Aegypto eductos, in hoc loco collocarūt. Postea ipsius oblitos, emancipauit Sifara duci exercitus Hazoris, tū Palæstinis & Moabitariū regi, à quibus bello uexati sunt. Deinde inuocantibus eis Iouam, peccatumq; confitentibus, quòd eo relicto Baales & Astarotū coluissent, & auxiliū contra hostes orantibus, seq; ei seruituros pollicentibus, misit Ierubaalem, & Bedanem, & Iepthem, & Samuelem: per quos ita uos ab hostibus uestris undiq; uendicauit, ut in tuto essetis. Vos uerò, cum uideretis uos à Nahasso Ammonitarum rege inuadi, postulastis à me, ut mutato rerū statu, à rege uobis regiliceret, cum Iouā Deū uestrū regem haberetis. Igitur ecce uobis regem, quem deligistis, & efflagitastis: regem uobis praeficit Ioua. Si Iouam Deum uestrum reuerebimini, cūq; seruitis, & dicto audientes sine contumacia unā cum rege uestro parebitis, bene uobiscum agetur. Sin minus, & uos, & regem uestrum Iouæ manus impetret. Iam uerò agite, uidete quantam rem Ioua iam nunc in oculis uestris faciat. Tritici messis nūc est, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non solet. Atqui ego iam Iouam exorabo, ut tonet atq; pluat, ut intelligatis uos in Iouam grauem culpam cōmississe, qui regem uobis poposceritis. Ioua caeli terra;

li terrarūq; Deus, emitte nunc tonitrua, & nim-
bū, ut hic populus suum peccatū agnoscat. I. Ut
tona: sūt pluit: heu nos miseros. Supplica pro no-
bis Iouæ Deo tuo, ne percamus, qui ad tot superio-
ra nostra scelera hoc insuper adiecimus, ut regem
nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidē
huius totius mali autores estis. Veruntamen nolite
à Ioua deficere, sed eum toto pectore colite: ne ue
desciscite ad uana ista, quæ neq; iuuare possunt, ne
que defendere: sunt enim uanissima. Neq; enim de-
stituet Ioua populum suū propter sui nominis ce-
lebritatem, postquam semel cœpit uos sibi popu-
lum habere. Ego quoq; absit ut Iouam offendam,
aut pro uobis supplicare, uosq; decente & recta
uia deducere intermittam, Tantum Iouam metui-
te, cumq; uerè & tota mente colite: uidetis enim,
quantum se uobis exhibeat. Quòd si peccatis in-
dulgebitis, & uos & rex uester peribitis.

SORTILEGIUM. 1. Reg. 14.

Saulus, Populus, Ionathan.

Hec adeste omnes populi primates, dispici-
te & conquirite, cuius hodie culpa fiat, ut
Deus rogati mihi oraculū nō reddat. Nam Iouā e-
go opt. max. Israelitarū cōseruatorē iuro, si etiā Io-
nathā filius meus is fueri, cū esse capite pœnas da-
turū. Vos totus populus consistite istinc. ego & Io-
nathā cōsistemus altrinsecus. P. Ut libet facito. I.

72 DIALOG. SACRORVM
Ioua Deus Israelitarum iniice certum. Ducantur
sortes. At at, nos petit fors: alter nostrum sit oportet. Sortiamur. Oho Ionathan, fors indicat te. Indica mihi quid nam feceris. I. Gustavi paululum mel
lis de capite huius uirgæ, quam in manu habebam:
quod tu, insciente me, fieri uetueras. Hoccine mihi
capitale esse æquum est? S. Deum ego iuro, te moriturum, Ionathan. P O. Ergo morietur Ionathã,
qui tam præclaram uictoriam pepererit Israelitis?
Nequaquam: per Iouam immortalem, ne pilum
quidem amittet, qui hodie Deum sui facti adiutorem habuerit.

O B E D I E N T I A. 1. Reg. 15.

Saulus, Samuel.

Iouam tibi propitium precor. Feci iussum Iouæ. S A M. Quem ergo balatum & mugitum audio? S A V L. Oues sunt, & capræ, & boues, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusq; necandis abstinuere milites, ut Iouæ Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. S A M. Licet ne mihi, quod bona tua uenia fiat, tibi significare, quid mihi Ioua hac nocte dixerit? S A. Licet. S A M. Nonne cum uel te iudice paruus fueris, nunc princeps es tribuum Israelitarum, unctus à Ioua rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusq; sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem

ternecionem persequi, cur ei dicto audiens non fui-
 sti? teq; ad prædã, uetãte Iouã, cõuertisti? S A V.
 Imò Iouã parui: expeditionemq; ad quam ab eo
 sum missus, confeci: & deletis Amalechitis, Aga-
 gum eorum regem abduxi. Tantum milites de ma-
 nubijs pecora, bouesq; de uotorum primitias, de-
 sumpserunt, quæ Iouã Deo tuo immolarentur a-
 pud Galgala. S A M. Quasi uerò Iouã tam pla-
 ceant hostiæ, & sacrificia, quàm eius dicto audien-
 tem esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sa-
 crificio, & obtemperacionem adipe arietum. Nam
 non parendi peccatum perinde est, ac magia: &
 contumacem esse, eadem in culpa ponitur, ac simu-
 lacricolã esse: & quia Iouã mandatum repudiasti,
 ipse te uicissim regno exiget. S A V L. Peccaui,
 qui contra Iouã iussum, contraq; tua dicta uene-
 rim, milites ueritus, eisq; obsequutus. Sed da mihi
 quæso hãc ueniam, ut mecum reuertare, ut Iouã
 adorem. S A M. Non reuertar tecum, qui Iouã
 mandatum aspernatus sis, & iccirco ab eo abdicã-
 tus regno Israelitarum. Vale. S A V. At non pa-
 tiar te abire, ut non me comiteris. S A M. Quid
 me retines? ab rupisti meum pallium: & Iouã ho-
 die Israelitarum regnum à te abrumpit, idq; alteri
 te meliori tradit. Neq; uerò fallerit Israelitarum tri-
 umphator, neq; factũ mutabit: non enim homo est,
 ut factum mutet. S A V. Fateor peccatum à me
 esse.

74. DIALOG. SACRORVM
esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senato-
res meorum popularium, apudq; Israclitas, ut me-
cum redeas, louam Deum tuū adoraturo. S A M.
Agè agè, præi. sequar.

GOLIAS. 1. Reg. 17.

David, Eliabus, Goliath, Israelita
quidam, Alius Isr. Nun-
cius, Saulus.

S Aluete mei fratres optimi. E. Deus det quæ
uelis, germane lepidissime. Ut ualet pater? D.
Optimè, gratia Deo: meq; misit ut uiserē quid a-
geretis. uobisq; afferrem placentam, & decē pa-
nes, & tesseram uestrā acciperem. Dedit etiā mi-
hi decē caseos, ad centurionē. Sed quā ego uocē au-
dio? G. Quid opus est uos exire ad prælio dimicā-
dum nobiscū? Ego sum Palestinus, uos estis clientes
Sauli. Deligite ex uobis aliquē, qui cōferat manus
mecū: qui si superet me prælio. & interimat, serui-
mus uobis: sin ego uicero, uos nobis seruietis. Quā-
ta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem
Israclitas? Date mihi uirum, qui cum conten-
dam singulari certamine. D. Quis est impor-
tunus iste, & turgidus Gigas, qui tantopere de-
spicit nos præ se? cuius uocem & aspectum con-
tremiscunt omnes, & refugiunt? I S. Nescio
quis est, natus in nostrā perniciem, & dedecus:

cum quo nemo audet conserere manum: adeò ingēs est, & terribilis. D. Quid ergo præmij feret, qui sustulerit eū de medio, & aboleuerit hoc tantū probum Israelitarū? Nam quis est impurus iste Pa-
 lestinus, qui inurit tātā notā ignominie castris Dei immortalis? I S. Si quis eum deiecerit, rex eum ualde ditabit, locabitq; ei nuptum filiā suam, donabitq; immunitate perpetua domum eius paternam. E. Cur uenisti huc improbe puer? aut cur deseruisti pauculas illas ouiculas in saltu? Ego noui temeritatem, audaciamq; tui ingenij. Mirum ni uenisti spectatum præliū. D. Quid ego cōmisi? an non erat causa cur uenirem? Sed adibo alios. Heus tu, quo præmio afficiet rex eū q; occidet immanē illum Palestinum? I S. Maximo. D. Quonam? I S. Ornabit eū maximis diuitijs & opibus, cōmittetq; ei natā suam uxorē, & liberabit domū eius patriam in perpetuum. D. Condignum sanē præmium, & regale. Equidem ausim aggredi hominē, nescio quomodo gestit animus, indignaturq; tantum licere cuiquam in populum Dei. Hæc cene ut patiar? Impunē ergo nefāda illa probra euomuerit in sacram gentem? Mori me malim. N. Adolescentule, iubet rex ut uenias ad se. D. Nihil est quod faciam libentius. Eamus. O' si fiat mihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum confecero? uel potius, quantum bellum confecerit
 Deus,

Deus, uno occiso? N. Adduco tibi hic adolescentulum, Rex, quem iussisti accersi. SAV. Quid audio David? tu'ne dixisti, te audere in Palestinũ illum portentosum, qui perterrefacit totas nostras acies? D. Bono animo es, ô Rex. ne despondeat quisquam animum. uos spectabitis. Ego ipse subibo hoc certamen, & congregiar cum Palestino. S. Vide quid dicas David. Non possis pugnare cũ eo, adolescentulus, & rudis belli, cum uiro robustissimo, & in armis exercitatissimo iam à puero. D. Nihili facio neq; uires, neq; usum armorum eius. habeo lögè aliam rationẽ certandi. Audi quod dicam. Cum aliquando pascere oues patris mei, leo unà cum urso inuasit gregem, ouẽq; corripuit. Eum ego consecutus cæcidi, eripuiq; ouem è faucibus eius. Tum ursus in me irruere: ego uerò prehensum, rostro ad terram affligere, & cedere. atq; ita occidi & leonem & ursum. Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & teterrimum hostem. qui audet proscindere cõuicijs exercitum Dei immortalis. Ioua, qui defendit me à leone & urso, idem defendet etiã à Palestino isto. S. Quãdo tanta fiducia es, per me licet descēdas in certamen. Adsit tibi Deus. Verumtamen es armandus. Volo accõmodare tibi mea ipsius arma. D. Nunquam equidem arma tuli. Sed faciam periculum, si possum uti. Hæc lorica ualde me grauat, casis quoque pre-

que premit caput . etiam caligæ sunt duplo maiores, quàm pro meis pedibus. nec ensis admodum decet meū latus : uideorq; magis alligatus ensi, quàm ensis mihi. Vah, non possum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non sum assuetus his ferendis. malo ferre nota tela: pedum dico, & fundum, unà cum his quinque leuibus silicibus, quos geram in sacculo. Bene spera Rex, cernes me hodie uictorem redeuntem cum exuuijs hominis ferocissimi. S. Ita faxit Deus. G. Video ne ego hominem uenire ad me? Tandem habebo, qui cum certem. Sed quæ, malum, intemperie agitant Israelitas? Quis misit nobis hunc pulchellum pusionem, rubicundum? Heus puer, me ne putas canem, qui cogites pugnare pedo? ut te dii deæq; omnes, quantum est, perdant. Accede ad me sodes, ut iam propinam te dilaniandum & comedendum uolucris & bestijs. D. Tu quidem adoriris me, fretus gladio, & hastili, & scuto: ego uerò aggredior te, armatus solo nomine Iouæ armipotentis, Dei copiarum Israelitarum, in quas tu hodie contulisti omnia maledicta. Hodie Deus conclusit te in manum meam, ut te deijciam, abscindamq; tuum caput, & pascam uolucres & feras non tantum tuo cadauere, sed etiam omnium qui militant in uestro exercitu: ut sciant omnes mortales, eum demum esse Deum, quem Israelitæ agnoscunt, & reuerentur: de-

scatq;

scatq; omnis hæc manus spectatrix, Iouam nõ adhibere ensem, aut hastã in uincẽdo, cuius sit unius gerere bella, quiq; tradiderit uos nobis in manus. G. Proh Iupiter, egõne ut hodie hæc audiuerim, idq; à puero? at me Deus perdat, nisi te iam discerpo his unguibus. D. Quin age, si quid potes: interim excipe hũc lapidẽ rectã in frõtem. Ohe Goliath, corruis, qui modò stabas tam firmè? At ego te contundã usq; hoc pedo. Hem tibi. Nũc istic iace, prostratus manu pueri, qui modò solo aspectu uiros & cœlum armis territabas. Hic te puer iugulat tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendum præfigit tuæ haste, quod ostendet exercitui.

PAE A N.

Este uiri socij, Goliath iacet horridus ille.
Horridus ille iacet, comites dant terga pauore.

IONATHAN. 1. Reg. 20.

Dauid, Jonathan.

Quod nam esse potest meũ tantum in tuũ patrem peccatũ, Ionathã, ut me querat ad necem? IO. Ad necẽ uerò? non est credibile. nõ tantã me res non lateret: quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulam uẽ faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ita. D. At scit, ut me habeas intimum: ideo hoc te fortasse celat, ne agrè seras. Crede mihi, nihil tantũ

certum est, quàm me in summo uitæ discrimine uer-
 sari. I. Ecquid ergo me tibi hac in re commoda-
 re posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis, agitur
 primus dies mensis, quo ego die soleo cum rege
 accumbere. Ruri latebo, te sciente, usque ad ue-
 sperum tertij abhinc diei. Quòd si me requiret,
 dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemam in me-
 am patriam, ad sacrificium gentilitium, quod
 uniuersi anniuersarium factitamus. Si laudabit,
 saluus sum: sin succensabit, scito eum nunquam
 ad sanio rem mentem reuersurum. Sed dabis hanc
 ueniam mihi, quem religiosissimo scædere in fami-
 liaritatem recepisti, ut si commerui, tu me in-
 terficias potius, quàm tuo patri dedas. I. Deus
 meliora. Imò si sensero eum obstinato animo in tu-
 am ferri perniciem, admonebo te. D. Sed quis
 mihi referet, utrum tibi asperius responderit? I.
 Exeamus sub dium. Ita mihi benefaciat Ioua De-
 us Israelitarum, huius cœli quod uides conditor
 et habitator, mi David, ut ego cras, aut peren-
 die, scrutabor quid animi habeat meus pater: quem
 si intellexero bene esse in te animatum, mittam
 qui faciat te certio rem: sin autem tibi malum eo-
 gitare, id quoq; tibi indicabo, ut me autore ab eas
 saluus: adsitq; tibi Ioua, ut adsuit meo patri. Hæc
 ego me facturũ, testor Deum. Quòd si fallam, tum
 Ionathani numẽ iratum sit. Quòd si tum, cum tui
 hostes

hostes omnes, Dei nutu, fuerint e medio sublatis, ego iam non ero in uiuis, ut tua misericordia salutem meam inuicem custodire possis: at certè meæ in posterum familiae & generi eam non denegabis. Itaq; nunc iterum in eo foedus, non solum tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine posterorum: tibiq; iuro mi David, quem amo ex animo, futurum me ut dixi. Sed accipe rationem. Cras, quòd nouilunium celebratur, tu desideraberis: nam tuæ sessio uacabit. Descendes autem ad summum ter, tribus diebus in locum, ubi commodè lateas, quocumque die negocium hoc fiet: erisq; post saxum Azel lum. Ego, re facta, ueniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas iaculabor, collineans ad scopum. Deinde puerum ad eas petendas mittam: cui si dixerò eas esse citra ipsum, uenias licebit, tua res erit intacto, testor Deum immortalè: sin autem ultra, abito sanè, Deo uolente. Ac quos inter nos sermones contulimus, Ioua esto eorum testis certissimus.

NOUILVNIVM.

1. Reg. 20.

Saulus, Ionathan.

Cur non uenit Iessei filius ad cibum capiendum, neq; heri, neq; hodie? I. Petijt à me ueniam concedendi Bethlehemam: futurum enim sacrificium gētilitium in eo oppido, ad quod adesse iussus esset à fratre suo. Itaq; magnopere orare, ut si sibi uellem gratissimum facere, facerem eò se conferendi.

conferendi, fratresq; uisendi potestatem. Hæc causa est, quamobrem ad regiam mensam non uenerit.

S A V L. O improba & contumacis fœminæ progenies: quasi ego nesciam te Iessæi nati percupidum esse, ad tuum quidem & tuæ parentis dedecus, atque ignominiam. Nam quàm diu uiuet in terris Iessæi filius, nunquam tu firmũ regnum habebis. Quare cura ut ad me sistatur, nam morte dignus est. I. Cur ita tandem? quid commisit? S A. Docebo te hoc iaculo, quid commiserit. I. At ego hinc effugiam. O rem indignam: actum est de Dauide, nisi aufugit.

ACHIMELECHVS.

2. Reg. 21.

Achimelechus sacerdos,
Dauid.

Quid est quòd solus sis, nullo comitatu? D. Rex mihi quoddam negocium mandauit, quod negocium ne quis omnino mortalium rescisceret, ne ue quò mitterer, præcepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum assignaui. Quare si habes quinque panes, trade mihi: aut quot habes.

A C H I. Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modò tui famuli à mulieribus abstinerunt. D A. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam tertium diè, ex quo profectus sum: suntq;

f corpora

corpora meorum famulorū casta. quod si forte tum cum profecti sunt, fuerant cū uxoribus, atq; ita corpora pura non habebant: at hodie quidē, antequam sacris panibus uescantur, puri erunt. quoniam hic dies tertius est, quod spacium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe panē sacrum. Nā nullum habeo, præter hos apposititios panes, è conspectu louæ sublato, summisis statim in eorum locum recentibus. D. Habes ne hic præterea ullam hastā, aut ensē? Nam neq; hastam, neq; ensē cepi, ad eō me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliæ Palestini, à te in ualle quercus occisi, inuolutus panno, post ephodum. Eum tu, si uis, capias licet: nam alius nullus est. D A. Nullus est isto melior, trade eum mihi.

DOEGVS. 2. Reg. 22.

Saulus, Achimelechus,
Doegus.

Audi Achitobi nate. A. Adsum domine. S. Cur in me coniurasti, cum Iessei nato: cui & cibaria & ensē dedisti, & pro quo Deum consulisti? quæ insidiæ mihi manifesto parantur. A. Ecquis autem ex tuis omnibus æquē fidus atq; Dauid? regius gener, tuo iussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primum Dei oraculum eius nomine sum percontatus?

Absti

Absit à me omne scelus, caue ne mihi, aut omnino
 meae paternae familiae, ullum in hac re crimen impo-
 nas: nam istius totius negotij sum planè ignarus,
 S. Morieris Achimeleche, unà cum tota tua pater-
 na familia. Agite mei cursores, circumdate & occi-
 dite hos Iouae sacerdotes. Nam Dauidis partes tuè-
 tur: sciebantq; profugum esse. neq; me certiores fe-
 cerunt. Quid dubitatis? quæ uos religio impedit?
 Cur & uos mihi non paretis? Agè Doege, circum-
 ueni eos tu, & interfice. D. Fiet.

DAVID LATITANS.

1. Reg. 24.

Comites Dauidis, Dauid.

ATat deflectit Saulus in hoc antrum, ad pa-
 rendum necessitati. Dies aduenit Dauid,
 quo die tibi Ioua promisit, se tibi traditurum tuum
 hostem in potestatem, ut eo utaris ad tuum arbi-
 trium. D A. Tacete, tacete. obrepam ad eum pe-
 detentim à tergo, dum uentrè exonerat. C. Quid
 facit? non eum interficit? ô hominem insanum,
 qui tantam, tam subito oblatam occasionem ulci-
 scendi hostis non arripiat? D. Ah toto animo cõ-
 moueor, posteaquam oram eius penulae absceidi.
 Auertat Ioua, ut hoc eius inuncto domino meo fa-
 ciã, & ei manus afferã, uel hoc solo nomine, quòd
 Iouae Inunctus est. C. Tu nimium religiosus es. Nos
 ipsi faciemus non ita cunctanter. D. Nolite

f 2 Dei

Dei munus usurpare: regem non fecistis, regem ne delete. Eiusdem est abdicare, qui creauit. Sinite eum. Iam exit, ego eum subsequar. Heus domine Rex.

S. Ecquis me reuocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profecto oculis tuis, ut hodie Ioua in spelunca tui mihi fecerit potestatem: nec defuit, qui me in tuam necem cohortaretur. sed peperci tibi, meque negaui manus allaturum domino meo, qui esset Ioua. Sed uide, pater, uide tuæ penulæ extremum in manu mea: quod cum absciderim, neque te interfecerim, cognosce, & intellige, nullum me scelus commississe, nullum contra te facinus admisisse, dignum quamobrem meæ uitæ insidias tenderes. Suscipiat hanc Ioua causam, teque mihi sine mea opera ulciscatur. Vetus est prouerbum, Mali hominis malus exitus. Te quidem mea manu non ulciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? quem tu persequeris? canem mortuum, pulicem. Iouam precor, ut huius sibi causæ iudicium suscipiat, measque partes defendens, tuas in me iniurias persequatur.

S. Tuam ne ego uocem audio Dauid fili? Hei mihi tu æquum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris. id quod satis hodie ostendisti, cum mihi (quem in tuam manum Ioua concluderat) mortem non intuleris. Nam quotus quisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro isto tuo hodie-

tuo hodierno in me facto, Ioua condigno premio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnum in Israelitas obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam stirpem post meum interitum non esse excisurum, mei ue nominis memoria de mea familia delcturum. D. Iuro.

ABIGAIL. 1. Reg. 25.

Famuli Dauidis, Nabal, Puer,
Abigail, Dauid.

DAuid Iessæi filius te, Nabal, tuamq; domū, tuamq; omnia plurima salute impertit. Is quia audiuit, ut tonsuram ouium facias, misit nos ad te rogatum, ut si cum tuis pastoribus non solum sine ullo maleficio, aut iniuria, uerum etiam cum magno beneficio sumus uersati, ita ut eos ab omni iactura tutos prestiterimus, quamdiu fuerunt in Carmelo, cuius nobis rei tui famuli testes esse possunt) benignè nobis facias, hoc præsertim tam fausto die: & quæ commodè poteris, des cibaria, ad ipsius Dauidis, tui propè dicemus filij, eiusq; comitum famem propellendam. N. Quis est iste Dauid? quis est iste Iessæi filius? is ne est, ad quem hodie serui passim à dominis transfugunt? Scilicet ego cibum portionemq; meam, & quæ mactaui ad alendos meos tonsores, dem hominibus mihi prorsus ignotis. Fe.

Aliunde nobis prospiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus, ut eum affectum uideo. Redeamus ad Dauidem. P. Meus dominus consuluit sibi pessimè. Eo narratū omnem rem heræ, ut caueat. Heræ, nunc, si quando, tua est opus prudentia. A. Num quod malum fecens ortum est? P. Et quidem maximum. Missi à Dauide nuncij è deserto ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo sunt: & tamen illos experti sumus uiros planè bonos: nulla unquam contumelia aut damno affecti, quamdiu sumus inter eos rusticati. Quin pro muro nobis noctes diesq; fuerunt, donec uersati cum eis sumus, pascendo pecudes. Proinde dispice tu diligenter quid agas: alioqui actum est de domino nostro, & tota eius familia. Nam ipsum quidem conuenire, hominem profligatissimum, ac perditissimum, stultitia sit. A. Famuli, capite properè omnia hæc, quæ uobis tradam, quæ imposita asinis feretis antè. Ego iam subsequar. Huc mihi properè asinum. Quam malè metuo, ne mei uiri stultitiam luamus. O hominem insanum, qui pro nihilo habuerit eum hominem in se irritare, à quo maximè potest & iuuari amico, & ledi in senso. Sed uideo ipsum Dauidem aduerso colle descendantem. Nescio quid iratus loquitur cum suis. D. Næ ego frustra conseruauam omnia quæ habet iste in deserto, ita ut nihil

omnino

omnino de suo deperdidit: & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum mane nihil profum reliqui faciam. A. Obsecro te uir præstantissime, tibi ad pedes suppliciter iacens, ut bona me uenia audias. Vide, mi David, ne hominem despicias: Nabalem, dignum iudices in quem iras uertas: qui sicut nomine, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cuius est culpam præstare, missos à te iuuenes non uideram: neque enim siuissem abire uacuos. Sed uides profecto, uir clarissime (neque enim dubitari potest) te à Deo immortalis absterreri, à sanguine faciendo in tuis inimicis per temetipsum persequendis: cum ipsius Nabalis insania eiusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & inuidis imprecandum esse uideatur. Quare æquo animo patere hoc munusculum, quod tibi hic affero, iuuenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diuina gerenti in tuto constituat Deus, & te in omni uita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tuæ necis cupidus existat, precor Deum, ut te semper incolumi, & fortissime consistente, tuus hostis uarijs iactatus procellis dispareat. Iam uerò cum præclara Dei promissa consequutus, Israelitarum dux fueris constitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefactabitur labe

f 4 conscientia,

es DIALOG. SACRORVM.

conscientiæ, quæ necesse esset tuam letitiam contaminari recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumpti. Deus faciet tibi meliora, meminerisq; aliquando mei. D. Gratias ago Iouæ Deo Israelitarum, qui te mihi hodie misit obuiam: nec non tibi, quæ me tua oratione à cæde, & uindicta iniuriæ in me commissæ auocasti. Nam Deum immortalem testor, qui me tibi malefacere prohibet, nisi tu mihi occurrere properauisses, Nabalem ante diluculum fortunis omnibus funditus euertissem. Verùm eius culpam tibi condono, tuâq; mihi uera grato animo accipio. Abi sanè domum, salua.

ABISAE V S. 1. Reg. 26.

Dauid, Abisæus, Abner,
Saulus.

Vter uestrum descendet mecum in castra ad Saulum? AB. Ego. D. A. Eamus sensim, & pedetentim per noctem, dum dormiunt hostes. St. omnes sunt oppressi altissimo somno. A. Dauid Dauid. D. Quid est? AB. Hic stertit Saulus in tentorio, hasta humi ad caput eius defixa. Abner, & reliqui temerè circum eum iacent. nimirum tibi Deus facit tui hostis potestatem. Vis ergo eum hasta configam ad terram uno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere. quis enim adferat manum ei quem Deus unctione creauit regem, quin obliget se nefario scet

rio scelere? Aut Deus eū perdat oportet, aut dies ei
 fatalis ueniat, aut in prælio cadat. Certè meā manū
 à rege creato diuinitus auertat Deus. Sed cape ha-
 stam eius, & matellam: abeamus. A. Deus bone, ut
 altè sopiti sum? nullus omnino expergiscitur. D.
 Non sine numine hæc fiunt. Conscendamus montē.
 Volo ego de summo cacumine clamare Saulum, &
 ei ostendere me non minus fidum, quàm quemuis
 eorum quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul
 absumus ab eis, ne repentino eorum aduentu possi-
 mus opprimi. Heus Sau'e, heus stipatores Sauli:
 heus Abner, non mihi respondes? heus te appello
 Abner. A B N. Quis tu es, qui clamas regem? D.
 Næ tu es uir eximius, & dignus qui inter Israeli-
 tas principatum teneas. Itā ne uerò regem domi-
 num custodis, ut ad eum necandum, miles quidam
 modò introierit tentorium? Haud egregium sanè
 istud fecisti. Per Deum immortalem, uos estis digni
 supplicio capitali, qui tam malè custodiatis domi-
 num uestrum, regem à Deo constitutum. Quæso
 uide ubi sit hasta, & matella regis, quæ erat pro-
 pter caput eius. S. Est ne ista tua uox, fili mi Da-
 uid? D. Mea, ô mi Rex, & domine. Sed cur tan-
 dem persequeris seruū tuum? aut quid feci, aut com-
 misi? Veruntamen ne grauare paulisper audire
 me loquentem. Si Deus te mihi infestum reddit, pre-
 cor eum tibi propitium: sin homines sunt, execrabi-
 les sunt

les sunt in conspectu Iouæ, de cuius me hodie patri-
 rio deturbant, quantũ est in ipsis, & ad cultum
 deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Iou-
 ua terram meo sanguine funestari, quamuis Israeli-
 tarum rex occupatus sit in persequendo pulice (ut
 ita dicam) ut si perdicem per montes persequa-
 tur. S. Peccaui. reuertere Dauid fili: iam enim ti-
 bi non malè faciam, qui ita abstinueris te mea ne-
 ce. Erraui nimisquàm imprudenter. fateor. D. Hic
 depono hastam tuam. eam petito aliquis iuuenum:
 caterùm Deus remuneretur quemq; ut dignus, me-
 ritusq; est. Te quidem hodie tradidit mihi in ma-
 num: sed continui me à nece regis. Ergo quemadmo-
 dũ tuam ego salutem charã habui, sic ille habiturus
 est meam, meq; hostili manu liberaturus. S. Macta
 uirtute Dauid fili, haud dubiè conata perficies.

PHOEBAS. 1. Reg. 28.

Saulus, Phœbas, Samuel,
 Famuli.

Phœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & ex-
 cie quem dicam tibi. PH. At tu scis, ut exter-
 minauerit Saulus ex hac terra Phœbadas & diui-
 nos, cur me in tantum capitis periculum adducere
 uis? SAUL. Iouam Deum immortalem iuro,
 hanc tibi rem fraudi non futuram. PH. Ecquẽ uis
 tibi excitem? SAV. Samuelem. PH. Fiet: heu
 me miseram, disperij. tu Saulus es, & me indignè de-
 cepisti.

cepisti. SAV. Ne formida. sed quid uides? PH.
 Vid eo augustam quandam, et planè diuinam perso-
 nam è terra ascendentem. SAV. Qua est species?
 PH. Vir est senex, indutus pallium. SAV. Sa-
 muel est, præbebo ei honorem. SAM. Quamobrè
 me eliciendo inquietas, Saule? SAV. Magnis pre-
 mor angustijs. Palestini me bello petunt, Deus auer-
 satur, nec iam respondet neq; per uates, neq; per so-
 mnia. hanc ob causam acciui te, ut me doceas, quid
 mihi sit faciendum. SAM. Cur ergo me consulis,
 si ipse loua tibi non modò non fauet, sed etiam aduer-
 satur? Faciet ille quidem, quod eloquutus est uoce
 mea, tibiq; extorquebit regnū de manu, quod tradet
 alteri, uidelicet Dauidi, quia non obtemperasti ei
 in ulciscendis Amalechitis, quibus infensus erat: eā
 ob rem ita sine dubio te accipiet. Quinetiam ad-
 dicit tecum Israelitas Palestinis: & cras tu, tuique
 liberi eritis unà mecum. castra etiam Israelitarum
 tradet Palestinis. SAUL. Eheu. PH. Perij
 misera, corruit. Saule, Saule, obsecro te, obse-
 quere mihi: cape cibum. Tu scis ut sim tibi mori-
 gerata, & caput meum summo periculo obiece-
 rim, ut exequerer tua iussa. Agedum, præbe te mihi
 facilem uicissim, & uescere cibo quem tibi apponā,
 ut recreatis uiribus aggrediaris iter. SAV. Non
 edam. F. Quare? imò uerò edes. PH. Ius ora-
 mus. SAV. Quando tantopere urges, fiat. PH.
 Agedum

Agedum surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego uobis macto uitulum altilem, quem habeo domi: subigoq; farinam, ex qua conficiam panes subcineritios.

ACHIS. 1. Reg. 29.

Proceres Palæstini, Achis
rex, Dauid.

Qui nam sunt Hebræi isti, quos habes in nostro exercitu? A. Dauid est, Sauli Israelitarum regis seruus, qui mecum egit per hosce dies, uel potius annos, in quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex quo ad nos aufugit. P. R. Remitte hominem in eam prouinciam, cui tu eum præfecisti: ne si nobiscum descenderit in certamen, in nos se conuertat. Nam qua tandem remelius possit cum suo domino reconciliari, quam horum hominum capitibus? Nonne hic est ille Dauid, carmine illo in chorcis celebratus? Saulus mille, decem concidit millia Dauid. A. Dauid, Iouam ego immortalem testor, te mihi, tuamq; castrensem consuetudinem probari: neque enim ullum adhuc in te uitium, posteaquam ad me primum te contulisti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem discede cum bona pace, ne Palæstinus proceres offendas. D. Nam quid ego commisi? aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum ueni, ut in bellum contra ho-

tra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi tam placere, quàm si diuinus esses genius. Sed uetant satrapæ Palæstini, te prælium secum ini-
re. Quamobrem manè, ubi diluxerit, proficiscere sanè unà cum tui domini seruis, qui tecum uenerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolim: parebitur.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

David, Amalechita.

Video quendam huc uenientem scissa ueste,
& capite insperso puluere. Haud temerè
est, nimirum aliquem sinistram nuncium adfert. Vnde nam ades tu? A. Ex exercitu Israelitarum euasi. D. A. Quid actum est? eloquere. A. Fugerunt milites è prælio, multi è uulgo ceciderunt: Saulus quoq; & Ionathan eius filius occubuerunt. D. Qui scis Saulum & Ionathanem occubuisse? A. Cum fortè uenissem in Gelboem montè, uideo Saulum innixum hastæ, cui currus & equitatus iam iamq; imminebat. Respexit ille, & me uiso, Huc ades, inquit. Accessi. tum ille, Quis tu es? Amalechita, inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice. nam magno dolore discrucior, nec ad huc possum emori. Hic ego quid agerem? uidebam non uicturum post tam grauem casum. itaq; interemi, abstulique coronam de capite eius, & armillam de brachio: quæ tibi affero, ut uides. D. Heu calamitosa cla-

saclades, heu lugubre praelium, ô facinus audax.
 Cuias es? A. Filius sum aduenæ cuiusdam Ama-
 le chitæ. D. Te' ne ergo non esse ueritum ista impu-
 ra manu perdere unctam Iouæ? tu iuuenis inuade
 hominem, neca. meritò moreris, & tuo iudicio pe-
 ris, qui te de rege interfecto iactaueris.

NATHAN. 2. Reg. 12.

Nathan, Dauid.

DAuid, duo homines erant in quadam urbe,
 alter diues, alter pauper. Diues, ouib. et ca-
 pris bobusq; abundabat: pauper unam omnino ha-
 bebat ouiculam, à se emptam & altam, quæ adole-
 uerat una cum ipso, & liberis eius, uescebatur eo-
 dem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quie-
 scebat in sinu eius, breuiter, erat ei pro filia. Ad il-
 lum autem diuitem uenit quidam hospes, quem ac-
 cepturus, præteritis pecoribus suis, ouiculam illam
 pauperis maclauit. D. Per Iouam immortalem di-
 gnus est morte, qui fecit istud: ouemq; certè qua-
 druplo pensabit, qui tantum facinus committere
 non dubitauerit. N. Tu ille es, Dauid. Deus cred-
 uit te regem Israelitarum, teq; liberauit ex manu
 Saul: tibi tradidit domum domini tui, & uxores,
 quas complectereris: tibi Israelitarum, tibi Iudæo-
 rum familiam dedit: alia atq; alia insuper daturus,
 si ea non satis essent. Et tu contempto eius præce-
 pto, Vriam Hettæum Ammonitarum telis obieci,
 indignissime

Indignissimè trucidasti: eiusq; uxorem, nulla Iouæ
 habitacione, in matrimonium duxisti. Ob quæ
 flagitia nunquam à tua domo aberit clades. Nam
 Deus conflabit tibi malum domesticum, tuæq; u-
 xores, te uidente, alteri tradet, qui cum eis luce pa-
 lam congregictur. Tu quidem occultè fecisti, sed
 ipse id faciet in luce, atq; in oculis omnium Israeli-
 tarum. D. Peccavi in Deum. N. Deus quoque
 remittit ille quidem tibi peccatum, neq; ob id morie-
 ris. Sed quia ista re inimicis Iouæ occasionem male-
 dicendi dedisti, filius qui tibi natus est, morietur.
 Hec me tibi nunciare iussit Deus.

THECVANA. 2. Reg. 14.

Mulier Thecuana, Dauid,
 Ioabus.

Fidem tuam, ô Rex. D. Quid mali habes? M.
 Mulier sum deserta, & uiduata uiro, cui su-
 perstites fuerant duo filij. ij cum ruri fortè inter se
 contenderent, nec esset qui litem dirimeret, cecidit
 alter alterum, eumq; morte multauit. Nunc uniuersa
 me familia urget, poscens ad necem eum qui su-
 perest, ob interemptum fratrem, cupiensq; perdere
 unicum heredem parentum: & quod mihi misere lu-
 cis superest (quod certè est perexiguum) extingue-
 re, meiq; uiri nomen memoriãq; prorsus è rerû na-
 tura tollere. D. Recipe te domum tuam, ista mihi
 cura

curæ res erit. M. Verùm interim periculum est, ne te, tuisq; nescientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deserto ad me. nã ille faxo unquam postea te tanget. M. Sed merneris per Deum immortalem, multos esse occisi cognatos, & uindicces, à quibus omnibus exitium meo filio metuendum sit. D. Eundem tibi ego Deum iuro, me prouisurũ, ne tuus filius ullũ pilũ amittat. M. Dabis mihi ueniã, si te liberius iam alloquar. D. Sanẽ. M. Quæ te (malum) ratio inducit, ut cum te mihi mulieri uilissimæ tam facilem præbeas, populo toti, eiq; præstantissimo ita sis durus, & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuum, cuius non minus est cupidus, quàm ego sum mei nati? præsertim cum in eo non minus fortasse tui generis propagandi spes posita sit, quàm mei in meo. Neq; enim potes habere exploratum, te alium regni successorem procreaturum. Nam moriendum certè est, idq; incertum an hac ipsa hora: & ita moriendum, ut in hanc uitam reditus non pateat: non magis quàm aqua semel effusa, recolligi non potest. quo magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quòd si supplicij æquitatem prætendis, unde ne non æquitatem, legi parendo: sed iniquitatem, Deum legis autorem non imitando, sequi uideare. Neq; enim ille continuo fontes perdit, id quod tu

minime

minimè omnium ignoras : sed etiam atq; etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atq; ut iam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quòd uidebam populum ipsum tam parum apud te ualere, ne ipsa nihil possem, ualde metuebam. Et eam ob rem, quo callidius te inducerem, sic mecum ipsa cogitavi: Hem regem adibo, & cum eo, quasi meum sit negocium, sic agam. Quòd si obtinero, ut me contra eorum odium tueri uelit, qui me unà cum filio meo fortunis omnibus, uitaq; ipsa euertere properent: tum ab eo contendam, ut si sibi constare uelit, suam cleumentiam, quam uni expositam habeat, tam multis clausam esse non patiatur. Quam me rem impetraturam esse, ò Rex, non diffidebam. Cum enim præclare scirem, te in iure dicendo, & æquitatem ab iniquitate dijudicando, singulari quadam, & planè diuina semper fuisse prudentia præditum, non dubitabam, quin qui tibi nunquam absuisset Deus, idem nunc esset in hac iustissima causa adsuturus.

D. Ne me cela, quòd te rogabo. M. Roga sanè,
 D. Non ne istud totum fecisti impulsore Ioabò?
 M. Ita tibi secunda omnia opto, ò Rex, ut nullius harum rerum quenquã ulla ex parte auctore habeo, præter Ioabum. ipse iussit, ipse præmōstrauit quemq; dixi, eius instinctu rem omnem inuolucris fē-

gurariū texti: quā tu pro tua diuina sapiētia, qua omnia quæ in mundo constāt, tenes, faciliē intellexisti. D. Impetraſti Ioabe. Iſanē reductū adoleſcentem Abſalomum. I. Ago tibi gratias immortales, ō Rex. nunc demum intelligo, me apud te ualere gratia, poſtquam hoc ſum à te conſecutus.

SIMEIS. 2. Reg. 16.

Simeis, Abiſæus, Dauid.

Prodi, prodi homo ſanguinarie, & ſcleroſe. Expetit à te Ioua omnē ſanguinē domus Sauli, cuius tu regnum occupaſti, quod Ioua Abſalomom filio tuo tradidit. Nūc nūc tua te ſclera petunt, homicida crudeliſſime, quē ego iam hic lapidibus obruam. A. Nōne indignum eſt, canem iſtum mortuum regi conuiciari? Vis ne ut eum adoriar, eiq; caput decutiam? D. Quid tum poſtea, filij Saruiæ, ſi conuiciatur, & ſi ei Ioua mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationē re-poſcat? En meus ipſe filius, qui ex meis uiſceribus ortus eſt, mortem mihi machinatur: quid faciet tēmine natus? Sinite eum maledicere. nam Iouæ iuſſu facit. Fortaſſe reſpiciet Ioua meam miſeriam, mihiq; bonum rependet pro hodiernis huius conuicijs. S I. Sceleratiſſime, & ſlagitioſiſſime, mortalium omnium, non ſolum bipedum. ſed etiam quadrupedum nequiſſime, qui per nefarias cædes ad regnum

gnum peruenisti, qui Sauli domū funditus extirpāsti, qui hominem optimum, eius uxore constuprata, crudelissimè occidisti, & eius neci plurimos tē meliores addidisti, adulteriumq; homicidio cumulasti, homo perfidiose, & impure, quid potest in te satis grauitè dici? quem ego hic saxi iam mactabo, & unius iustissima cæde tot nefarias cædes expiabo.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

Achitophel, Absalomus,
Chusæus.

Absalome, censeo ut ego nunc, lectis duodecim hominum millibus, Dauidem hac nocte persequar: eumq; perterritum, & fatigatum, defessumq;, omnib. qui cum eo sunt, fuga dilapsis, solū interficiam: deinde cæteros omnes ad te sic reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ita fiet, ut cum tu unius mortem expetas, cæterorum omnium salutem consultum sit. A. Perplacet quidem tuum consilium, sed uocetur huc etiam Chusæus Arcius, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusæe, suadet Achitophel, ut regem hac nocte inuadamus, territumq;, & à suis destitutum, saluis reliquis, opprimamus. Tu quid censes? sequemur ne eius consiliū, an non sequemur? C. Achitophelis consiliū, hominis alioqui prudētis, hac quidē in re

non probo. Tu scis ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, & urfa agresti pullis orbata ferociore. Præterea pater tuus uir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cædem Absalomorum, illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim uniuersi Israelitæ, patrem tuum uirum esse fortissimum, nec non eius milites. Verum meum consilium est, ut conueniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Bersabam, qui futuri sunt arena numerosiores, utq; tu ipse inter eos præsens incedas. Tum eum adorti, ubi ubi erit, rore densius inuademus, ut neq; ipse, neq; eius comitum uel unus euadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum uniuersi uel funibus circumctum in flumen ita euerriculabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. A. Melius est istud consilium, quam Achitophelis: obtemperabitur tibi.

ABSALOMVS. 2. Reg. 18.

Miles, Ioab, Achimassus, Chusis,
Speculator, Dauid,
Quidam.

CVM persequeretur fugientes & dissipatos hostes, Absalomum uidi cesarie pendentem
de quercu.

de quercu. I. Vidisti autem? cur non cum ad terram
 deturbatum occidisti? Nam meæ partes fuissent, de
 cem te argenteis nūmis et balthæo remunerari. M.
 Ego uerò, si mihi mille nūmi in manū annumeren-
 tur, non sim manū filio regis iniecturus. Nā audi-
 entib. nobis præcepit rex tibi, Abiscoq; & Ettao,
 ut adolescenti Absalomo caueretis: nedum ut ego
 tam perfidiose, tanto cum uitæ meæ periculo face-
 rem. neque enim res tanta regi ignota esse posset.
 Verum iam ad eum uentum est, tu ipse uide quid ti-
 bi agendum putes. I. Videbis me non ita cunctan-
 tem. Morere boni parentis peruersa progenies. Ac-
 cipe hæc tria tela de mea manu, rectà in mediū pe-
 ctus. Vos mei armigeri. circumfusi eum conficite.
 Tu præco, cōfectum bellum est, cane receptui, ut à
 persequendo reuocentur milites. A C. Vis'ne igi-
 tur, ut ad regem curram, eiq; renunciem, Iouam de
 eius hostibus sumpsisse supplicium? I. Tu uerò
 ne feceris hodie, aliàs facies: hodie quidem non est
 iucundum allaturus nuncium, propterea quòd re-
 gius filius est mortuus. Tu Chusi, i ad renuncian-
 dum regi, quod uides. C. Libenter, & quidem
 cursim. A. Quid si ego quoq; Chusim cursu con-
 sequar? I. Cur consequaris fili? non es obtenturus
 euangelium. A. Sed quid si consequar? I. Per me
 licet. A. Curro, facile Chusim anteuertā. I. Nos
 uerò hoc Deo hominib. q; inuisum cadauer in hæc

uastam uoraginem in hac sylua detrudamus, & lapides insuper cumulate exaggeremus, ut tam nefarium facinus memoria ac nomine loci notetur. Nã talibus sunt digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quorum beneficio uitam sunt adepti. S P. Heus rex, uideo hominem huc accurrentem, solum. D. Si quidem solus est, boni aliquid portat. S. Video item quendam alium, currentem etiam solum. D. Is quoq; letum nuncium affert. S. Ex cursu priorem conijcere uideor Achimassum esse, Sadoci filium. D. Virum bonum nominas, de nuncio leto uenit. A. Salue rex: & simul agendas Iouæ gratias existima, cuius auspicio subacti sunt, qui in te arma sumpserant. D. Saluus ne est adolescens Absalomus? A. Magnam hominum turbam uidi, cum me huc mitteret Ioabus: ceterum quid sit, nescio. D. Recede, consiste isthic. C. Regem plurima salute & lætitia imperatio, cuius Deus hostes omnes hodie ultus est. D. Saluus ne est adolescens Absalomus? C. Utinam sic sint omnes tui hostes, ô rex, & quotquot tibi malũ machinãtur. D. Fili mi Absalome, fili mi Absalome. utinam ego pro te sim mortuus. Absalome fili, fili, heu me miserum. C. Lætum attuli, non lætitiã: nec solũ regi, qui audito interitu filij, se coniecit in cœnaculum portæ, ubi in luctu sit, & se afflicet, sed etiam populo uniuerso,

uniuerso, cuius letitiam audita regis tristitia in
 moerorem conuertet. Sed uideo Ioabum huc adue-
 nientem: stomachatur. I. O' lepidum regem, &
 dignum cuius adhuc uiuat filius: ubi nam est? C.
 Sursum est. I. Quem ego nisi: sed me comprimã.
 O' turpe spectaculum. Uane uerò David? siccine
 tuos omnes hodie dedecoras? & eorum honestissi-
 mam uictoriam, in foedissimum luctum conuertis?
 qui te, tuosq; liberos, & uxores, tum iustas, tum
 concubinas, à crudelissima morte uindicauerunt?
 At non oportet (quod tu facis) ita amare inimi-
 cos, ut oderis amicos. Nunc quidẽ facile ostendis,
 te tuos omnes et nobiles et ignobiles, pro nihilo ha-
 bere. Nam equidẽ compertũ habeo, te unius Absa-
 lomi salutem nostra omniũ morte uelle redemptã.
 Verũ age, prodi, & tuos affare leniter. nam per
 Deum immortalẽ, nisi tu prodeas, efficiam ut an-
 te noctem omnes ad unum à te deficiant: quo graui-
 us malum nullum unquam in uita tibi euenit.

BERZELAEVS. 3. Reg. 19.

Berzelæus, David.

Salue nobis tandẽ reddite Israelitarũ rex. D.
 O' salue multũ Berzelee, homo de me mul-
 tũ benemerite. Trajicies tu mecũ Iordanẽ: ego te
 apud me alam Hierosolymis. B. At quot annos na-
 tus, ut cum rege Hierosolymã ascendam? Ago nũc
 octogesimum annum, potero ne bonum à malo

104 DIALOG. SACRORVM
discernere? potero ne cibo & potione delectari?
aut fidicinum, fidicinarum'ne cantus audire? quid
opus est ut tibi amplius sim oneri? Liceat mihi te-
cum paululum trans Iordanem progresso (cur e-
nim tanto me cumules beneficio) liceat inquã re-
uerti, & in mea patria finire uitam, inq; meorum
parentum sepulchro humari. Cæterum hic Chama-
nus tecum perget: hoc tu utêris, ut tibi uisum erit.
D. Ergo traijciat Chamanus: ego cū omnibus be-
neficijs ornabo, quib. ornandum esse iudicaueris:
tibiq; omnia præstabo, quæ à me expetiueris.

BETHSABA. 3. Reg. 1.

Nathan, Bethsaba, Dauid,
Banaias.

AN non audiuisti, Bethsaba, Adoniam Ha-
githæ filium, regem creatum esse, inscio do-
mino nostro Dauide? Age dabo tibi cõsiliu, quo
tuæ tuiq; filij Solomonis uita cõsulas. Conueni re-
gem Dauidem, & ex eo quære qui fiat, ut cum So-
lomoni filio tuo regnum post se, soliumq; suum sit
pollicitus, nunc regnet Adonias. Ego, te adhuc cū
eo colloquente, ingrediar post te, & tuam oratio-
nem complebo. B. Bene consulis, adeo eum. Salue
rex. D. Quid uis? B. Domine, tu mihi per Iouam
Deum tuum iurasti, Salomonem filium meum post
te regem fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Ado-
nias

*nias, te nesciente, regnum inuadit, bouesq; & alti-
 lia, ouesq; & capras magna copia immolat: ad
 quas epulas cū regios omnes, Abiatharemq; sacer-
 dotem, & exercitus ducem Ioabū inuitauerit, So-
 lomone tuum non inuitauit. In te autem, domine
 Rex, omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut e-
 is significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus.
 Te quidē uita defuncto, mecū, et cum meo nato So-
 lomone pessimè agetur. N. Salue rex Israelitarū,
 Iussisti ne Adoniā tibi in regnum succedere? Nam
 is quidem hodie rus descendit, pecoraq; multa ma-
 stauit, et eò regios omnes natos, exercitusq; duces,
 & Abiatharem sacerdotem uocauit, qui nunc a-
 pud cum epulantur, Adoniāq; regem salutant: me-
 uerò, & Sadocum sacerdotem, & Banaiam Ioiad-
 e filium, & Salomonem tuum, non inuitauit. Ve-
 lim ex te scire, an hæc res te autore fiat, neq; tu mi-
 hi significaueris, ecquis sit in tuo solio post te ses-
 surus. D. Euocetur huc mihi Bethsaba. Per Io-
 uam immortalem, qui meam uitam ex tot angustijs
 eripuit, quemadmodum tibi Iouam Deum Israeli-
 tarum iuravi, Solomonē filium tuum post me esse
 regnaturū, & in solio meo pro me sessurum, sic ho-
 die faciam. B. Vitam regi Dauidi precor sempi-
 ternam. D. Conuocentur huc Sadocus sacerdos,
 & Nathā uates, & Banaias Ioiadæ filius. N. Ad-
 sumus. D. Adhibete uestros conseruos, & Solomo-*

nem filium meū mule, quam habeo, impositum, deducite Gibonē, cūq; ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israelitarū ungitote: tū tuba clangitote, & Solomonem regē salutatote. Deinde uobis sequentibus, ipse uenito sessū in solio meo, pro me regnaturus. Hunc enim tum Israelitarū, tum Iudaeorum imperatorē esse iubeo. A. Faxit Ioua Deus tuus, domine rex, ut quēadmodū tibi adsuit, sic adsit etiam Solomoni, eiusq; solium etiam supra Dauidicum extollat.

SOLOMO. 3. Reg. 3.

Meretrix, Solomo, Altera
meretrix.

TVā fidē imploro, ô rex, audi me paulisper. S. Quid nouæ rei est: loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & utraq; peperimus: sed ea triduo post me, cūq; domi essemus, neq; quisquam præterea adesset, mortuus est eius filius noctu, ut fortē incubuit ei. Itaq; media nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo latere accubabat, supposuit sibi: suum autem mortuum mihi, me dormiente. Manē ubi me erexi, mammam infanti datura, uideo mortuum. Hic ego, cum iam diluxisset, dum eū diligenter contemplor, animaduerti non esse eum quem pepereram. A. Non ita est: quin meus est qui uiuit, tuus qui interijt. M. Imò uerò tuus mortuus est, meus uiuit. A. Mentiris,

tiris. M. Non enim uero mentior, sed dico quod res est. S. Vtraque suū esse affirmat eum qui uiuit, demortuūq; repudiat. Cedo huc mihi tu cultrum, partimini æqualiter puerum uiuētem, & date utrique dimidium. M. Obsecro te rex, detur ei potius totus, quàm intereat. A. Nec meus esto, nec tuus, placet diuidi medium. S. Eum adiudico priori, quæ perimi uetat: nam ea mater est.

ROBOAMVS. 3. Reg. 12.

Roboamus, Senes,
Iuuenes.

PEtijt à me uniuersum Israelitarū uulgus, ut quoniam meus pater iugo eos pressisset, ego illius seruitutis grauitatem leuarem: se enim ita demum mihi obedituros. Nunc ex uobis, senes, scire uelim, quid mihi suadetis, ut eis respondeam super hac re. S. Si hodie populo obsecutus fueris, eiq; obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio. Nunc exite paulisper foras. Introducātur iuuenes, æquales mei, mecumq; educati. Quid mihi autores estis iuuenes, ut populo respondeā, petenti ut sibi à grauitate seruitutis, qua sint à patre meo oppressi, relaxē aliquod? I. Tu uerò respōdeas, tuorū mēbrorū minimū crassius esse q̄ tui parentis mediū corporis truncū. Quod si ille eos graui iugo pressit, te pressurum

surum grauiore . Si eos uerberibus cecidit , te eos
scorpionibus concisurū . R. Probè. uestrū mihi con
siliū magis probatur, quàm senū. itaq; id sequar.

SAREPHTHANA.

3. Reg. 17.

Elias, Sarephthana mulier.

HEUS mulier, quæso te ut petas paululum a-
quæ in aliquo uasculo, quod mihi bibēdum
des. P. Ego uerò & perlibenter. E. Sed heus affer-
to tecum & frustum panis. S. Ego uerò (Iouā De
um tuum immortalem testor) coctum nō habeo: sed
tantum farinæ pugillum in cado, & olei pusillum
quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad
id quod habeo mihi, meisq; liberis parandum: quo
consumpto, superest ut fame pereamus. E. Bono
es animo, i factum ut dixisti. Sed mihi prius depsti-
tium inde confectum afferto, deinde tibi tuisq; libe-
ris factura. Nam hoc tibi à Ioua Israelitarum Deo
confirmo, non prius farinæ cadum, & olei ampul-
lam exhaustum iri, quàm Ioua terram pluuiā irri-
gauerit. S. Faciam ut iubes.

ELIAS. 3. Reg. 18.

Obadias, Elias, Achabus, Popu-
lus, uates Baalis, puer
Eliæ,

Misit me rex ad querēdam tota regione aquam,
si forte

si fortè gramè inuenire possimus, quo toleremus e-
 quos & mulos, ne iumentis priuemur. Ipse rex a-
 lia uia eiusdem rei gratia profectus est. Iam enim
 tres annos, & amplius, nulla fuit pluuia: itaq; om-
 nia peraruerunt, nec usquam uiriditas ulla potest
 inueniri. O' Elia, tuæ preces nobis inuexerunt hęc
 siccitatē: quæ non nisi tuis eiusdē precibus finiri
 potest, sicut ipse minatus es. Quod nisi pateris inue-
 niri te, actum est, perijmus. Sed uideo uenientem
 huc hominem hirsurū, qui habet latera cincta cin-
 gulo pelliceo. Fallor' ne? an is est ipse Elias? Certè
 uidetur. Heus, tu' ne es dominus Elias? E. Sum. I
 nūciatū domino tuo, adesse Eliam. O. Nūciatū
 uerò? quid peccaui, ut tu me Achabo necandum
 obijcias? Iouam ego immortalē iuro, Deum tuum,
 nullam gentem, nullum regnum esse, quò dominus
 meus non dimiserit qui te conquirent. Cumq; ne-
 garent adesse te, ille regna & gentes obtestabatur,
 ut dicerent an tu illic esses, quòd te nusquam inue-
 niret. Et tu mihi nūc iubes, ut domino meo nūci-
 atum eam, adesse Eliam? qui postquam à te digres-
 sus fuero, auferet te Iouæ spiritus nescio quò. Ego
 interea, qui hoc Achabo nūciatum iuro, cum ille
 te non inuenerit, interficiar ab eo. Et tamē Iouæ re-
 uerēs fui à pueritia: nisi fortè tibi relatum nō est,
 quid ego Iezabele uates occidente fecerim, ut eo-
 rum centum abdidderim in duabus cauernis, uideli-
 cet iis

cet in utraq; quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi nunc iubes, ut eam ad nunciandum domino meo, adesse Eliam, quod me interficiat? E. Sic uiuat armipotens Ioua, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie. O. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salue rex: incidi in Eliam. A. In Eliam autem? O. Ita. A. Eliam tu inuenisti? O. Eum ipsum. A. Quæso te, adest Elias uates? O. Ades Elias uates. A. Duce me ad eum continuo. O. Eamus hac, inueniemus. Atque eccum tibi obuiam. A. Tu ne is es, qui perturbas Israelitas? E. Non ego Israelitas perturbo, sed tu tuamque paternam familiam, qui omisisti Iouæ præceptis, Baales sequimini? quæ causa fuit, ut Ioua uobis istos ardores immiserit. Verum cura mihi conuocandos omnes Israelitas in montem Carmelum, Baalisque uates quadringentos quinquaginta: & lucanos uates quadringentos, Iezabelis conuictores. A. Fiet ita. Adsunt quos iussisti, Elia. E. Audite uero, Israelitæ. Quousque in utrumque crus claudicatis? Si Ioua Deus est, hunc sequimini: si Baal deus est, Baalem sequimini. Nihil ne respondetis? Ego unus Iouæ uates super sum, cum Baalenses uates sint quadringenti quinquaginta, lucorumque uates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi sibi deligant, dissecentque & lignis imponant, neque ignem subijciant: alterum ego immolabo, superque lignis

lignis collocabo, nec ignem supponā. Tum uos dei
 uestri nomen appellate: ego Iouæ nomen appella-
 bo. Ac qui deus igne de cælo demisso annuerit,
 seq̄; exoratum ostēderit, is Deus habeatur. P. Pla-
 cet uerò, atq; ita fiat. E. Vos igitur, Baalis uates,
 deligite uobis taurum alterum, & priores facite,
 quoniam plures estis, deiq; uestri nomen inuocate,
 nullo igne subiecto lignis sacrificialibus. V. Acci-
 pimus conditionem. Mactemus taurum, impona-
 mus frustra lignis. O Baal, exaudi nos, ô Baal de-
 mitte ignē de cælo, quo te deum esse ostendas. Baal
 Baal. ô Baal, ô Baal præpotens deus. Baal, ô Baal
 deus noster, noli cōmittere ut unus Iouæ uates plus
 possit apud deum suū, quàm nos octingenti quin-
 quaginta apud te. Effice Baal, ut quoniam te plu-
 res colunt quàm Iouam, maiores etiam uires habe-
 re uidearis. O Baal Baal. Baal, ô Baal: non audis
 nos? Non te ritè coluimus hætenus? quid in te cō-
 missimus? non uis tuas uires ostendere? Quo plu-
 res habes cultores, nonne æquum est eo te magis ex-
 orari? Baal, ô Baal, nisi nos exaudis, actū est de
 te, deq; tuo populo. Unus hic Iouæ uates tuū cultū
 abolēbit. Quis te colet, ô Baal: quis te deinceps a-
 dorare uolet, ô Baal? Baal, ô Baal, quis te nō contē-
 net, & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimine
 nō exaudiueris? In quē uerò magis necessarium u-
 sum reseruabis tuā potentiam? Nos te inuocamus:

nos arā tuā prætergredimur: & iam meridies est,
 neq; tu respōdes, aut exoraris. O' Baal Baal. Baal,
 ô Baal: noli perdere nos. E. Clamate maiore uoce.
 Certè enim deus est: sed forsitan aliquid altius con-
 tēplatur, et animo agitat, quàm ut possit istas tā e-
 xiles uoces audire: aut occupatus est, aut iter habet:
 nisi fortè dormit, ut sit expergefaciendus. V. Heu
 Baal deus noster, quid amplius tibi faciemus? ô Ba-
 al, ô Bcal, ô Baal. E. Eugè, rectè, secate uos isto
 modo gladijs et cultellis, ut à uobis ipsis cruētati, mi-
 sericordiā Baalis excitetis. Sed nihil respōdet, nec
 attendit uestros clamores. Surdo canitis. Agite iā
 omnis populus, accedite ad me. Instauremus aram
 Iouæ, quæ diruta est: et saxa decē capiamus, pro ni-
 mero tribuum filiorum Iacobi. Ex his saxis aram
 Iouæ nomine construamus, & circum eam ducā-
 mus profundam scrobem. Agite, cōponatur strues
 lignorum, mactetur taurus, & superimponatur.
 Rectè est. Replete quatuor amphoras aqua, & eā
 in hostiam inq; struem effundite. Iterate idem. ter-
 tiate. Bene est. Redundat aqua circū aram, ipsamq;
 scrobem repleuit, ne quid fraudis subesse putetis.
 Nunc, ô Ioua, Deus Abrahami, Isaaci, & Israelis,
 effice ut hodie intelligatur apud Israelitas, et te De-
 um, et me seruum tuū esse, tuoq; iussu hæc omnia fe-
 cisse. Exaudi me Ioua, exaudi me, ut sciat hic popu-
 lus te Iouam esse Deum, qui eorū animos retro fle-
 xeris.

xeris. P. O rem miram. Ignis delapsus à Ioua, & hostiam, & ligna, & saxa, & humum absumpsit, et scrobis aquam lambit. Ioua Deus est. Ioua Deus est. E. Si igitur Iouam esse Deū agnoscitis, & ad terram proni adoratis, comprehendite Baalenses uates omnes, qui uos à Iouæ cultu magno uestro malo auocarūt. Cauete, ne quis omnino euadat. Agite, ducamus eos ad Cisonem fluum, iugulentur hic uates omnes Baalis, ne quē deinceps à ueri Dei cultu possint auertere. Perite populi deceptores, corruptores, atque pestis, & dignas præstigijs uestris poenas date: ut deinceps adoretur & in honore habeatur is unus, cui debentur omnia. Nunc, Achabe, ascende: & i ad capiendum cibum. Sentio enim iam adesse murmur pluuiæ. Ego ascendam in uerticem Carmeli. Sequere me puer. P V. Faciam here. E. Age iam puer, dum ego hic in summo Carmeli iugo maneo, i spectatum mare uersus, et mihi quod uideris, renunciatum uenito. P V. Libenter, here. Feci, here: neque quicquam uidi. E. Reuerte eodem septies. P V. Parebitur. Iam iterum uenio. Iam tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam sexto. Supereft ut septimo speculatum eam. Here, uidi nubeculam instar palmæ hominis ex mari efferri. E. Instat pluuiæ. I nunciatū Achabō, ut iunctis iugalibus, in urbē descēdat, ne à pluuiæ opprimatur. P V. Eo. E. Ego succinētis lateribus ei Iezrael præcurram.

ram. P V. Salve rex. Iubet Elias, ut properè iungas equos, & te in urbem recipias, ne te pluuia opprimat. A. Agite mei. festinemus: ingruit pluuia: nigrescit cœlum nubibus, atq; uento. properemus: uix euademus, quin madefiamus.

MICHEAS. 3. Reg. 22.

Achabus Israelitarum, Iosaphatus
Iudæorum rex, Vates, Nun-
cius, Sedechias, Micheas.

AD sunt hic uates, Iosaphate, plus minus quadringenti, quos ad explorandam Dei uoluntatē censuisti accersendos. I O. Video: superest ut eos interroges. A. Quid mihi autores estis, uates? censeis ne ut bello Ramotha adoriar, an ab incepto desistam? V A. Nos uerò cēsemus, ut adoriaris. nam uictoriam tibi annuit Dominus. I. Nū quis præterea hic est Iouæ uates, ex quo sciscitemur? A C. Est item unus, sed quem malè odit: quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum, uaticinatur. Is est Micheas, filius Imlæ. I. Non decet regem ita loqui: sed iube eum acciri. A. Tu siste huc nobis properè Micheam. N V. Ita faciās. S. Vides ne hæc Achabe cornua ferrea, quæ ego fero? Hoc tu modo, quasi cornu petes, & fundes Syros ad internecionem, ita tibi per me futurum pollicetur Deus. V A. Ita prorsus fiet. Aggredere
sanè

sanè Ramotha, feliciter pugnabis, eamq; Dei beneficio capies. N. Cateri quidem uates omnes, Michea, regi uno ore felicem successum promittunt. Itaque censeo, ut tu quoque ei bene omineris, quem admodum ipsi. M. At ego Deum immortalem iuro, me ea solum dicturum, quæ mihi diuinitus inspirata fuerint. A. Michea, quæ est tua sententia? ar mã ne in Ramotha inferimus, an non? M. Quid ni inferas? iam tibi uictoriam annuit Ioua. A. Quousque tandem mihi illudes? Te etiam atque etiam obtestor per nomen Iouæ, ne mihi quicquam nisi uerum dicas. M. Nunc uerũ audies. Vidi omnes Israelitas palantes in montibus, sicut oues sine pastore solent. Atque Ioua, Non habent isti dominos, inquit: redeant suam quisque domum, cum bona pace. A. Dixi ne ego tibi, eum nihil mihi nisi infaustum prædicturum? M. Igitur audi certissimum oraculum. Vidi Iouam in solio sedentem, omni cœlesti exercitu dextra læuâq; stipatum, atq; ita dicentem: Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, quo Ramotha, ibi casurus, inuadat? Cumq; alius aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stans ante eũ, Ego, inquit, facturũ me recipio. Cui Ioua: Quó nã modo? Tum ille: Aspirabo falsa omnibus eius uatibus, quæ dicãt. Probẽ, inquit Ioua, succedet: aggredere negotiũ. Nimirũ ex his liquet omnes istos tuos uates esse falso spiritu afflatos, &

Deum tibi malè cogitare. SE. Accipe colaphum, pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinum numen, cuius tu instinctu te loqui simulas, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Micheam, & eum deduc ad Amonè prætorem urbanum, & Ioassum regium filium: & iube meo iussu in carcerem concludi, atq; ibi pane atro & aqua parcè ac duriter pasci, donec saluus redeam. M. Si quidem saluus redibis, nihil cause est quo minus dicar mentitus oraculum: atq; equidem hoc clarissima uoce omnibus inculcatum uolo.

SVNAMITIS. 4. Reg. 4.

Elifæus, Gehasis, Sunamitis.

Ecce Sunamitidem, illam hospitam nostram, Gehasi: curre ei obuiam, rogaturus utrum ualeat ipsa, & uir, & puer eism. G. Faciam. Salue mulier: satis ne salua es, & tuus maritus, & puer ualent ne? S. Valent: sed sine me peruenire quò uolo. G. Quo' nam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid noui uidetur accidisse huic mulieri. sed quid istud rei est? Heus mulier, tu ne audes pedes uatis complecti? Apage. E. Sine eam. animo eius malè est, quod me loua celauit. S. Petieram ne à te filium? an non admonueram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gehasi, & cape meum bacu-

um baculum: atque abi, si quem offenderis, ne salutatus: salutatus, ne resalutato. Vbi eò perueneris, bacillum faciei pueri imposito. G. Eo. S. At ego profectò nunquam te omittam, quin unà mecum uenias. E. Age sanè, tuæ uoluntati obsequar, præi, iam te sequor. G. Here, feci ut iusseras: sed puer neque uocem edit, neque audit: nec potuit omnino expergefieri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. Hic quidem planè mortuus iacet in meo lectulo. Exite foras, & me hic relinquite solum cū solo, clausa ianua. G. Nescio quid magnum expecto, non abre sese conclusit intus. S. Faxit Deus ut natum recipiam. G. Hospita. S. Quid noue rei est? G. Salua es, uisus sum audire sternutantem puerum. S. Reuixi, si uerum prædicas. E. Heus Gehasi. G. Me uocat: quid est? E. Accerse huc mihi istam foeminam. G. Te uocat. S. Adeo. E. Recipe iam tuum filium incolumem. S. O' diuine uir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier, non mihi, qui per me possum nihil.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

Naaman, Elisæus, Gehasis, ministri Naamanis.

Reuertor ad te Elisæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, ueniam peto. E. Quid nam peccasti? N. Cū tu me per

h 3 ministrum

ministrum tuum iussisses corpus in Iordane septies
 immergere, si à lepra, cuius depellendæ causa uene-
 ram, sanus esse uellem: primū indignatus sanè sum,
 & me tibi despiciatui esse ratus, quòd tantum admi-
 nistrum ad me misisses. Nā speraueram te ipsum ex-
 iturum, & inuocato Dei tui nomine, manum loco
 adnoturum, & ita morbum sanaturū. Deinde in-
 dignum mihi uidebatur, tantū tribui uestris aquis,
 ut cum Amana, aut Pharphar, fluij Damasci, ue-
 stris nihilo deteriores, essent ad me sanandum inuti-
 les, Iordanus tantam habere uim putaretur. Itaq; ab-
 ibam ira plenus. Quòd nisi mei famuli fuissent ma-
 sapientiores, animo medicinam repudiassem. Sed
 cum illi dicerent absurdum esse, me, qui rem quan-
 libet magnam salutis causa facturus essem, à tam
 parua refugere, tentauit quid possent aquæ Israelita-
 rum, & me septies in Iordanem immersi: quo fa-
 cto, ita sum (ut uides) sanatus, ut non pueri corpus
 nitidius sit, aut integrius. Quapropter intelligo
 iam, & confiteor, nullum in toto mundo esse
 Deum, nisi eum quem uos Israelitæ colitis. Ita-
 que pro tam singulari beneficio, quaeso te, ut à me
 munusculum hoc accipias. E. Apagesis: ego
 ut munus accipiam? N. At ne me repudia. Non
 equidem id facio, quo tibi tantum meritum reme-
 tiar, quod neque fieri potest: sed ut hoc mei in De-
 um, & in te grati animi pignus, apud te relin-
 quas.

quam. E. Istum gratum animum apud te habeto: dona ne addito. N. Atqui. E. Ne urge tamopere. Nam (ut tu scilicet) Deum immortalem iuro, cui ego appareo, atque administro, me nihil à te accepturum. N. Si ita decreuisti, nolo improbius instare. Ceterum oro te, ut hinc mihi terræ duorum mulorum onus asportare liceat. nam statui deinceps nullis dijs, præterquam uni Iouæ, adolere, aut sacrificare. E. Laudo, asportato sanè. N. A. Præterea est aliud, super quo te uelim consulere. Solet meus dominus, quandocumque in eodem Remmonis, adorationis gratia, comeat, meis humeris inniti. ubi, eo inclinante se, non possum quin me quoque inclinè. Eam mihi rem Ioua ignoscet, opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem parsit dominus meus accipere oblata sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit Ioua propitius, nisi cum cursu consequor, aliquid accepturus. Immunis ut abeat tam diues homo, tanto affectus beneficio? non conuenit. N. Religioni' que habeo, nihil ei dedisse. Sed uideo ne eius famulum huc cursu contendentem? ipse est, quantum ex incessu coniscio. G. E' curru desilit, & mihi procedit obuiã. N. Saluã ne omnia, puer? G. Pax. te tribus uerbis uolo. Modò ad herum meum uenerunt duo de uatum genere, iuuenes, è monte Ephraimitarum. Ea de causa rogabat herus, ut mihi

ad eos argenti talentum des, & duas uestes de splen-
didioribus. N. Imò uerò duo talenta auferas. atq;
utinam plura uoluisset, libenter dedissem. G. Non
est opus. N. Ne dubita accipere, erit aliquis co-
rum usus. Vos colligate hoc argentum in duobus sac-
culis, addite has duas uestes. Vos duo præferte ei
has sarcinas. Iubeto tuum herum meo nomine sal-
uere plurimum. G. Faciam. Vale. N. Et tu. G.
O' me felicem, cui res tam bene succedunt. Ite hæc
iuuenes: sequimini me per hoc obscurum ostium: de-
ponite hic sarcinas. iã mihi nihil opus est uestra o-
pera. Quod reliquum est, ipse facile per me perfi-
ciam. Abite. M. Vale ergo. G. Valetate uos qua-
que. Nunc res mihi bene gesta est, abscondam hic
hunc thesaurum, ubi eum nemo præter me sciat. Sed
iam ne meus herus aliquid suspicetur, si nimis diu ab-
sim, offeram me ei. E. Vnde noster Gehasis? G. E.
Nusquam equidem iui. E. L. At etiam audes uelle
mihi uerba dare? quasi ego nõ unã animo adfuerim,
cũ homo de curru reuertit tibi obuiam. Hoc in tẽ-
pus est accipiendorum ullorum munerum? Improbẽ
à te factum. Itaq; pro isto tuo peccato, lepra, qua li-
beratus est Naaman, in te, & in tua proge-
nie in posterum hærebit.

HAZAELE

HAZAEEL. 4. Reg. 8.

Hazaël, Elifæus.

BENADADUS Syriae rex, qui nunc aeger est, misit me ad te, Elifæe, ad percontandum de salute tua. EL. Renūcio ei, eo morbo leuatū iri: Et tamen mihi Ioua interituum significauit. Heu.

H A Z. Quid tibi uolunt ista suspiria, quæ, me contentissimè intuens, ita altè trahis? EL. A' Hazaël Hazaël, uideo quantam tu uastitatem sis Israelitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu iuuenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu grauidas mulieres discerpes. H A. Ego ne uilissimus homuncio, tanta facinora poterò? ELIS. Ostendit mihi Ioua, te fore regem Syrorum.

IEHVS. 4. Reg. 9.

Puer Elifæi, Iehus, Principes, Speculator, Ioramus Israelitarum rex,
Nuncius, Alter nuncius,
Isabella.

HAbeo quoddam ad te mandatum, Princeps. I. Quem nostrum appellas? P. Te ipsum Princeps: secedamus intro. Ioua te, Iehu, Deus Israelitarum, hoc oleo per me ungit, regem suorum Israelitarum: iubetq; ut Achabi domini tui stirpem trucidet. Statuit enim suorum omnium tum uatū, tum reliquorum sanguinem à Iesabele expetere, uniuersamq;

h s samq;

famq; Achabi domum perdere: & eius memoriam
 genusq; stirpitis ex israelitis tollere: eamq; eò re-
 digere, quò redacta domus est Ieroboami Nabati
 filij, & Basæ Achie filij. Iezabelem autem come-
 dent canes in agro Iesraelano insepultam. Sed ego
 hinc fuga me proripio. P. R. Quomodo se res ha-
 bet, Iehu? quorsum uenit ad te limphatus iste? I.
 Hominem nostis, eiusq; orationem. P. Minime ue-
 rò. Doce nos quid nam dixerit. I. Vixit me regē
 Iesraelitarum de Iouæ mandato, cui certum est Acha-
 bum, Achabiq; domum per me ulcisci. P. Suppo-
 namus propter regi uestes nostras, socij, cumq; col-
 locemus in editissimo graduum. Tu præco procla-
 ma tuba, regem esse Iehum. I. E. Nunc principes,
 si uobis ita uidetur, caute ne quis ex oppido eua-
 dat, qui huius rei nuncium Iesraelam perferat. Nos
 conscendamus equos, & eò festinemus ire. Nam il-
 lic decumbit Ioramus, sanandorum uulnerum gra-
 tia, quæ in prælio contra regem Hazaelem à Syris
 accepit: eòdemq; uenit Ochostias Iudææ rex, ad eū
 uisendum. S. P. Video quendam hominum globū.
 I. O. Tu conscende equum, & ei cursu profectus
 obuiam, quære ut ualeat. N. Fiet. I. E. Accur-
 rit huc eques quidam. N. Rogat rex, ut ualeas, Ie-
 hu? I. E. Quid, ut ualeã? recede pone me. S. P. Per-
 uenit nuncius ad eos, neque reuertitur. I. O. Heus-
 tu, conscende equum, & eòdem curre. N. Fiet.
 I. E. Ac-

IE. Accurrit huc alter. N. Rogabat rex, le-
 hu, an ualeas? IE. Quid, an ualeam? recede po-
 nē me. SP. Peruenit ad eos nuncius, sed non re-
 uertitur. Incessus autem ferocitas declarat esse le-
 hum, Nam sis filium. IO. Iunge currum equis,
 auriga: exeamus homini obuiam Ochozia. IE.
 Tandem ueniunt ipsi reges, opportunē. IO. Va-
 les' ne lehu? IE. Quid, uales' ne? durantib. tot
 matris tuæ Iesabelis stupris, & maleficijs. IO.
 Fugiamus Ochozia: circumuenimur. IE. Si qui-
 dem potestis effugere: experiar tamen, an meus ar-
 cus possit de regis corpore sanguinem elicere: hem
 tibi, hic moriturus eras. Tu Badaccar dux, abijce
 eum in fundum Nabothi Iesraelani. Nam memini,
 cum aliquando ego, & tu, Achabum huius patrem
 in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum es-
 se, Iouam sanguinem Nabothi, eiusq; natorum pri-
 die eius dici respexisse, eūque in agro eiusdem
 Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppres-
 sisset, in illum uindicaturum esse. Quare sume
 hoc cadauer, idq; in fundum abijce, sicuti serunt
 Iouæ dicta. Sed fugit Ochozias, persequimini eum,
 occidite, pereat hoc ad flagitia concursus hominum
 genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta ul-
 tio est. Superest totius mali fons Iesabel, quam
 iam uidere uideor de fenestra prospicientem. At e-
 tiam fucata est, mirum ni ut morti placeat. IE S.
 Nunquid

Nunquid bene accidit Zambri, qui dominũ suum interfecit? IE. Ecquis istic à me est? Rectè: uos eius cunuchi præcipitate eam. Peri foeminarum in purissima, & à meis equis conculcare.

IOAS, 4. Reg. 13.

Ioas rex Israelitarum,

Elisæus.

Heu pater patriæ, heu columē Israelitarum, tu quidem nunc æger iaces. E. Non est eiulandi tempus. cape arcum, & sagittas. I. En cepi, quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi fenestram obuersam orienti. I. Aperui. E. Iaculare. Hem sic uolo: collimasti. Ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, Dei præsidio, occisione occides. Sed perge porrò, cape sagittas. I. Cepi, quid tum? E. Feri terram. O' factum malè, si quinques percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties uidelicet terram pulsauisti.

IONAS. Ione 1.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRò Iupiter, quanta seuit tempestas? quanti undarum fluctus nostram nauē undiq; uerberat? Dicis Neptunum & Aeolum, omnesq; adeò deos in nostram coniurauisse perniciem. Ne seni tantopere aquarum præpotens Neptune: ne eos perde,

perde, qui se tuæ fidei mandauerunt. Tuq; ô Aco-
 le, cui potestatem in uentos dedit Iupiter, cohibe
 tam effrenatum eorum impetum. NAVT. Dij
 immortales, quid habetis in animo? hucine uenisse
 nos, ut tam miserè periremus? Parcite, quæsumus,
 parcite: nos uobis sacra faciemus, tibi Neptune lau-
 rum, uobis agnam Tempestates maclabimus: tan-
 tum liceat hinc saluis euadere. AL. Leda proles
 Castor & Pollux, amica nauis sidera, obsecro ue-
 stram fidem, reddite nobis mare tranquillum, red-
 dite amicam coeli serenitatem. NAVC. Nihil a-
 gimus, uideo tam surdi sunt dij, quam est ipsum ma-
 re. NAVT. Quid superest? NAVC. Ut ia-
 cturam faciamus. NAVT. Durum. NAVC.
 Sed necessarium. Extremò autem malo extremum
 adhibendum est remedium, atq; utinam uel sic eu-
 adere liceat. Festinate, deiciamus has merces. Præ-
 stat rem perdere, spem aliquam retinentes, quam
 cum re certum exitium expectare. Vos ô coeli ma-
 risq; potentes dij, este saltem contenti hac nostra
 miseria: quid mortem insuper minamini? Hei mihi,
 magis magisq; furium uenti, ingrauescit tempe-
 stas, irritantur superi, non placantur nostris uo-
 tis & precibus. Quò iam, quò me uertam? Erat
 hic nescio quis peregrinus. Vbi nūc est? NAVT.
 Dormit ad infimum nauis latus. NAVC. O' su-
 pinam securitatem. Heus, heus peregrine, quem
 tandem

116 DIALOG. SACRO RVM

tandem dormiendi modum facies? potes in tanto periculo indulgere somno? quin tu surgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum inuocas: si quis fortè superiùm existat, qui hoc à nobis malum auertat, & præsens auxilium ferat? NAVT. Frustra laboramus: causa tanti mali perscrutanda est. Oportet aliquem hic adesse, qui se nefario aliquo scelere obstrinxerit, propter quem tam opere irascatur dij. Sortiendū est quis sit in causa. NAVC. Placet, ducantur sortes. Euge, sors hunc peregrinū designat. Vides te peregrine accusari. Dic quæso, unde tantum in nos malum ortum sit, quod uitæ genus sequaris, unde & quò eas, cuias sis, & quæ gente natus. I. Iamiam nullum superest effugium: teneor manifestò, ô inuitabilem Dei potentiam. Ego sum Hebræus, Iouæ coelestis Dei cultor, qui & mare et terram fabricatus est. Is me Niniuen ire iusserat, ut eum populū, ocio & luxu diffluentem, & perditum, mea admonitione ad meliorem frugem, & saniozem uite rationem deducerem. Cuius ego muneris tristitiam defugiens, statuerā Tarsum, in Ciliciam me conferre, & eius conspectum cuitare, cuius oculis omnia sunt subiecta. N. Perrijmus funditus. Inscite prorsum, homo, & male abs te factum. Sed postquam factum quod est, infectum fieri nō potest, quid tibi nūc censes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod uehementius semper a-

per agitari uides? I. Vos uerò me in mare deturbetis, si id sedatum uultis. Nam certò scio ego, mea unius causa uos hac tã uehementi tempestate afflictiari. N. Auertant superi, ut tua morte saluti nostræ consulamus. Non faciemus. Agite uiri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eia adhibete summas uires, eia rumpamus hos fluctus. O rem miseram: crescit assidue malum, nulla ratione terram possumus attingere. I. Frustra sitis datis, inuito Deo. N. Quid ergo est? te ne nos in mare? I. Nisi mauultis mecũ unã perire. N. O desperatissimum perfugium: sed tamen satius est te solum, quã nobiscum interire. Faciendum est scij, nulla alia ad euadendum uia est, uideo. Effertur mare, rumpitur nauis, mors nobis uersatur ob oculos. Demergamus eum. Obsecramus te Ioua, ne pereamus, ob huius uiri mortem, ne ue à nobis pœnas sanguinis eius expetas. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu omnia tuo arbitrato moderaris. iaciatur. O rem admirabilem? uidetis ut subito sedata sit tempestas, eo deiecto? Videtis mare sic tranquillum, ut nunquam tranquillius? Agnosco agnosco ego Iouæ potestatem immensam. is mirum Deus est, ceteri nequicquam precibus interpellantur. Vni uni debetur gratia, unius itaque sacra uotaq; faciamus.

RABSA.

Rabsaces, Eliacimus.

Vos hæc nomine Regis magni, id est regis Assyriorum, Ezechie nunciate: Quæ tandem fiducia nitatur? uerbis ne, an consilio, an uiribus dimicare cogitet: qua tandem spe fretus, ab eo descenderit? An uidelicet confidit confracto isti culmeo baculo; id est Aegyptijs: cui si quis inuitatur, ei manum perforeret? talis est Aegyptiorum rex Pharaon omnes, qui ei confidunt. Quod si mihi dicitis, uos Iouæ Deo uestro confidere, an non is est, cuius Ezechias sacella, arasq; sustulit, iussitq; Iudeis & Hierosolymitanis, ut Hierosolymæ ad certam quandam aram Deo supplicarent? Agè Ezechia, uis cum domino meo rege Assyrio sponsionem facere, si tibi dederò duo equorum millia, nitu non possis ad eos totidem equites suppeditare? Tu ne ausis uultum subire uel unius prætoris, mini seruatorum domini mei? & fiduciam tibi collocas in Aegyptiorum curribus & equitibus? An porro sine Ioua ad hunc locum uastandum ascendi? Ioua ipse me iussit in hanc regionem proficisci, camq; depopulari. E. Quæsumus te, ut nos Syriacè (scimus enim) alloquaris, non Iudaicè, in auribus hominum qui sunt in mœnibus. R. Quasi ad dominum tuum, aut ad te miserit me dominus meus, ad hæc dicendū, ac non ad eos qui sunt in muris, ut uobiscum

eum & merdā suā comedāt, & urinā bibāt. Audite
 Iudæi, regis magni, regis Assyriorū dicta, Ne uobis
 imponat Ezechias: neque enim poterit uos ab eius
 manibus defendere, ne uē ab eo persuademini ut lo-
 uē fidatis, quasi uos defensuro, neq; urbem istam in
 manum Assyriorum regis permissuro. Nolite Eze-
 chie credere, sed potius Assyrio regi obtempera-
 te, qui uobis mandat, ut secum beneuolē agatis, &
 ad se exeatis, & suis quisq; uineis & ficibus & pu-
 teis tantisper utamini, donec ueniat ad uos in ue-
 strā similem terram transferendos, in terram fru-
 menti, & uini, & panis, & uinearum, & oliua-
 rum, & olei, & mellis feracem, ut hac ratione ue-
 strā saluti prospiciatur. ne uē Ezechie fidem ha-
 beatis: fallit enim uos inani Iouē defensionis fidu-
 cia. An reliquarum gentium dij suam quisq; terram
 ab Assyriæ rege defenderunt? Vbi sunt dij Hema-
 thi, & Arphadi? ubi Sepharuaimi? ubi Enæ? ubi
 Iuæ? nunquid Samariam ab eius manu tutati sunt?
 Quis tandem est ex omnibus omnium terrarū dij,
 qui suam terram ab eius manu defenderit, ut Ioua
 Hierosolymā defensurus esse uideatur? E. Obmute-
 scamus, ne uē ei quicquam respondeamus: ita e-
 nim fert regis mandatum. Sed eamus hæc
 regi nunciatum.

Esaïas, Ezechias.

IMpera domi Ezechia, nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei uoluntas. E Z. O durũ nunciũ. O sancte Deus, memineras quã fideliter et integro animo te semper coluerim, & ad tuam uoluntatem uitam omnẽ direxerim. Hic pietatis honos? sic religionem remuneraris? Me ne nunc in medio ætatis cursu, in eas angustias esse redactũ, ut subeundum sit sepulchri ostium, & reliquo uite tempore carendũ? Eheu, iam nõ ego fruar communi hoc cœlo? cœlo ego non fruar, cuius amœna luce illustrantur, qui in terra degunt uitam? Iam ego auellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbẽ incolunt? Ex hac uita discedo, & emigro tanquam è pastorali tuguriolo, fatali cui stamine & filo ame diem amputato? Paulatim atteror, & consumor in horas? neque quicquã propius expecto, quã ut iam iamq; absumptus animam agam. Ad mane si uentum est, membra omnia diro cruciatu dilaniari sentiens, mortem in uesperum expecto. Hirundinis, aut gruis rittidulas uoces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus: cœlum que suspiciens, consumptis lacrymis, ipsa oculorum tabe, intolerabiles animi testor dolores. O rerum Domine omnium, aio mihi fieri iniuriam, cuius te uindicem esse par est. Mi-

est. Miserrum me, quid iam, quid mihi uenire in mē
 tem possit, quo possim tuum animum ad id quod
 uolo flectere? Meæ ne uitæ breuitatem miserabili-
 ter commemorem? O rerū autor, & moderator:
 longius est profectò naturale uiuendi spaciū, quàm
 quantum à te mihi conceditur. Hæcine mihi æ-
 tate tam immatura spiritus reddendus est? An tu me
 uidelicet sempiterno somno consopire paras, ut po-
 stea in uitam reuoces? aut cuius altissimam tran-
 quillitatem acerbissimo casu cõtaminari passus sis,
 eum scilicet iam leto absumptū, è putido busto uin-
 dicabis? & cuius uitam ægrotantis tueri neglexe-
 ris, eundem morte deletum, amico lucis usurursum
 donabis, peccatis (quorū de fonte mors scætet) qua-
 si post tergum reiectis, & æterna obliuione oblite-
 ratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex eamā-
 namem laudationem expectas? à mortuis, credo: se-
 puli te celebrabunt, & tuum paratū miseris præ-
 sidium, prædicabunt humati. Viui, uiui tibi grati-
 as agēt, uelut ego certè: & parētes liberis cōmemo-
 rabunt tuam cgentibus omnibus expositam tute-
 lam. Intende meæ saluti, Ioua: & nos de tuis lau-
 dibus carmina, quandiu uiuimus, in æde tua mo-
 dulabimur. E S. Ades animo rex. lubeor tibi la-
 ta nunciare. Ioua, Deus Dauidis, autoris gene-
 ris tui, tuam precationem audiuit, tu usq; lachry-
 mas respexit. itaque sic habeto, te per eum sanari.

Et tertio abhinc die ascensurum in sanum. *Quin*
 imò addet tuæ uitæ quindecim annos, teq; eripiet è
 manibus regis Assyriorū, unà cū hac urbe, cuius se
 defensorem præbebit, propter semetipsum. tum eti-
 am propter Dauidem sui cultorem. Sed uos famu-
 li sumite palatham, quam ulceri eius imponetis, ut
 conualescat. E Z. Sed quo signo intelligam me in
 sanitatem restitui, Et tertio die uenturū in ædem?
 E S. Vides hoc Achassi solarium? E Z. Video.
 E S. Optio tibi datur, utrum uelis umbram decem
 gradibus procedere, an reuerti. E Z. Facile est
 umbram progredi, potius retrocedat. O rem mi-
 raculosam, nunc nunc uideo, uolente Deo, nihil ef-
 se arduum.

IEREMIAS. Ier. 26.

Jeremias, Sacerdotes, Vates,
 Proceres, Senatores,
 Ahicamus.

A Udite omnes omnium Iudææ urbium ho-
 mines, quotquot hoc templum, in cuius e-
 go sto uestibulo, intratis, adorandi numinis gratia:
 audite, quæ Deus mea uoce uobis effatur. Nisi e-
 um audietis, Et ex lege quam uobis præscripsit, ui-
 uetis: tum autem dicta uatū, eius cultorū, quos ip-
 se ad uos mittit, per quos uos maturè admonere
 nunquam intermitit: ea inquam nisi audietis, hanc
 ipsam

ipsam eadem sacram in eum statum rediget, in quem
 Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis ter-
 rarum gentium ludibrio exponet. S. Quid sibi
 uult clamor iste? V. Omnibus minatur exitium.
 S. At sibi non minatur, sed constat maximum ma-
 lum. Quin inuadimus hominem? V. Atque ita o-
 pus est. S. Comprehendite eum uiri. caute ne ef-
 fugiat: saxo iam scias Ieremia, quae mala nobis ob-
 nuncias, ea te in te ipsum excitauisse. Ita ne uero
 ut huic templo Silonis ruinam, & urbi uastam e-
 uersionem & solitudinem denunciaueris, & haec
 tam dira impune protuleris? morte poenas lues.
 V. Meruit certe. P. Unde tantus iste tumultus,
 sacerdotes? aut quid uult tantus hominum concur-
 sus? quid nouae rei accidit? S. Hic homo dignus est
 qui capite dei supplicium, qui quidem tam horren-
 das clades huic urbi sit uaticinatus, quemadmodum
 uos ipsi audiistis. I. Audite me, si placet, & uos
 omnes populares audite me. Iouae ego optimi maxi-
 mi instinctu huc ueni, ea in sanum & urbem praedi-
 cturus, quae uos audiistis. Quare corrigite ue-
 stram uitam, & mores: Deiq; uestri admonitioni
 obtemperate, ut mutet consilium, malumq; quod
 in uos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equi-
 dem uideo me in uestra manu esse: uos mihi quod
 uidebitur, faciatis licet. Verumtamen sic habetote,
 si me interfeceritis, uos, urbemq; & hanc rempub-
 licam

licam innocentis sanguinē supplicio luituros. Certe enim Ioua misit me ad uos, ut uobis audientibus ea omnia dicerem. PR. Nos quidem non uideamus iustam causam, cur hic capite plectatur: si quidem nos nomine Iouæ Dei nostri affatus est. SE. Audite nos uticissim, nisi molestū est. Micheas Morastua, uates fuit tempore Ezechia regis Iudæorum, qui Iouæ optimi maximi nomine, omni Iudæo populo audiēte, ausus est dicere, Sionem in agrum redactam, aratum iri, Hierosolymamq; in uidera collapsurā, & montem sacrum in solitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animaduertit Ezechias, aut ullus Iudæorum? An non Deum reuerentia & precatione sibi placauerunt, malumq; quod ab illo iam iamq; imminēbat, depulerunt? & nos tam immāni scelere animos nostros obligabimus? Quid Vrias, nihil'ne uos mouebit? is fuit filius Semaia, ex Cariatbarimo, qui eadem in urbem hanc ab Ioua est uaticinatus, quæ modò Ieremias. Quod cum Ioachimus rex audiuisset, nec non eius primarij uiri & proceres, eum quasiuit ad necem. Id ubi resciuit ipse, territus aufugit in Aegyptum. Sed eò misit rex Elnathanē, & quosdā alios, qui illic extractū ad eū adduxerūt, cūq; ferro crudeliter necauit, et eius corpus in plebriorū sepulchreto proijciendum curauit. Itaq; qui fuerit exitus uideatis. Nunc dispicite, utrum nefarium huius facinus, an consi-

an consideratam illius prudentiam malitis imitari.
 A H. Profectò nunquam sinam, uos manus Ieremiae
 sanguine commaculare.

HANANIA S. Ierem. 23.

Hanania. Ieremias.

A Vdi tu Ieremia, unà cum uniuerso hoc populo, quæ iussu Dei uobis denuncio. Ego (inquit Ioua optimus maximus, Israelitarum Deus) iam rumpam iugum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia uasa templi, quæ Nabuchodonosor hinc ablata, Babylonem deportauit: Ieconiamq; filium Ioachimi Iudææ regis, omnesq; captiuos Iudæos, qui sunt abducti Babylonem, huc reducam, fracto Babylonis imperio. I. Utinam ita faciat Ioua, & tua dicta omnia ad rē conferat, atq; huc uasa sacra reportet, captiuosq; omnes è Babylone reuocet. Verum audi, et quæ apud te & omnē populū eloquar, trade memorie. Claruerūt ante me et te iam olim uates, qui multis nationibus, magnisq; regnis bellum aut famem, aut pestem præsignificauerunt. Quòd si quis aliquando secunda pronunciabat, eius prædictum aut rei euentus à diuino affatu profectum comprobabat, aut frustratio refellebat. Hoc quia in hac uaticinatione futurum certò scio, malo terei exitu consutari, quàm mea oratione irritari.

H A. Cedo mihi istam torquem: audite uerò

omnes qui hic estis, quid serant mea dicta. Quam-
 admodum hoc ego collare perrumpo, ita Iouam
 scitote perfracturum dominationem Nabuchodo-
 nosoris, post biennium. I. Nolo tecum amplius ri-
 xari. H. Abeas licet, ego hoc teneo, & tenebo:
 ne trepidate Iudæi, aduentat iam certissimum uo-
 bis presidium, & salus. Bono animo este. I E. Ad-
 sum tibi à Deo Hanania, qui tibi me ita renuncia-
 re iubet: Vincula lignea, inquit, rupisti Hanania,
 sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum iugum
 collo imponam omnium istarum genium, quo ser-
 uiant Nabuchodonosori Babyloniorum regi, sub
 cuius ego ditione etiam agrestes bestias subiūxi. Hæc
 sunt, de quibus te, Hanania, Deus meo ministerio
 præmonitum uoluit. Sed non est, crede mihi Hana-
 nia, non est quod incitationem & permotionem
 diuinam ostendes, & hunc populum spe inani eri-
 gas. Neque enim à Deo missus ades, cuius ego infla-
 tu perniciem tibi proximam denuncio. teque hoc an-
 no uita defuncturum confirmo: quoniam tuis uer-
 bis deficiendi ab eo causa es.

SEDECHIAS. Ier. 38.

Sedechias, Ieremias.

Volo ego te consulere super rebus meis, Ie-
 remia: sed noli me quicquam celare. I. Rem-
 omnem tibi aperiam: sed ea conditione, ne me inte-
 rimas, ne ué consilium meum repudies. S E. Per
 Deum

Deum immortalē, qui nostros animos creauit, non perimam te, neq; tradam illis hominibus, qui tuam necem cupiunt. I. Satis habeo: accipe iam, quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tuæ tuorumq; uitæ consules, & incendium ab urbe depelles. Sin minus, & urbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neq; tu eorum manus deuitabis. S. At enim ualde metuo, ne me Chaldæi Iudæis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant, omnī irrisione ludendū. I. Non tradent, crede mihi: obtempora Dei monitis, cuius ego uoluntatis interpreti tibi sum datus: si te ipsum amas, tuæq; saluti prouides. Quod si te dedere renuis, hæc tibi diuinitus denuncio: Omnes mulieres quæ supersunt in regia, & ductæ ad principes Chaldæos, te in os indignissimè irridebunt, ut circumuenuū & proditum à tuis necessarijs, & in ipsis (ut ita dicam) salebris perfidè destitutum. Tuæ autem uxores omnes, & liberi, tradentur Chaldæis: neq; tu eorum manum es fugies. quin in manus regis eorum uenies, qui hanc quoq; urbem incendet. S. Vide ne quis hæc resciscat, ne tu pereas. Quod si proceres audierint nostram congressionem, teq; conuenerint, rogantes, qua de re inter nos actum sit, & mortem minantes nisi indicaueris, dices, te à me precibus petiuisse, ne committam ut domum Ionathanis reducaris ad miserabilem ad mortem.

DI A L O G O R V M S A C R O R V M
Liber tertius.

T O B I A S. Tobia 4.

Tobæus pater, Tobias filius, Ra-
phael Genius, Anna
mater.

V M ex hac uita discessero, nate,
sepelito me honorificè: tum autè
matrem tuā honorato: ne ue eam
donec uiues deserito, ne ue ei pa-
rū morigerando uitā reddas acci-
bam. Recordare fili, quot dolores perpeffa sit pro-
pter te, cū esses in eius utero. Cum igitur uitam fini-
uerit, eam mecum honestè sepelito in eodem sepul-
cro. Ac per omnē uitā memento Creatoris tui, ne-
ue eum offende, eius ue præcepta omitte. Quan-
tūcumq; tibi Ioua largitus erit, de eo ne parcito libe-
ralitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te
aggregaueris. A' respiciendis egentibus Israeli-
tis ne abhorrueris, ne Ioua uicissim tuis temporibus
aduersis à te respiciendo abhorreat. Quod si tue
facultates non ferent ut largè id facias: at pro eo,
quantum id erit quod suppeditabit, ne parce in be-
nignitatē conferre, ut diuitias tibi, et argenti au-
riq; thesauros in beneficentia repositos habess.
Nam thesauri nihil impios iuuant. At hac uirtus à
morte

morte uindicat: ac quisquis iustitiam exercet, Dei
conspicuum uidebit. quemadmodū habet scriptum
illud: Ego per iustitiam conspiciam tuum uidebo:
quam qui exercent, cœlestes habendi sum. Tu ergo
nate, corpus tuum ab omni libidinis obscœnitate
tuere, uxoremq; de tua cognatione ducito, nequa-
quam alienigenam, aut alius sanguinis, quam tuo-
rum maiorum. Nos enim uatum progenies sumus.
Memoria repete Abrahamum, Isaacum, Iaco-
bum, qui uxores de sua sibi gente ascuerunt, ex-
traneorum affinitate repudiata, eoq; liberis for-
tunati fuerunt. Animum intende fili ad ea que a-
ges. Quod tibi nolis fieri, alijs ne facito. Operarij
mercedem ne retineto noctem unam, post eum diē,
in quem cum eo pactus eris, ut tuo te premio re-
muneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate absti-
nento. In nulla nequitia te oblectaueris. De tuo ui-
ctu largire famentibus. De tuo uestitu indue nudos.
Quod tibi superat, id omne in beneficentiam con-
fer: neq; id grauatē. hoc est uerē pane & uino se-
pulchra bonorum perfundere. Audi & attende
quemlibet, qui modō uerum tibi consilium det. Ab
Ioua omnibus temporibus pete, ut tuas rationes,
consiliaq; dirigat: neque enim homini in manu po-
situm est consilium, sed uni Deo opt. max. qui quic-
quid uult efficit, alios deprimēs, alios efferēs. Hęc
mea dicta & præcepta omnia conseruato, & nun-
quam

quam nō ante oculos habeto, fortiq; & infracto animo esto. nam Ioua tibi auxilio praesidioq; erit, si ei toto animo, totoq; pectore studueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelem, mihi cognatione propinquum (ea est decem argenti talenta) Rage in Media. nam incertum est quando sim moriturus. Tu fili, si Iouam metues, teq; ab omni scelere conseruabis, magnas ab eo opes consequeris. TOBI. Omnia ut praecipisti mihi, pater, sic faciam. Sed uelim mihi consilium des, qua ratione queam istam à Gabele pecuniam recuperare. nam neq; ille me, neq; illum ego agnoscam, neq; quo signo repetam pecuniam, scio, neq; qua uia eatur in Mediam teneo. TOBAE. Quod ad signum pertinet, hoc dices, me, cum ille mihi marsupium suum tradidisset, dixisse, Accipe de manu mea. atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc esse uigesimū. De uia autem, quere tibi iam hominem aliquem fidelē, qui tecum uadat, cui praemium dabimus. Proficiscere fili, adhuc uiuente me, et argentum pete. Ioua te Deus Israelitarum in itinere conseruet, tibiq; beneuolentiam, studium, misericordiam, & illius & omnium qui te uidebunt, conciliet: teq; nobis sospitem & incolumem & ducat & reducat, ante meum interitum. TOBI. Eo igitur ad conquirendum ducte. Et fortasse praesto adest, qui faciat. Nam uideo iuuenem

iuuenem quendam in uia stantem accinctum, & ad iter (ut uidetur) paratum. RAPH. Adolescens cuius es? TOBIAS. Domine, posses ne mecum in Mediam proficisci? RA. Equidem non ui uias omnes, sumq; aliquando usus hospitio Gabelis gentilis nostri, agentis Rages, in finibus Mediae, quae Rages distat ab Ecbatani itinere duorum dierum, estq; montana. Ecbatana autem in campestri loco posita sunt. TOBI. Praestolare paulisper, si placet, dum hanc rem patri renunciatiu eo. Nam magnopere cupio te comitem habere, tibiq; dabo mercedem pro itinere. R. I properem. Ego hic manebo, donec redeas: noli diutius morari. TOBI. Naclus sum uirum bonum, pater, nostri generis, qui mecum proficiscatur. TOBAE. Euoca eum ad me, ut scisciter unde terrarum sit, & an satis fidus sit tibi futurus comes. TOBI. Faciam. Heus accerseris a patre meo. RA. Eo. Salue uir diuine. TOBAE. Si salueo, cur mihi haec usu ueniunt, ut oculis captus in tenebris caecus sedeam? RA. Qui tibi oculorum lucem caecando ademit, idem te, quia uir bonus es, sanabit. TOBAE. Ita faxit Ioua. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias uult ire in Mediam, frater, poteris ne ire cum eo? & ego tibi mercedem dabo. R. Potero, quippe qui uias omnes nouerim, omnemq; illam regionem peragrarem, & montes teneam. TOBAE. Cuius es?

cuius

cuius generis? & qua ex ciuitate? R. Quid amplius
 queris? cum mercenarium habeas, qui tuum fi-
 lium comitetur ex tui animi sententia? TOB AE.
 Frater, nomen tuum scire uelim, & cuius nationis
 sis. R. Ego sum Azarius Hananelis filius de fa-
 milia Solomiti maioris, tuus gentilis. TOB AE.
 Quod salutare faustumq; sit. Sed noli egre ferre,
 frater, quod uoluerim tuae familiae genus cognosce-
 re: meus gentilis es, egregia & nobili orius fami-
 lia. Nimirum nosti Hananelem & Nathanem, du-
 os Solomiti filios, qui mecum itabant Hierosoly-
 mam, cum Israeliticam terram incoleremus, me-
 cumq; ibi adorabant: neq; unquam ad deos peregrini-
 nos, qui in ea regione habebantur, descuerunt,
 quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare uide
 frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter,
 adiuuante Deo. Ego tibi in singulos dies drachma
 soluan, & uictum ut filio. Quod si uos Deus opti-
 max. saluos reduxerit, istud tibi praemium augebo.
 R. Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, sal-
 uus cum saluo, & ibo & redibo. TOB AE. Com-
 para tibi, Tobia fili, quae ad profectiorem sunt ne-
 cessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus om-
 nipotens uos incolumes ducat & reducat, & uo-
 bis hoc iter ductu Genij sui prosperet. TOB I.
 Valete mei parentes obseruandi. TOB AE.
 Vale, & ambula prospere. A N. Ohohohoh.
 T O.

TOBAE. Quid fles? AN. Rogas? Nihil ne uereris puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obseruando, nostram senectutem redderet leuiores quasi uerò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. TOBAE. Ne time soror. Nam & prosperè ibit, & incolumen ad nos reuersum tu ipsa tuis oculis aspicias. Deus ei noster Genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumq; saluum reducat. AN. Heu.

ASMODAEVS. Tob. 6.

Raphael, Tobias, Raguel,
Edna.

Iam tandem peruenimus Ecbatana, Tobias frater. Hac nocte diuertemur apud Raguelè. Is senex quidam est, qui filiam habet unucam forma praestantem, nomine Saram. Ego cum eo agam, ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole praedita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Vbi Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Nò dubito quin non sit ille tuis postulatis contraditurus, neq; eam cõtra legem Mosis alienigenae traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. TO. At audio: frater, eam iam septem uiris esse traditam, qui antè quàm in eius complexum uenerint, mortui sint, ab Asmodeo (ut dicitur) demonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non
mediocriter

mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus præberem, qui alium nullum neque filium, neq; filiam habent, à quo eis uita defunctis parentetur. R. Verere modò Iouam eiusq; memor esto : tum etiam patris tui præceptum recordare, à quo iussus es uxorem eiusdem tecum familiæ ducere. Tum me autore nihil demonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introiueris, sumito cor piscis, quem tu in Tigri flumine dilacerasti, & ex eo sub eius pallam suffitum facito. Eo nidore olfacto demon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cum ea congrédi libebit, surgitote de lecto geniali, Iouamq; oratote, & obsecratote, ut uobis pro sua clementia opem ferre, puellæq; mederi uelit. Tum demum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abijce : nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teq; eam Ioua à demone uindicaturus est. T. Quid futurum sit, uiderit Deus. Sed certè facit tua oratio, ut à coniugio non abhorream. R. Iam appropinquamus domo Raguelis: ecce eum ante suas ædes. Salue. R A G. Saluete & uos. Aspice huc Edna, quàm hic adolescens forma referat Tobæum fratrem meum? E. Unde estis fratres? R A P H. Ex captiuis qui sunt Nini-

ua, ex Nephthalina tribu. ED. Nostis ne Tobaeum fratrem nostrum? RAPH. Nouimus. ED. Valet ne? R. A. Valet. TOBI. Iste Tobaeus, frater (ut dicitis) uester, pater meus est. RAG. O faustum diem. Libet te complecti. Iouam tibi propitium precor, fili: nam ex uiro optimo & probissimo natus es. Age uxor, si quid est lautius, apparetur coenae: placet arietem maectari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro tecto, praestemus nos hilares. T. Iam tempus admonet, Azaria, ut de matrimonio mentionem inijcias. R. Memini. Quoniam filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & aequalis illi, & tribulis, petebat ut eam sibi nuptum locares. R. Non me praeterit, satius esse eam tibi quam alteri tradi. Sed uerum tibi dicam. Eam iam septem uiris locaui (ut tu scias) qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Verum ede & bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agis: neque cibum ego, neque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. R. Postquam ita infixum in animo habes, obtincto sane. Et quia consanguinei estis, ego iam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Mosaiico & Israelitico. Huc ades Sara, accipe hanc Tobia. Ioua Deus caelestis uos hac nocte custodiat incolumes, suaque in uos clementia utatur.

h

TOBAEVS.

Tobias, Raguel.

MI socer Raguel, tu à me postulasti ut in
 filia tua uxore mea Sara suauiter uiuerem: id quod
 tibi concessi. Nunc finita est dies: itaque peto abs
 te, ut me dimittas. Mei enim parentes ambo dies nu
 meram, neq; putam hoc loco rem esse. R. Dolco
 me tam paruū spacium à te petiisse. Sed nihil ob
 stat quo minus id fiat longius. Mane apud me diu
 tius: ego mittam ad tuum patrem nuncium, qui ei
 totum negocium renunciuet, ne sit de te sollicitus. T.
 Quaeso te, noli me remorari: cupio omnino ad pa
 rentes reuerti. R. Quando urges, non remorabor
 inuitum. En trado tibi meam filiam Saram, nec non
 dimidium facultatum mearum. Ne feliciter. Deus
 Ioua, deus maiorū nostrorū, uos fecundet, mibiq;
 ex uobis liberos mares ostendat, qui Iouana legē
 dēt operā. Agite, deosculari uos uolo. Vide mea fi
 lia, ut tuum socerū & socrū (qui nunc tui parētes
 sunt) habeas in magno honore: maritum diligas: fa
 miliam regas: domū gubernes: & teipsam praestes
 inculpata. & cum bona pace profecta, efficias ut
 bonam de te famam uiuentes adhuc, leti hilaresq;
 accipiamus. Et tu Tobia fili, uale. Ioua te Deus ce
 lestis saluū perducatur, mibiq; ex te et filia mea Sara
 liberos Iouae studiosos, eiq; probatos, ostendat, an
 tequam

tequam moriar. Ecce Saram filiã meam in potestate tua: noli eam unquã malè tractare. Ne sanè incolumes. S. Valetè parètes charissimĩ: ualete cognati & amici omnes. T. Vale focer: uale focrus: ualete omnes. Ago louæ gratias, qui me lætũ reddiderit, & tot beneficijs tam mirificè affecerit.

TOBÆVS. Tob. 11.

Raphael, Tobias, Anna,
Tobæus.

F Rater, tu scis quã sollicitũ reliqueris utrũque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, uxore tua cum famulis, reliquoq; nostro comitatu subsequente. TOBI. Bene mones. R. Prepara sel piscis. A. Atat: ô mi uir, aduenat meus Tobias, cum comite. Curro ei obuiam. R. Tui patris, quem uideo esse cæcum, oculi felle isto aperientur, atq; sanabuntur. Itaq; cum ad eum accesseris, illimito eius oculos isto felle: tum ille fellis mordacitatẽ sentiẽs, sibi oculos fricabit: atq; ita deiecta albugine, & cœlum & te lætus uidebit. A. O' gnate, iam mortem nõ deprecor, postquã tuum conspectum cernere licuit. TOBI. Salue mea mater. Sed accedit huc pater. Hei mihi, collapsus est. Accurrã. O' mi pater salue. TOBÆ. Salue fili optatissime, ut uales? TOBI. Optimè est, Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero hoc tibi fore salutare, TOBÆ.

h a Libentè

Libenter patiar. TOBI. Expectamus paulisper.
 TOBÆ. Sentio fellis mordacitatem. TOBI.
 Frica tuos oculos. TOBÆ. O' supra modū mi-
 randum miraculū. Nunc te liquidò uideo fili: am-
 plectere me. Gratias ago Iouæ Deo Israelitarum,
 qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cu-
 ius nomen nullis unquam seculis satis dignè lauda-
 ri poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit.
 Hic uulnerat, & sanat: hic occidit, & uitam dat:
 huic huic gratias ago, qui te nobis feliciter expedi-
 to itimere, saluum letumq; restituit.

RAPHAEL. Tob. 12.

Tobæus, Tobias,
 Raphael.

Tobia fili, soluamus isti homini, qui te comi-
 tatus est, mercedē: & eam cum corrolario.
 TOBI. Pater demus ei dimidiam partem pecu-
 niæ, quam illinc attuli. Nam is me incolumem du-
 xit, & reduxit: meamq; uxorem sanauit, & argen-
 tum à Gabele abstulit, & tibi oculos sanauit: pro
 quibus omnibus quæ nam ei referri par gratia po-
 test? Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem
 tuam, id est dimidiã pecuniam, quam illinc appor-
 tasti: & uale. R. Canite Iouæ carmen nouum, eiq;
 gratias agite, & eius nomen celebrate, pro tantis
 eius in uos collatis beneficijs: crebrisq; precibus,
 supplicationibus & beneficentia erga egenies eum
 affectate

affectate quoad uiuetis. Nam plus apud eum ualet
 assiduum beneficentiae officium, quam argenti
 auriq; copiosa congeries, utpote cum beneficentia
 uindictet à morte. Equidem nihil uos de rei uerita-
 te celabo. Quo tempore tu, tuaq; nurus Sara, san-
 cti opem numinis precibus suppliciter, magno cum
 animi angore implorabatis, uestras ego preces (ut
 uos sciatis) ad maiestatis solium subuehebã. cumq;
 tu mortuos sepeliebas, aderam tibi, tuisq; difficili-
 mis rebus, ab Ioua, qui te oculorum cæcitate tenta-
 uerat (solet enim hoc pacto periculum facere bo-
 norum) missus sum ad te sanandũ, & Saram tuam
 nurrum. Sum autem Raphael genius, unus de prin-
 cipibus qui ad gloriæ solium famulantur. Nolite
 timere. Bene uobis se res habet. Agite Iouæ gra-
 tias pro tantis miraculis, quæ uobis exhibuit. Nam
 quod me, quandiu uobiscum uersatus sum, edere et
 bibere uidistis, species illa fuit, quæ uestris oculis
 obuersabatur, cum reapse neq; ederem, neq; bibe-
 rem. Quare mandate hæc omnia literis, quæ uos
 uestri erga Deum officij per omnem uitam admo-
 neant, atque hanc rem in omnem omnium ætatum
 æternitatem testentur: & Iouæ gratias agite, eiusq;
 sacram memoriam piè retinete, meq; iam absolui-
 te, ut ad Deum me recipiam, à quo sum
 missus ad uos.

ACHIOR. Iudithæ s.

Olofernes, Achior,

Proceres.

NArrate mihi, uos Cananæi, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant: quas incolant urbes, quantam habeant copiarum multitudinem, qua re plurimum ualeant, & possint, quo rege & exercitus duce utantur: & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam uenire neglexerint. A. Audi domine orationem serui tui. Enumerabo tibi rem omnem, ut sese habet, de gente ista montana, quæ finitimos tibi fines incolit: neque ullum ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt prognati à Chaldæis, qui principio Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim deos patrios Chaldæorum detrectarent, patrijsq; moribus relictis, unum sibi Deum coelestem ad adorandum delectarent, ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, iussi à Deo suo in Cananæam commigrare, paruerunt. atque in Cananæa commorati, magnum auri argentiq; & pecoris numerum comparauerunt. Postea dominante fame, in Aegyptum deueniunt: ubi tandiu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem exercuerunt. Deinde cum à rege Aegypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indignè & labore seruili cogrentur, Deum suum

suum implorariūt, qui totam Aegyptum ineluctabilibus calamitatū ictibus perculit. Quibus malis coacti Aegyptij, eos tandem ab sese emiserunt. Sed postea remisso malo, cum eos fugientes reuocare, rursūq; in seruitutem redigere conarentur, Deus illis mare rubrum disclusit, ita ut ab utroque latere, aqua in muri firmitatem concreta staret, qua illi uia in siccū per medium maris solum pertransiuerunt. Eodē Aegyptius exercitus consequutus, aqua submersus ita est, ut ex innumerabili multitudine ne nunciū quidem euaserit. Traiecti mare rubrum, in solitudinem montis Sinæ uenerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam, aut habitare potuerat: ibi dulces ex amaris fontes ad bibendum habuerunt, & uictum de caelo per quadraginta annos acceperunt. Ac quocūque unquam uenerunt, Deus eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellauit: neque unquam huic genti resisti potuit, nisi si quando à sui Deicultu deflexit. Nam quoties alium Deum, quàm suum, coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetiuerunt, Deus eis caelestis resistendi uires dedit. Ad extremum Cananæos, Iebusæos, Pherezæos, Hettæos, Heuæos, Amorraeos, & fortissimos quosque Hesebonios deleuerunt, eorumq; agros & oppida occuparunt.

Ac quandiu sese à Deo suo offendendo coninuerunt, multis bonis fructi, Deoq; suo (qui improbitatem odit) prospero usi sunt. Et ante hæc tempora, cum ab ea uiuendi ratione, quam Deus eis tradiderat, declinauissent, diuersis diuersarum gentium bellis profligati, & tandem frequentes in extraneas regiones captiui abducti sunt, eorumq; & fanum solo æquatum & oppida capta, & ab hostibus cõpilata sunt. Sed nunc ad Deum suum conuersi, ex dispersione ac dissipatione cõgregati sunt, desertosq; momes occuparunt, & Hierosolymam (in qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quære disquirendum est, domine, si qua in offensa sunt apud Deum. Nam si sunt, facile eos, ipso concedente superabimus. Quòd si nihil ab eis est cõmissum, bello supercedendum censeo: ne, Deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales subeamus. P. R. Quis est iste, qui tamũ tribuit Israelitis, ut eos putet Nabuchodonosori posse resistere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui meherclè unum tui, Olofernes, exercitus impetum sustinere non poterunt. Inuadamus modò, & Achior ostendamus eos posse superari. O. Quoniã tu nobis istud oraculum, præclare uates, edidisti, Israelitas à Deo suo defensum iri, ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cuius inuictam potestatem ne illorũ quidem Deus stare possit,

fit: nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unum fundē-
tus, ad interneccionem ita delebimus, & equita-
tu proculcabinus, ut eorum montes sanguine re-
dudent, et campi corporibus cōpleantur: citiusq;
illos ad fugam, quā nos ad perdendum uires defi-
cient. Hęc est totius orbis domini Nabuchodonoto-
soris indeclinabilis sententia. At tu Ammonitarum
mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oracu-
lum effatus es, esto sanē tamē pariceps potentie,
& quos nobis anteponis, ad eos defice, ut cum eis
potius, ut dignus es, pereas, & inter eos à nostra
acie contrucidatus des pœnas. Quod si tantū tuę
superstitioni confidis, ut me quę suscipio, præsta-
re non posse credas, quid me u exalbescis? Hic tibi
tuta sunt omnia. non peribis, nisi cum illis, quos pe-
rire non posse uaticinarius. Vos mei satellites, abri-
pите hunc Betuliam, ad suos Israelitas: ut illorum
potius exitij, quā nostrę sit socius uictorię.

IUDITHA. Iudithę s.

Iuditha, Ozias, & cæteri
Senatores.

Attendite primates populi Betulięsis. Pro-
misistis populo, & quidem interposito iu-
reiurando, uos urbem hostibus post quinq; dies es-
se dedituros, nisi Deus uobis interea tulerit auxi-
lium. Ita ne uerò tempus diuinę statuitis miseri-
cordię? & ei diem uestro arbitrio dicitis? Hocci-

ne tandem est Deum ad clementiam pellicere? An
 ad iracundiam instigare? Dicite mihi, uos qui Dei
 uoluntatem in certum quoddam curriculum inclu-
 ditis, potestis ne, non dicam Dei, sed hominum ani-
 mus qui sit, & consilium, peruestigare? Quid Dei
 horum omnium auctoris? mentem ne eius tenetis?
 Nihil minus, fratres. Nolite Dei iram prouocare.
 qui si nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at po-
 test intra quot uolet, potest nos quo libet die uel tu-
 tari, uel hostium crudelitati obijcere. Vos uero no-
 lite Dei quasi uadari consilium. Neque enim is est,
 ut aut minis, hominum more, terrendus, aut arbi-
 trario cuiusquam sit coercendus. Quare expecte-
 mus ab eo salutem, eiusque auxilium petamus. Spe-
 ro eum, pro sua facilitate, nostras preces auditur-
 rum, praesertim cum nulla hodie in nostro genere
 neque tribus extet, neque natio, neque populus, ne-
 que ciuitas, quae deos colat fabriles, quae res supe-
 rioribus temporibus in causa fuit, ut patres nostri
 bello & direptionibus uastati, & ab hostibus ma-
 gna clade concisi sint. At nos alium Deum non a-
 gnoscimus: unde sperare debemus, cum non esse
 nos nostrumque genus despecturum. Quod si in ho-
 stium potestatem uenimus, non tantum nobis no-
 cuerimus, sed etiam reliquae Iudaeae, nostraque sacra-
 ria depeculanda reliquerimus, quorum pollutio-
 nem, et consanguineorum nostrorum metum, & natio-
 nis

nis captiuitatem, & nostrarum possessionum uasti-
 tatem Deus temeritati nostræ accepta sciet, & à
 nobis pœnas reposcet, ubicunq; gentium sumus ser-
 uitori, ut à nostris dominis indignitates omnes, &
 contumeliæ nobis sint perferendæ. Neq; enim talis
 seruitus nobis Dei gratiam, sed hominum afferret
 infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem
 à uobis aliorum animi pendent, uobis sacrarium,
 uobis sanum, uobis ara nutitur) demonstrate con-
 sanguineis nostris, non esse desperandum. contraq;
 quicquid acciderit, fortiter esse, & constanter se-
 rendum, Deoq; in his omnibus gratias agendas,
 qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentauit.
 Recordamini Abrahamũ, Isaacum, Iacobum, Mo-
 sem, denique omnes ueros Dei cultores & amicos,
 quot, quantos, quàm uarios perpepsi sint dolores.
 Constituite nunc altera ex parte eos qui Dei peri-
 clitationis impatientes, contemptius de eo, & gra-
 uius, & senserunt, & loquuti sunt, ut scdè per-
 didi & à serpentibus exanmati sint. Quare ne
 horum desperationem sequamur, sed illorum su-
 periorum fiduciam imitemur: cogitemusq; nos,
 non ut hostes extremo supplicio affici, sed ut ser-
 uos fontes salutari uerberationis medicina corri-
 gi. O Z. Rectè tu quidem omnia, & quæ ne-
 mo neget. Neque nunc primum tua prudentia, in-
 telligentia, consilium innotescit: sed iam ab incũte
 etate

etate vulgò compertum est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sitis ad efflagitandum, & nos plebs ad iurandum adegit, quod iusiurandum uiolare nobis nefas est. Quocirca precare tu pro nobis Deum, quæ pia & religiosa mulier es, ut pluuia nostros lacus impleat, ne siti deficiamus. *IV.* Quemadmodū igitur id quod dixi, à Deo esse sentitis: ita etiam id quod facere decreui, an ab eodem proficiscatur, periculum facite: Deumq; orate, ut meum cōsiliū comprobet. Sum enim facinus editura, quod omnis posteritatis memoria concelebret. Vos hac nocte ad portam eritis, ego cum ancilla mea exhibo. ac spero fore, ut Deus intra dies, post quos urbis deditiōē concessistis, per me Israelitis subueniat. Sed nolo uos in meum propositū inquirere (neq; enim uobis, nisi re perfecta, enuncia bo) neq; quicquam aliud, nisi Deum pro me usque ad meum reditum orare. *O Z.* Bene uade: Deo tibi ad hostium ultionem uiam præcunte.

OLOFERNES. *Iudithæ 10.*

Excubitores, Iuditha, Milites,
Olofernes.

CVias es mulier? unde, & quò? *I.* Ex Hebræis sum: quos quia exploratū habeo uenturos in uestram potestatem, ab eis transfugio, meq; ad Olofernem Imperatorem recipio, ut ei illorum arcana aperiam, uiamq; demonstrarem, qua omnibus montanis

montanis, sine suorum cuiusquam cæde, potiatur.
 EX. Bene tuæ uitu prospexisti, quæ ad domum
 nostrum uenire, & citò uenire decreueris. Nos te
 ante eum sistemus. Quò cum peruenieris, nolito a-
 nimo formidare, quo minus rem omnem ei expo-
 nas. Nam hoc tibi cõfirmare possumus, te eo bene-
 fico esse usurã. Deducamus eam ad Imperatoris ta-
 bernaculũ. Vos reliqui interea excubias nihilo mi-
 nus habete. Nos cenũ eam ducemus. M I. Heus-
 tu, quò tam mane, tanto studio & frequentia festi-
 natur? A L. Dicitur, transfugam quandã Hebræam
 ad Imperatorem duci, quæ sit mirabili pulchritudi-
 ne. M. Accurramus. O uenustatem incredibilem.
 Quis militiam detrectet aduersus Hebræos, qui ta-
 les habeãt mulieres? pro quibus pugnãdo occumbere,
 quis dubitet? I. Salue Imperator maxime. O.
 Alleuate eam mei satellites. Bono animo es mulier,
 depone animi metum. Nam ego nemini unquã ma-
 lesteci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonoso-
 ri seruire uoluerit. Quod nisi tui me, montium fi-
 demia, contempssissent, nunquam ego meam in eos
 hastam uibrauissem. Sed ipsi sibi malum hoc con-
 flauerunt. Verum dic mihi, quam ob causam ab eis
 ad nos perfuga transieris. Nam ad salutem uenisti.
 sume animum, uiues & in hanc noctem, & in po-
 sterum. neq; tibi quisquã officiet: contraq; tecũ be-
 ne agetur, quomodo solet cum seruis domini meire

gis Nabuchodonosoris. I. Attende igitur, quæ dicam, domine, & ea memoriæ manda. Dicam autem nihil uanum (absit) sed ea dicam, quæ si sequi uoles, rem tibi perfectâ tradet Deus, neq; tuus te conatus frustrabitur. Ita uiuat omnium terrarum rex Nabuchodonosor, & eiusdem tibi concedita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te nõ solum homines illi seruiant. uerum etiam feræ, pecora, uolucres sub eius imperium tua uirtute subijcientur. Nam non solum de tua sapientia, tuiq; ingenij acumine fama apud nos percrebuit: sed etiam per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te unũ esse toto in regno optimũ, potentissimum, & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam uerò Achior, quæ in tuo cõcilio dixit et quæ tu ei respondisti, audita nobis sunt. Nam comprehensus à Betuliensibus, rem omnẽ eis exposuit. Cuius tu caue ne orationem negligas, sed memoriæ tradas: est enim uera. neque enim superari, neque armis debellari natio nostra potest, nisi Deum suum scelere aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est, dum scelus quoddam, quod iam in animis conceptum habent, commiserint: quo scelere cum Deum irritauerint, facilem & sibi perniciem, & tibi uictoriam conciliabunt. Cum enim comætu & aqua deficientur, statuerunt pecora inuadere.

inuadere: & quæ gustare Deus in lege uetuit, omnia decreuerunt infumere, frumetiq; primitias, & uini, oleiq; decumas (quæ seruabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant) consumere habent in animo, quæ nec manibus tangere cuiquam profano fas est. Idq; ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolymam (nam et Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu afferant: qua potestate ad eos relata, facturi sunt quod dixi, & tum demum in tuam potestatem uenturi. Horum ego omnium non ignara, ab eis aufugi, eiusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad eius auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, coeliq; præpotentem Deum noctes diesq; colo. Interea apud te commorans, domine, noctu ititabo in ualle, Deumq; precabor: qui ubi me certiore de eorum perfecto scelere fecerit, ueniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copijs, nullo ex eis repugnante, proficisceris: Te ego per mediam Iudeam ad ipsam perducam Hierosolymam, tuumq; currum in media urbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas oues abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego mihi præsignificata, & prænunciata, ut tibi enunciarer, missa sum. O L. Bene fecit Deus, quod te populo præmisit: quæ res & nobis uictoriam, & domini mei contemptoribus perniciem,

perniciē affrat. Quòd si tu quàm es & forma ele-
 ganti, & oratione eloquenti, tam præstabis quæ lo-
 cuta es, & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Na-
 buchodonosoris domestica per totum orbē celebra-
 beris. Agite mei serui, ducite hanc in meam cellam,
 eiq; de meo penu alimēta præbete. I. Dubis ueniā:
 non licet mihi gustare tua, nisi uelim mihi malum
 conflare. Sed uestear eis quæ mecū attuli. O. Quid
 ubi quæ tecum habes defecerint, unde tibi talia sub-
 ministrabimus? cum uestro cibaria non habea-
 mus? I. Sic tu bene uiuas, domine, ut ego non antè
 consumpsero, quæ habeo, quàm Deus per me effu-
 cerit, quæ decreuit facere.

VIRAGO. Iudithæ 13.

Iuditha, Excubitores, Ciues,
 Ozias, Achior.

HEUS heus uigiles, aperite aperite portam.
 Deus Deus noster nobis adest, qui hodie in
 signem & præclarum uictoriæ honorem tradit Is-
 raelitis. E. Iudithæ uox auditur, socij: descendamus
 properè ad portam. Conuocentur huc senatores,
 uos incendite faces. I. Vide Abra, ut istud caput ha-
 beas in promptu, ut id poscente me continuo de pe-
 ra, unà cum uelo, depromas. Iam hic aderit omnis
 ciuitas. C. Præluceat funalibus uos: aperite portā
 ianitores: intromittite eam, ut uideamus quid no-
 uiserat. I. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab
 Israelis

Israelis stirpe misericordiam suam non auerterit,
 sed hostes nostros hac nocte per meas manus frege-
 rit. En uobis caput hostis uestri Olofernis, summi
 Assyriorum Imperatoris. en uelamē, in quo ille ia-
 cebat ebrius, quem Deus mea facie deceptum, mu-
 liebri manu occidit: meq; euntem, manentem, re-
 deuntem, inuiolatam, intemeratamq; conseruauit,
 neq; ab illo uiolari permisit. Et nunc & illum ui-
 cisse, & me euasisse, & uos liberatos esse, lator:
 uosq; ut Dei bonitatem, infinitamq; misericordiam
 prædicetis, exhortor. C. Agnus Deo nostro
 gratias, qui tibi tantam uirtutem tribuit, ut hodie
 per te nostros hostes in nihilum redegerit. O Z.
 O omnium mortalium foeminarum Deo acceptis-
 sima foemina: ô coeli terrarumq; creatoris Dei,
 nunquam satis prædicandæ laudes: qui tuum uul-
 nus in caput principis hostium nostrorum direxe-
 rit: quo factō, tantā tibi hodierno die nominis glo-
 riam comparauit, ut tuæ uirtutis laus tandiu in ho-
 minum mentibus hæsurā, & linguis celebranda
 sit, quādiu huius immortalis Dei facinoris memo-
 ria durabit, quæ quidem in tantis nationis nostræ
 angustijs non dubitaueris uitam tuam ruinæ oppo-
 nere, et iam despondentib. animos subuenire. I. At-
 tendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorū
 nostrorū suspendetis. Deinde orto sole uniuersi ar-
 mati eruptionē facietis, ita ut ad eorū oppugnan-

da praesidia descēdere uideamini. Tunc accidet (id quod erit necesse) ut ad Olofernīs tabernaculum concurratur: quo inuento mortuo, tantus illo timor occupabit, ut praesidium sibi in fuga ponant. Tum uos sequamini licebit, eosq; passim Deo concedere obteratis. Sed ante accersatur mihi Achior Ammonita, ut Israelitarum contemptorem (à quo ad nos, tanquam ad certam necem, amandatus est) uideat. Ades dum Achior, Deus Israelitarum (cui tu testimonium dedisti, ultorem esse hostium suorum) caput omnium infidelium, hac nocte mea manu truncauit. Quod ut ita esse credas, ecce tibi caput Olofernīs, qui sua arrogantia Deum Israelitarum despicabatur, tibiq; mortem in communi Israelitarum caede assignabat. AC. O te non solum in omnib. Iudaeae domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus felicem, cuius audito nomine homines ad Deum laudandū excitabuntur. Sed iam narra mihi, si placet, quomodo te hac tota in re gesseris. I. Principiō cum hinc (ut scis) profecta incidissem in uigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione iussa dicere cur aduenissem, simulavi me esse perfugam, quae desperatione rerū nostrarū ad eum transissem: demonstrauiq; ea quae ex te audiuisset, esse uera. Neq; enim genus hoc hominū posse superari, nisi aliquo facinore admissō. Sed iam fame pressos Israelitas cogitare

cogitare uesci eis, quibus uesci lex prohiberet: quo
 scelere si se obstrinxissent, facile eos uictū iri. Qua
 re expectaret, dum id scelus esset perpetratum: mi-
 biq; interea in eius castris uersanti faceret, quan-
 documque uellem, exiundi potestatem, ut Deum
 precarer, & illo scelere commisso à Deo certior
 fierem, eumq; de eo admonerem: tum demum enim
 esse superaturum. Credidit ille, mihiq; omnia quæ
 petieram, concessit. Ita triduo in castris uersata
 sum: noctu interim in uallem, Deum salutandi gra-
 tia, uenitans, Deiq; præsens auxilium suppliciter
 implorans. Quarto deniq; die ab illo ad computa-
 tionem accersita, adfui, ostendiq; me quicquid im-
 perasset, esse facturam. Potatur, ipse mei cupidita-
 te ardēs, largius sese inuitat. Clausa cœna, cum cæ-
 teri, uini pleni discessissent, Vagao eunuchus taber-
 naculū externè clausit, me ibi sola relicta cum Olo-
 ferne, qui ebrietate & somno oppressus, in lecto re-
 cubuerat. Hic ego, cum pedissequæ meæ mandauis-
 sem, ut extra cubiculū manens, exitū mihi tutū cu-
 raret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo
 meo orauit, ut mihi tum meisq; adesset. Deinde ad le-
 cti columellam, quæ erat propter caput Olofernis,
 accedo: inde acinacem detraho, & ad lectum me
 applicans, sinistra casariam eius prehēdo: Deumq;
 tacitè precata, ut me in ea re confirmaret,
 collum summa ui bis ferio: amputatoq; capite,

corpus à stragula ueste prouoluo, & ablato uelo exeo, ac pedissequæ caput trado: quo in escariam peram indito, ambæ de more, sic quasi ad supplicationem egressæ, huc tutò peruenimus. C. Saluissimus, reuiximus. ô faustam noctem, quæ nos ab æterna nocte uindicas. AC. Quanquam quod dixi Oloferni, de Dei uestri potestate, non aliter dixi, quàm sentiebam: tamen nunc multo magis hæc re confirmatus, credo: uoloq; deinceps, non iam Israëlitarum laudator, sed ciuis esse, & in uestrum numerum & pignore circumcisionis ascisci.

SUSANNA. Ex Daniele.

Duo senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

Avdite uniuersa Iudæorum concio, quam obrem in uestrum iudicium adducta sit hæc Ioachimi uxor Susanna. Heri cum nos duo in dices in hortis eius mariti soli deambularemus, hæc cum duabus pedissequis ingressa est. quas ubi foràs amandauit, hortorumq; ianuam obserauit, uenit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorū angulo eramus, animaduerso tãto flagitio, accurrimus, & eos uidimus quidem cœuntes, sed illum comprehendere nequiuiimus. Nam cum esset ualentior quàm nos, aperta ianua exiit. Tantum hanc prehensam rogabamus, quis esset ille iuuenis: sed noluit

noluit nobis enunciare. Hæc nos, impositis huic
 reæ (sicut mos est) manib. testamur. C. Satis ex-
 plorata res est. Senatores sunt qui testificamur: &
 ijdem iudices. dubitari non potest. Plectatur capi-
 te, quemadmodum lex iubet. SV. O Deus im-
 mortalis, qui occulta nosti: qui omnia, etiam ante
 quàm facta sint, perspicis: tu scis, ut hi falsum con-
 tra me testimonium dixerint, ac uides ut capite dem-
 poenas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti con-
 tra me per calumniæ, malitiæq; communi sunt.
 DVO SEN. Non est mirandū, si turpissimum
 facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad suppli-
 cium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne
 tam foeda in populo macula hæreat. DA. At ego
 testor me in huius sanguinem nullo modo consen-
 tire. C. Quid nam istud est, quod clamas tu?
 DA. Itã ne stulti estis, Israelitæ, ut neque quæstio-
 ne habita, neque ueritate comperta, Israelitidem
 cõdemnaueritis? Reuertimini in forum. Dico istos
 contra eam falsa esse testatos. SE. Ergo tu se-
 de in medio nostrum, & tuam nobis pronuncia
 sententiam, postquam tibi senatus diuinitus datur.
 DA. Seiungite procul alterum ab altero, ut eos
 examinem. Adducite huc mihi istum. Vetule an-
 nis, ueterator malitia, nunc tua te scelera petunt,
 quæ factitabas antea, cum insontib. cõdemnandis,
 somibusq; absoluendis, iniqua iudicia faceres, lo-

ua innocentem & iustum interfici uetante. Nunc igitur, hanc siquidem uidisti, dic sub qua arbore congressos uideris. SE. Sub lentisco. DA. Probè in tuum caput mentitus es. Iam enim Iouæ Genius, mandato ab illo accepto, discindet te medium. Amouete hunc, adducite huc alterum. Age genus Cananæum, nō Iudæum, te uenustas decepit, tua tibi cupiditas mentem peruertit. Ita uerò agebatis cum Israelitidibus, quæ præ metu in uestrum congressum ueniebant. Sed non Iudæ proles uestram nequitiam sustinuit. Age igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? SE. Sub ilice. DA. Tu quoq; probè in tuum caput mentitus es: iamq; præsto est Dei Genius cum ense, qui te medium dissecet, amboq; perdat. C. O Dei bonitatem inmensam, à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos uetulos, ut ex lege eadem poena plectantur, quam innocenti malebantur.

CHALDÆI. Dan. 2.

Nabuchodonosor, Chaldæi.

Agite uerò coniectores, augures, aritoli, Chaldæi, homines explicandi ea quæ sunt obscuritate inuoluta peritissimè, euellite hunc mihi ex animo scrupulum, meumq; mihi somnium aperite, cuius interpretationem anxius desidero.

nam eam ob rem estis conuocati. CHALD. Vitam tibi, rex, sempiternam precamur. Eloquere sane nobis somnium, & nos id interpretando euoluemus. N. Oblitus sum. quod nisi uos & somnium mihi, & somnij significationem edisseritis, & uos per summum dedecus uitam amitteris, & uestra domus complanabuntur. Sin autem editis, nullis à me muneribus & præmijs atque honore afficiemini. Proinde facite, si sapuis. C. At somnium dicere, tuum est: nos interpretationem recipimus. N. Enimuero uideo nos ex eo excusationis occasionem arripere, quod uidetis eam rem mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hac suspitione leuatis, non potest esse dubium, quin uno omnes animo statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessimè deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi somnium, ut intelligam, uos interpretari etiam posse. C. Nemo est in terra, qui istud prestare possit: neque quisquam unquam rex, aut princeps, aut dominator tale quid quæsiuit ex ullo diuino. Est enim, quod tu rogas, omnino difficilius, quam quod possit quisquam expedire, præter uos deos, qui inter mortales non uersantur. N. Pape: ergo uos prorsus inuitiles estis, & hominum animus, inani præclaræ rei professione, teacbras offunditis? Quis uestri erit usus? Com-

prehendite satellites, colligate, abducite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. lubeo ego atq; impero, totum hoc tam indoctum & insipiens doctorum & sapientum genus, ad necem trahi: ut quorum nullus in uita usus est, eorum mors sit uiuentibus salutaris.

DANIEL. Dan. 2.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

NOli interimere istos sapientes, Arioches, quos iussit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio interpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor. A. Nactus sum hominem ex captiuis Iudæis, ô rex, qui pollicetur interpretationem. N. Tu ne is es, Baltasar, qui possis mihi & quid in somnis uiderim, & quid id significet, effari? D. Quod tu queris arcanum, ô rex, non sapientes tibi, non coniectores, nō arioli, nō prodigatores possunt explicare: uerum est in cælo abditorum demonstrator Deus, qui ea tibi præmonstrat, quæ olim euentura sunt. Igitur tuum somnium, & uisum quod tibi secundum quietem occurrit, huiusmodi est. Cum in lecto cubiculari iaceres, in cogitationem uenisti, quid posthac futurum esset: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat: idemq; mihi, non propter excellentem sapientiam, qua unus cæteris mortalibus præstem, uerum
 mihi

mihi idem aperuit, quo tibi plana faciã ea, quæ tu
 cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta
 est species quædam inusitata magnitudine simula-
 cri, ante tuos oculos stantis, aspectu terribili: cui-
 us caput erat ex auro probatissimo, pectus & bra-
 chia argentea, uenter & femora ærea: pedes par-
 tim ferrei, partim cretacei. In eo spectãdo dum tu
 hæres, saxum sua sponte auulsum incidit in eos pe-
 des, eosq; contriuit. quo casu contractum simul est
 ferrum, creta, æs, argenteum atque aurum: omniaq;
 fragmenta uentus, tanquam æstate stipulas ex ærea,
 sic sustulit, ne uestigio quidem relicto. ipsum autem
 saxum, quo icta est statua, mutatum est in ingenũ
 montem, qui totum terrarũ orbem compleuit. Et
 hoc quidem est somnium. Iam interpretationem
 addemus. Tu rex es regum, tibi cœlestis ille Deus
 nobilissimum regnum, & præclarissimam largitus
 est potestatem: omnesq; homines, quotquot ubique
 terrarum sunt, terrestresq; bestias, & acrias uolu-
 cres, sub tuũ imperiũ, ditionemq; subiunxit. Ita tu
 caput aureum. Post te autem existet aliud regnum
 tuo deterius, id erit argenteum. Deinde æreum, cu-
 ius ditio latè in omnem terram patebit. Post quar-
 tum surget, durum, & planè ferreum. Vt enim fer-
 ri duritate omnia atteruntur, & comminuantur,
 ita eius imperij uiolentia & rigor omnia uiolabit,
 & conuundet. Pedes autem, pedumq; digitos quod
 uidisti

uidisti partim ferreos, partim fictiles, regnum illud
 dissidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtine-
 bit, sicut uidisti ferrum cum argilla coniunctum.
 Illa uerè digitorum, partim ferro, partim argilla
 constantium diuersitas, regni inaequalitatem loqui-
 tur, quod partim ualens, partim debile futurum
 est. Quodq; ferrum uidisti argille coniunctum, il-
 li quidem propinquitate inier se coniungentur,
 sed inuicem non cohaerebunt, quomodo ferrum in
 terram ferruminari nõ potest. Eius regni tempore
 suscitabit Deus regnum nulla unquam temporum
 serie delendum, neque alij genti tradendum, quod
 quidem frangat & abolebit omnia illa regna, ip-
 sumq; permanebit in sempiternum. quemadmodũ
 uidisti è rupe saxum nulla manu erutum, quod fer-
 rum terram, aes, argentum, aurumq; perfregit. Ita
 Deus ille maximus tibi praesignificat, ea quae post
 hoc tempus futura sunt: estq; somnium certissi-
 mum, & cum re ad uerbum conueniens. N. O.
 immensam, ineffabilemq; sapientiam, o profundum
 & ingeniosum intellectum: afferte huc citi odo-
 res, & libamina. Dignus est cui suffumina fiant,
 cuiq; diuini honores praestentur. O Balthasar, ue-
 ster Deus uerè Deus est deorum, regumq; domina-
 tor, & obscurorum explicator, postquam tu rem
 tam profu id i ignorantis caligine demersam, po-
 tuisti in lucem eruere.

FORNAX.

FURNAX. Dan. 3.

Sidracus, Mesacus, Abdenago,
Preco, Delatores, Nabuchodonosor,
Procures.

Quorsum pertinet tanta hominum multitudo, à tam diuersis nationibus in hunc locum conuocata? M. Nescio: nisi quòd, dum uideo immanem illam statuam iussu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogitet. A B. Ego quoque ualde commoueor: ac ne uelit eam adorari, uereor. S. Quid agemus igitur, si iusserit? A. Nos uerò non adorabimus, nam hoc quidem esset, Deo cultum renunciare. S. Qua tandem istud ratione? A. Rogas? Hominem, uiuam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis et stupidi rei mortalis simulachri procubere? Quid indignius, aut magis impium fieri, aut cogitari potest? M. At licet, periculi deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamè animus in Deo semper fixus hæreat. A. Apagesis. Satis ne se uiro probaret mulier, si, cum alteri corpus suum prostitueret, se tamen uirum suum semper in animo ferre diceret? Hæcæne tibi iusta excusatio uideretur? M. Nequaquam. A. Atqui non minus est hoc absurdum. Tu ne, qui unus es, teipsum diuides, et alteram tui partem Deo, alteram Veiovi addices? Quæ tanta animi mollities est, aut que

quæ peruerſitas, nos, quos honeſtum eſſet propter
 mortales dominos quamlibet mortem oppetere,
 quiq; id in alijs laudamus, metu frangi, & ab offi-
 cio & pietate erga Deum immortalem deduci? S.
 Quid ergo cenſes? A. Subeundum quemuis cru-
 ciatum potius, & fortiter occumbendū, quàm tan-
 tillum modò de uia deſlectendum. S. O' maſcu-
 ium pectus: laudo te. Et quidem ita ſentiebam, ſed
 uolui quid animi haberes tentare. Verùm edicitur
 ſilentium, & uideo in loco edito præconem, audia-
 mus quid proclamet. P R. Pax ſit rebus. Edico
 uobis, qui ex quacunque natione, populo, lingua
 præſentes adeſtis, ut ſimulatq; ſonum audietis tu-
 bæ, tibie, citharæ, ſambucæ, pſalterij, ſymphoniæ,
 & reliquorum concentuum, procumbatis, & ſi-
 gnum aureum adoretis, quod rex Nabuchodono-
 ſor erigendum curauit. Quod ſi quis nõ paruerit,
 continuo in igne candentem fornacem inijectur.
 S O. Deum immortalem, quod ſcelus uideo? Eo ne
 impietatis & inſaniæ prolabi homines, ut id tan-
 quam Deum colant, quod hominum manu factum,
 homine deterius eſt, & inferius? M. O' ueſaniam:
 illud uide ſis, ut prociderunt omnes? Ego certè cen-
 ties mori malim. D E L A. Videtis ne illos tres
 Iudeos, qui non procubuerunt? A L. Video: enun-
 ciandum id eſt regi. D E L. Rectè ſanè, eamus ad
 eum. A B. Adeo ne concidiſſe conſtantiam, ut in
 tanto

tanto numero nullus sit, quem non labefactauerit metus? D. Optamus tibi rex uitam quàm longissimam. Tu edicto cauisti, ut omnes audito canu musico, procumberent, & aureum simulacrum adorarent: rebellibusq; poenam descripsisti, ut igni cremarentur. Nunc homines quidã iudæi, quos tu procurationi Babylonica præfecisti, Sidracus, Mesachus, & Abdenago, tuum edictum contemnunt, neq; eosdem tecum deos colere, neq; statuam adorare curant. N. Itã ne est? Ergo inuenientur qui meum imperium detrectet? ergo ego nõ maximus? Properate, adducite eos properè. D. Fiet: N. Iam ego eos docebo, quid sit mihi nõ obedire: iam efficiam, ut sciant me esse regem. D. Adducimus tibi homines, õ rex. N. Itã ne est Sidrace, Mesace, & Abdenago, ut uos neq; meos deos ueneremini neque auream statuam à me erectam adoratis? Quid, nunc saltem non estis parati, auditis cõcentibus musicis, accidere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem immittimini. Ecquis uerò est Deus, qui uos à meis manibus liberet? S. Nihil sumus solliciti, quomodo tibi ad ista respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flammis seruare: & ex tuis manib. rex, profectò seruabit. Quod etsi non ita esset, tamen omnino (ne tu erres) neq; deos tuos coleremus, neque ante statuam inclinaremur. N. Proh deũ atq; hominum

minum fidem tanta esse quenquam audacia, ut au-
 sit mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna,
 subijcite igni alimenta, efficite eum septuplum hu-
 ius qui nunc est. Vos uerò ô fortissimi uiri totius
 exercitus, comprehendite hos tres uiros, colliga-
 te. Eia, quid statis? nihil opus est detrahere uestes.
 uincite unâ cum omni amictu. Hem, sic uolo. Pre-
 cipitate eos in flammâ. Videamus quid possit eo-
 rum Deus. Properate igni. ego uobis hoc sce-
 ptro comminuam capita. Papæ, uidete ut flamma
 eos hauserit, qui ipsi in flammam alios cõiecerunt.
 Sed quid? ô rem miraculi plenam? quid ego uideo?
 Eho, mei proceres, non ne tres uiros in ignem con-
 strictos inieccimus? P. Factum, rex. N. Atqui
 ego uideo quatuor uiros solutos, in media fornace
 ingredienti, illesos, & indemnes: quorum quar-
 tus forma est augusta, & planè diuina. O rem in-
 auditam. Accedam propius ad ostium fornacis.
 Heus Sidrace, Mesace, & Abdenago, summi Dei
 cultores, exite huc. S. Adsumus, ô rex, è torrida
 flamma, diuina benignitate erepti. PR. Diu bo-
 ni, quid hoc rei est? quanta miracula hodie cerni-
 mus? Videte sultis, ut ignis in horum corpora nul-
 lam uim habuerit, ut ne pilus quidem crematus sit,
 ut amictus integri nulla flammæ nota iniusti sint.
 N. Gratias ago Deo Sidraci, Mesaci, & Abdena-
 gonis, qui genum suum misit ad liberandû sui cul-
 tores,

tores, qui ipsius fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quam ulli Deo, præterquam suo, ullum cultum aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretumque in omnibus omnium linguarum nationibus & omnibus promulgari, ut qui male de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur: eiusque domus publicetur, & evertatur, ut illius facinus memoria & nomine loci notetur. Nam præter hunc unum, præsens ac salutaris præpotens Deus nullus est.

BALSASAR. Dan. 5.

Balsasar, Regina,
Daniel,

Nullum ne esse è vobis, qui hoc legere & explanare possit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid attinet vos in tanto honore esse, si cum maxime opus est, tum minime potestis? R. Regem multum diuque saluere iubeo. Audiui ut te crucies, & æstues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te afflicta, neue tanto perepertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum præditus, cuius excellens perfectaque doctrina, peritia, sapientia, tempore patris tui cognita, perspectaque fuit: quo nomine rex eum magorum, ariolorum, diuinorum, Chaldeorumque magistrum esse uoluit, quod eum Danielem (nam id est ei nomen, quanquam rex Baltasarem nuncupauit)

nuncupavit) compertum esset singulari ingenio & prudentia ualere, inq; somnijs interpretandis, ambiguisq; aperiendis, & obscuris declarandis longè alios omnes antecellere. Proinde si me audies, eum euocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Euocetur sanè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adsum tuo acersitu, ô rex. B. Tu'ne es ille Daniel, ex captiuis Iudeis, quos meus pater huc è Iudæa traduxit? D. Etiam. B. Audio te afflatu augustissimorū deorū aq;, scientiaq; & prudentia, atq; sapientia facile principem esse. Eam ob rem te aduocaui. Sed quam ad rem, audi. Cum hic leto, solutoq; animo oppiparè conuiuarer, unà cum mei regni optimatibus, ecce extitit quædam quasi manus, quæ digitis inscripsit in tectorio parietis è regione candelabri, ea quæ tu uides. ad quæ explicanda euocaui omnes Babylonios sapiētes, sed eorum nemo non modò interpretari, sed ne legere quidē potest. Te autem accepi implicata euoluere, & obscura optimè declarare posse. Nunc itaq; si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui, purpura & auro torque insignitus, tertium regni principatum obtinebis. DA. Tua tibi dona habeto, aut ea alij largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam, & tibi planum faciam. Itaq; ades animo, ô rex. Nabuchodonosor patri tuo olim largitus est Deus magnificum regnum, splendoremq; egregium: qua de cau-

sa omnes eum gentes & nationes trepidè metue-
 bant: quippe qui quoscunque uisum erat, interi-
 meret, caderet, efferreret, deprimeret. Sed cum iam
 tam secundis rebus elatus, intemperäter superbi-
 ret, & animos tolleret, de solio deturbatus est, &
 omni splendore amisso, ex hominum consortio eie-
 ctus. tum in brutam naturam, sensumq; trāsatus,
 inter feras habitauit, & herbarum pastu, boum ri-
 tu delectatus, uentos, imbresq; & omnes natura-
 les cœli mutationes nudato corpore pertulit: do-
 nec tandem recognouit summū illum Deum, terre-
 stris huius imperij principem esse, & ei quem uel-
 let præficere. Tu quoq; Balsasar, qui es eius satu e-
 ditus, nihilo te modestiorem præbuiisti, cum tamen
 ea omnia præclare scires: sed te contra cœlorū Do-
 minū insolētius gessisti. & nunc uasa terrestris e-
 ius domicilij proferri iussisti, quibus tu, tuiq; pro-
 ceres, & uxores, tum iustæ, tum concubinae, in bi-
 bendo uino abusi estis. Quinetiā deos celebrauisti
 aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapi-
 deos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; sentiūt:
 Deo autem, in cuius manu tua uita & facta omnia
 sunt, nullū honorē habuisti. Quare ab eo missa est
 hæc manus, cuius scriptū hoc est: Metire, metire,
 pondera & diuide. Sensus autē: Metire, mensus est
 Deus tuū regnū, et id cōsummauit: Pondera, pōde-
 ratus es in trutina, et inuētus leuior: Diuide, diui-

sum est tuū regnum, & Medis Persisq; distributū.

HAMAN. Ester 7.

Assuerus, Ester, Haman,
Harbona.

LAutè sanè & prolixè à te accepti sumus,
regina, uxor charissima. Quamobrem ro-
ges iam quidlibet licet, id rogatum feres. Dic quid
petas: uel sit dimidium regni mei, tamen impetra-
bis. E. Si quidem habeo te propitiū, ô rex, & si illa
tibi uidetur, uitam mihi, meisq; popularibus con-
cedes. Hoc unum peto. Nam sumus prodiți, & in-
dignissimo crudelissimoq; exitio destinati. Quod
si seruituti addiceremur, equidem tacita ferrem:
quanquam indignus esset hostis, qui tantum regi
damnum compararet. A. O' superi, quis hominum
est tam audax, ut id ausus sit etiam cogitare? aut
ubi is est? E. Ecce hic adest hostis infestissimus,
homo hominum quantum est pessimus, Haman.
A. Prob Deūm atque hominū fidem: ô cœlum, ô ter-
ra, ardeo. tanta inuentum esse quenquam audaciū.
H. Exijt ira inflammatus. Quantum ego illum ui-
deo, res mihi ad restim redijt. Sed tamen tentabo a-
nimum reginæ, si fortè miserefcatur mei. quod si hæc
non succedet, actum est, ilicet, perij. Regina, iam
non deprecor culpam. merui, fateor, nec potest ul-
lum supplicium maius esse meo crimine. Sed te sup-
plex, genua amplectens, per istam clementiam.
A.

A. Quem neque pudor, neque mea maiestas deter-
ruit. Sed quid uideo? Atat, etiam ad lectum reginæ?
O magne Iupiter, etiam ne ut reginam domi apud
me ui cōprimat? Corripite, uelate uultum, indignus
est qui lucem tueatur. H A R B. At etiam si scias,
quid machinatus sit in Mardochæum, hominem de
te, rex, optimè meritum, utpote per quem facta in
te coniuratio patefacta sit. Crucem ante domum
suam in altitudinem cubitorum quinquaginta eri-
gendam curauit, in quam eum tolleret. A. Percom-
modè cadit, autorem in eam tollite: ut eadem, qua
alios captat, uia capiatur.

ARTAXERSES.

Nehem. 1.

Artaxerxes, Nehemias.

Quæ sit, ut uultu sis adeò tristi, cum non e-
grotes? Mirum ni animi tristitia est. N.
Rex in perpetuum uiue. Possum ne non tristi uul-
tu esse, cum urbs, in qua sepulchra sunt maiorum
meorum, euersa sit, & eius portæ igne deslagra-
uerint? A. Quid nam ergo petis? N. Si tibi ui-
detur, & si quid apud te ualeo, ut me dimittas in Iu-
deam, ad instaurandam urbem patriam. A. Ego
uero dimittam. Tu dicito, quid tibi ad istud fieri ue-
lis. N. Curabis, si placet, ut mihi dentur literæ ad
prætores Syriæ, qui me curent deducendū, dū per-
ueniam in Iudæā. Deinde literæ ad Asaphū regie

syluæ custodem, qui mihi ligna suggerat ad reficiendas portas arcis, quæ est ædi cõiuncta, urbisq; moenia & domum, in quam sum diuersurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi gratias immortalis, rex, tibiq; fortunatissimum, longissimumq; regnum precor.

NEHEMIAS.

Neh. 5.

Plebei, Nehemias, Primates,
Sacerdotes, Populus.

Magnus est tum nostrum, tum nostrorum liberum numerus: comparandum est inde frumentum, quo uiuamus. AL. Oppignerandi sunt fundi nostri, & uineæ, & domus, ut nos frumento contra famem muniamus. AL. Iam pro nostris agris, & uineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam sumpsimus mutuam: An æquum est, ut cum eiusdem nobiscum consanguinitatis sint alij, eademq; sit liberorum eorum atq; nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros in seruitutem dedamus, sintq; iam filiarum nostrarum nonnullæ emancipatæ, neq; eas uindicare possimus, cum fundos & uineas nostras teneant alij? N. O' indignum facinus. Itã ne uerò principes, fœnus à uestris exigitis? Ergo nos consanguineos nostros uideos, in exteris gentes uenditos, pro nostris uiribus redemerimus: & uos eosdem emetis, ut domi-

nos

nos non amiserint, sed mutauerint. Non rectè faci-
tis. Nõne in metu Dei nostri uiuetis, ut barbarorũ,
hostium nostrorum, uituperationem euitetis? Ego
quoq; & mei cognati, atque famuli, argentum eis,
frumentumq; mutuauimus. Agite, remittamus hos
nomen. Reddite eis hodie agros suos, & uineas,
& oliueta, & domos: tum centesimam condona-
te argenti, & frumenti, & uini, & olei, quæ eis
mutua dedistis. P. Reddemus, neque ab eis quic-
quam exigemus. Sic faciemus, ut tu hortaris. N.
Vos uerò sacerdotes, iurate uos ita facturos. S. Fa-
ciemus. N. Ergo quemadmodum mecum gremium
excutio, sic quicumq; non hæc præstiterit, cum ex-
cutiat Deus ex domo, & labore suo: sicq; esto ex-
cussus, uacuuq;. P O. Amen.

VERITAS. 3. Esd. 3.

Darius, Anagnostes, Stipator,
Alter Stipator, Zorobabel,
Optimates.

Hæc causa est, mei proceres, cur uos iusserim
conuocari. Cum mei corporis custodes, dor-
miente me, inter se (ut fit) confabularentur, cõ-
delapsi sunt, ut certatim dicerent suam quisq; sen-
tentiam, ecquæ res maximam uim habeat: ea con-
ditione, ut cuius dictum ego & Persidis triumui-
ri doctissimum iudicassemus, huic uictori pro-

nunciato ea darentur, quæ iam audietis. Recita schedulam. AN. Cuius dictum sapientissimum erit, is à Dario rege ingentia dona, & uictorie ornamenta consequitor, purpuraq; induitor, & auro bibito, & in auro dormito. & aureis frenis currum, byssi namq; cidarim, & torque circumdatum collum habeto, & secundum Darium primus propter suam sapientiam sedeto, Darij q; familiaris ditor. Priami sententia est hæc: Maximam uim habet uinum. Alterius: Maximam uim habet rex. Tertij: Maximam uim habent mulieres, sed omnia uincit Veritas. D. Nunc euocentur huc iuuenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite, iuuenes, suæ quisque sententiæ rationem. ST. Prim. Quantam uim habet uinum, ô uiri? Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandemq; regis ac priuati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq; animos ad lautitiam & hilaritatem conuertit: neq; doloris ullius, neque debiti memor, omnium animos diuites reddit: oblitumq; uel regis, uel satraparum, efficit ut nihil nisi magnificum loquantur: utq;, cum potauerunt homines, & fraternæ necessitudinis & amicitie memoria deposita, continuo gladios stringant: neq; postea, ubi à uino resipuerunt, quid fecerint recordentur. O uiri, nonne permagnam uim habet uinum, quod hæc fieri cogat? AL. O uiri, nonne permagnam uim habent

bent homines, qui & terras, & maria, quæq; in eis
 insunt. omnia teneant? Atqui rex omnibus antecel-
 lit, & dominatur, in eosq; principatum tenet, ita ut,
 quicquid iubet, faciant. Si iubet ut inter se bellige-
 rent, parent: si contra hostes mittit, uadunt, &
 montes, & muros, & turres demoliuntur: occi-
 dunt, & occiduntur, neq; regis dictum excedunt.
 Quod si uicerunt, ad regem omnia referunt, tum
 quæ prædati sunt, tum cætera. Item qui non mili-
 tant, neq; bella gerunt, sed terram colunt, hi quo-
 que ubi sata messuerunt, ad regem referunt, co-
 guntq; alius alium tributa regi ferre. Is unus si iu-
 bet perimere, perimunt: si dimittere, dimittunt: iu-
 bet uerberare, uerberant: iubet uastare, uastant: iu-
 bet construere, construunt: iubet excindere, ex-
 cindunt: iubet serere, serunt: cunctusq; eius tum
 populus, tum magistratus eidem parent: eoq; inte-
 rim accumbente, cibum capiente, dormiente, cir-
 cum undique custodiam agunt. neque cuiquam di-
 scedere, & sua negocia curare licet, neque eius di-
 ctis non parere. Quare sic statuo, uiri, regis maxi-
 mam esse uim, cui sic obtemperetur. Z. Magnus
 quidem rex est, uiri & homines multi, & uinū mul-
 tum potest. Quid qui his dominatur? Quis autē ho-
 rū principatū tenet? nōne mulieres? Mulieres re-
 gem genuerunt: & omne mortaliū genus qui ma-
 ri ac terra dominantur, ab his ortū est: hæ ipsos edu-

cauerunt uinearum satores, ex quibus uinum fit: hæ hominum uestes faciunt: hæ hominibus gloriæ sunt, nec possunt sine feminis homines esse. Quòd si aurum, argentum ue, aut aliquam rem præclaram comparauerunt, non ne pulchræ alicuius, & eleganti forma mulieris amore capti, his omnibus omiſſis, in eam oculos defigunt? eam hianti ore intuentur? auroq; & argento, & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omiſſo suo ipsius parēte, à quo educatus est, suaq; patria, uxori ad hæreſcit, & cum uxore uitam finit, & patris & matris & patriæ immemor. Atque ut perſpiciatis, mulieres in uos dominari, non ne quæ labore & industria paratis, omnia mulieribus datis, atq; affertis? Sumit homo gladium, & foràs ad latrocinandum & furandum proficiſcitur, & mare & flumina tranat, & leones uidere ſuſtinet, & per tenebras graſſatur: atque ubi furatus, prædatus, graſſatus est, ad amicam omnia refert: plusq; diligit homo suam coniugem, quàm parentes, uſque adeò ut propter fœminas multi mente alienati, multi ſerui facti ſint, multi perierint, multi lapſi ſint, & peccauerint. Quid? an mihi nõ creditis? nõ ne ingens regis potētia est? non ne omnes cum nationes uel tangere formidant? Atqui uidebã, cum hominis præclariffimi Bartaci filia Apame, regis cõcubina, ad regis dexterã ſedens, de eius capite diademata

dema auferret, suoq; imponeret: tum regis malam
 sinistra manu feriret, rege interea eam ore hianti
 aspiciente, & arridenti arridente, & succensenti
 blandiente, quo eam sibi recōciliaret. An non mul-
 tum ualent mulieres, ô uiri, quæ hæc faciant? Mul-
 tum sanè & mulieres polent, & ingens terra est,
 & excelsum cœlū: & sol cursu uelox, qui uno die
 cœlum circumuectus, eodē recurrat, unde prose-
 ctus est: magnus sanè est. sed Veritas maxima est, et
 omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum
 orbis uocat: ueritati cœlum ipsum fauet: ueritatem
 omnia reformidant, & tremiscunt: neq; quicquam
 in ea uitiosum inest. Vitiosum uinum est, uitiosus
 rex, uitiosæ mulieres, uitiosi mortales omnes: et e-
 iusdem uitiositatis sunt eorū opera omnia, in qua
 uitiositate ueritatis expertes pereūt. At ueritas æ-
 terna pollet, & perpetuò uiuit, uigetq;: neq; ea est
 quæ cuiusquam ratione de recto deflectat, ac non
 eadem sit omnibus: sed ab omni iniquitate & pra-
 uitate aliena, æquū facit, eiusq; facta probant om-
 nes, nec inest in eius iudicio quicquam iniquum.
 Ceterum & ab hac, & à regia magnificentia, &
 à potentia, & à maiestate seculorum omnium lau-
 detur Deus ueritatis. O. Maxima ueritas est, ma-
 ximamq; uim habet. D. Vicisti, pete quiduis etiã
 præter ea quæ scripta sunt: nos id tibi dabimus,
 quoniã doctissimus inuentus es, & à me proximus
 m 5 sedebis,

sedebis, meusq; familiaris uocabere. Z. Memento uoti tui, quo te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, tum, cum regnum affecutus es, omniaq; uasa Hierosolyma exportata eò remissurum, que seposuit Cyrus, cum de Babylone excindenda uotum fecit, eaq; se illò missurum promisit. Et tu recepisti te instauraturum fanum, quod igni cremarunt Idumæi, tum, cum à Chaldæis peruastata Idæa est. Et nunc hoc est quod à te postulo, rex domine, atq; flagito: hæc est magnificentia, quam à te expecto. Oro igitur, ut uotum præstes, quod cæli regi, tuo ipsius ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mores: faciam.

DIALOGORVM SACRO-
rum Liber quartus.

MARIA. Lucæ i.

Maria, Gabriel.

SALVE ornatissima, Domino coniunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? bono es animo: nam accepta es Deo. Ego tibi renuncio, te isto utero conceptum parituram natum, quem Iesum nomine uocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur, eumq; donabit rerum omnium præpotentem

potens Deus solio Dauidis, autoris generis eius. Ita-
 taq; posteris Iacobi regnabit in eternum, nec ullus
 erit eius regni finis. M. Quomodo fiet istud, cum
 ego uiri notitiam non habeam? G. Spiritus san-
 ctus sese in te insinuabit, teq; Dei optimi maximi
 uis grauidabit. Itaq; sanctissimus iste foetus, ut erit,
 ita etiam dicetur Dei filius. Elisabetha quoq; (quo
 magis credas) tua cognata, iam senex concepit fi-
 lium, & nunc sextum iam mensem fert uterum. &
 tamen inter steriles habebatur. Usque adeò nulla
 res est, quam Deus non possit. M. Ecce me Do-
 mini seruam: eueniat mihi, prout tu dixisti.

BAPTISTA. Matth. 3.

Mar. 1. Luc. 3.

Ioannes baptista, Plebs, Pu-
 blicani, Milites.

Progenies uiperina, quis uos summonuit fu-
 turam pœnam fugere? Edite ergo uita me-
 lioris indices fructus: & ne ideo magnos uobis spi-
 ritus & arrogantiam sumite, quòd patrem habe-
 tis Abrahamum. Dico enim uobis, Deum posse ex
 his saxis suscitare liberos Abrahamo. Iam uerò se-
 curis arborum radici admota est, omnisq; arbor
 fructum bonum non edens, excindenda est, & in
 ignem inijsienda. P L. Quid ergo faciemus? I O.
 Qui habet duas uestes, impertiat non habenti: &
 qui habet cibaria, idem faciat. P V. Nobis autem
 magister,

magister, quid faciendum est? IO. Nihil amplius, quam quantum uobis decretum est, exigite. MI. Quid etiam nobis? IO. Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumuenite, & stipendiis uestris este contenti. Sed audite uniuersi. Ego quidem abluo uos aqua, ad uitae emendationem. Sed me praestantior, me subsequitur: & ita praestantior, ut ego non sim dignus, qui eius calceorum soluiam corrigiam. Is uos abluet sacro spiritu, & igne: qui quidem uannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumq; in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

NATHANAEL.

Ioan. 1.

Philippus, Nathanael,
Iesus.

DE quo scripsit Moses, in nostra disciplina, & uates, eum reperimus: Iesum dico, filium Iosephi, à Nazareth. N. A' Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Prouise mecum. I. Video huc uenire uerè Israelitam, id est hominem ab omni fraude alienum. N. Vnde me nosti? I. Prius quam te Philippus appellaret, cum esses sub ficu, uidebam te. N. Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israelitarum. I. Quoniam dixi tibi, te à me sub ficu esse uisum, ita credis: maiora his uidebis. Credite mihi, posthac uidebitis coelum
apertum.

apertum, & Genios diuinos mecum familiarissime obuersantes.

NICODEMVS. Ioan. 3.

Nicodemus, Iesus.

Magister, scimus te doctorem uenisse diuinitus. Nam nemo ista tam portentosa facere possit, quæ tu facis, nisi adsit ei Deus. I. Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui uenerit à Deo. Qui denuò natus non fuerit, mihi crede, Dei regnum adipisci non potest. N. Quo pacto potest homo nasci, qui sit senex? Nunquid potest iterum in uentrem suæ matris ingredi, iatq; nasci? I. Cum de Dei regno, quod diuinum est, locutus sim: debes existimare, hanc quoq; generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam. Proinde omitte istam à muliere natiuitatem. Nam si quis à muliere renasceretur, talis esset renatus, qualis fuisset antè quàm renatus: id est, esset adhuc terrestris & humanus, propterea quòd ex re terrestri & mortali quod nascitur (cuiusmodi est mulier) id terrestre & mortale est: quandoquidem quæq; res sui similem gignit. At ex spiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam, et spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam quod à spiritu gignitur, id eius simile est à quo originem habet, uidelicet spiritus. Neque uerò mireris, quòd dixerim, uobis esse renascendum, quamuis hanc natiuitatem

tiuitatem non uides. Nam quod accidit in uento, cuius quamlibet in partem spirantis sonitum audis, neque tamen oculis cernis unde ueniat, aut quò feratur: idem fit & in omnibus ex spiritu genitis, ut hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis aspicere non possit. N. Quomodo possunt ista fieri? I. Tu Israelitarum magister es, & hæc nescis? Atqui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantum audita dicere, sed perspecta & uisa testari: & tamen testimonium nostrum non accipitis. Quod si terrestria, quæ uobis dixi, non creditis: quomodo, cœlestia si dixerò, credetis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi à uento (quæ res terrestris est, & subiecta sensibus) non capis, ideoque non credis: quomodo intelliges rem ipsam, cuius declarandæ causa similitudine usus sum, quæ res cœlestis diuinaque est, neque sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis nullus est. Neque enim potestis in cœlum ascendere, & ea à Deo discere. Nam in cœlum nemo ascendit, præter eum hominem qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum: à quo nisi hæc didiceritis, desperanda uobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum æreum extulit in deserto, in quem serpentes intuentes, à serpentum morsu sanarentur: ita me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pendentes

dentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed uitam adi-
 piscantur æternam. Hæc est igitur renascendi con-
 ditio, superius à me proposita, sine qua negaui quæ
 quam posse regnum cœleste consequi. Nam qui mi-
 hi fidem habent, ita immutantur, tantoq; meliores
 fiunt, ut planè renati dici possint, & cœlesti re-
 gno digni sint. Etenim tanto genus humanū pro-
 secutus est amore Deus, ut unigenitum filium suum
 tradiderit: cui quicumq; fidem habeat, non pereat,
 sed ad uitam perueniat æternam. Non enim misit
 Deus filium suum in hanc uitam, ut homines con-
 demnet, sed ut per eum seruentur homines. Qui ei
 fidem habet, non damnatur: qui uerò non habet, is
 iam damnatus est, qui unigeniti Dei filij nomini fi-
 dem non adiunxerit. In hoc autem damnantur ho-
 mines, quòd cum uenerit in orbem lux, tenebras ma-
 gis quàm lucem amant: quippe quorum praua sint
 opera. Siquidem quisquis uitiosa facit, lucem odit,
 neq; in lucem prodit, ne eius facta arguantur. Qui
 uerò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant eius
 opera, utpote facta diuinitus.

SAMARITANA. Ioan. 4.

Iesus, Samaritana,

Discipuli.

DA mihi bibere, mulier. S. Quomodo tu
 Iudæus, à me muliere Samaritana, petis po-
 tum? Neque enim habent ullum Iudæi cum Sama-
 ritanis

ritanis commercium. I. Si intelligeres munus
 Dei, & quis sit qui à te potum petit, tu ipsa pete-
 res ab eo, tibiq; ipse daret aquam perennē. S. Do-
 mine, neq; situlam habes, et puteus est profundus,
 unde ergo habes istam aquam perennem? Num tu
 maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis
 hunc puteum: qua aquatione usus est ipse, & filij
 eius, atq; pecora? I. Hęc aqua sitim ad tempus
 tantum explet: mea autem ad perpetuitatem, ita
 ut qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat un-
 quam. nam ea aqua fiet in eo fons scatens, in omniē
 perennitatem. S. Domine imperti me ista aqua,
 ne amplius sitiam, ne'ue huc ad hauriendum ue-
 niam. I. I euocatum uirum tuum. & huc cum eo
 uenito. S. Non habeo uirum. I. Rectè ais te non
 habere uirum. Quinq; enim uiros habuisti: nunc
 quem habes, non est tuus uir. Istud uerum dixisti.
 S. Video te esse uatem. itaq; non committam, ut ti-
 bi frustra incidisse uidear. Maiores nostri in mon-
 te hoc Deum coluerunt. Atqui uos contenditis,
 Hierosolymis esse colendum. Quid tu censēs? I.
 Mulier crede mihi, ueniet tempus, cum neque in
 monte hoc, neque Hierosolymis coletis patrem.
 Vos, quid colatis, nescitis: nos, quid colamus, sci-
 mus: quippe quia salus à Iudæis est. Sed ueniet tem-
 pus, & quidem celeriter, cum ueri cultores pa-
 trem animo & uerè colent. Etenim à talibus se pa-
 ter

ter coli postulat. Animus est Deus: & qui cum colunt, animo & uerè debent colere. S. Scio uenturum esse Messiam. Is cum uenerit, rem omnem nobis planà faciet. I. Ego sum ille, qui tecū loquor.

DISC. Video magistrum ad puteum sedentem, & colloquentem cum quadam muliere. AL. Mirum est, solum cum sola. sed scit ipse cur id faciat.

SA. O' faustum diem. Sed ego quid cunctor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio afficiam?

DISC. Comparauimus cibum, magister, uescere. I. Ego cibum habeo comedendum, quem uos nescitis. DISC. Nunquis, absentibus nobis, attulit ei quod edat? I. Mibi pastus est, id facere,

quod uult is qui me misit, eiusq; opus absoluere. Vos quidem dicitis, abhinc quatuor menses futu-

ram messem. At ego sic: Erigite oculos, & uidete agros, ut iam ad messem flaucant. Et messor præ-

mium aufert, & sator fructū condit ad uictū perpetuum, ut satoris simul & messoris cōmodo cautum sit. In quo sanè dictū istud cōprobatur, quod

ait, Alium serere, aliū metere. Ego uos misi ad metendum, in quo uos colendo non laborastis. Alij la-

borarunt, uos in eorum laborem inuastis.

CENTURIO. Matth. 8.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus iacet domi paralyticus, grauiterq; cruciatur. I. Ego ibo cum

n curatum.

curatum. C. At ego non sum dignus, cuius tu te-
ctum subeas: sed tantum iube uerbo, & sanabitur.
Nam ego quoq; qui sub alterius sum potestate, ta-
men obtineo auctoritatem in eos, quibus præsum,
milites. ac si quem iubeo ire, it: si uenire, uenit: si
seruum facere quid, facit. I E. O' rem admiratio-
ne dignissimã. Credite mihi, ne in Israelitis quidẽ
tantam fiduciam inueni. Et sine dubio multi ab o-
riente atq; occidente profecti, accubent cum Abra-
hamo, Isaaco, & Iacobo, in regno cœlesti: cum in-
terea ij ad quos regnum pertinebat, in alta noctis
calignie demersi, nihil aliud quàm stebunt, & fren-
debunt. Tu abi: & ut confidisti, sic obtineto.

PISCATORES. Luc. 5.

Iesus, Petrus.

Subduc in altum oriam Petre, ut retia laxer-
tis ad prædam. P. Præceptor, totam noctẽ
laborantes nihil cepimus: sed tamen postquam ita
iubes, demergam rete. O' rem miram. Adeste socij,
adiuuate nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus
est plenum. Corripe tu istas plagas altrinsecus:
uos uos inuergite in nauiculam. Desinite, desinite,
sustinete rete: iam hæc plena est, infundamus in al-
teram. O' rem inauditam. penè submerguntur cym-
bæ, præ piscium multitudine. Quæso te Domine,
abi à me: nam homo nocens sum. I. Ne metue, ac
inceps iam homines piscaberis.

SIMON

SIMON. Luc. 7.

Simon, Iesus.

Iamdudum specto mulierem istam, quae meum hunc hospitem tam molliter curat. Qui si uates esset, intelligeret utique, quae, & qualis sit mulier, quae ipsum attrectat. nam prostituta pudicitia est. I. Simon, paucis te uolo. S. Dicas licet magister. I. Duos debitores habebat quidam creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios. si cum non essent soluendo, utriusque condonauit. Dic uter cum plus amare debeat. S. Opinor, cui plus condonauit. I. Rectè iudicas. Vides hanc mulierem? cum introiuissem domum tuam, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dedisti: ea & lachrymis eos persudit, & sui capitis capillo exterfit. Tu mihi osculum non dedisti: ea postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea unguento etiam pedes mihi perunxit. Qua de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amauit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata, mulier: tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace.

Iairus, Iesus, Mulier, Pe-
trus, Nuncius.

Est mihi unica filiola, optime Iesu, duodeci-
mum annum agens, quæ nunc domi despera-
to morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam
atq; etiam, ut domum uenias: eiq; manus imponas,
ut reuiuifcat, & reualefcat. I. Faciam uerò, ca-
mus. M. Salua sum, si possum uel extremam eius
oram uestis attingere. Conabor, nec me hæc homi-
rum turba impediēt, quo minus ad eum accedam.
I. Quis nam tetigit me a uestimēta? P. Tu uides
quanta te hominū multitudo circumsistat, & com-
primat, & rogas quis te tetigerit? I. Certè teti-
git me aliquis, nam sensi uim quandam exire à me.
M. Perij misera, non latui eum. Obsecro te, igno-
sce mihi, ego sum illa. I. Natra mihi rem omnem,
ut sese habet. M. Ego misera, iam duodecim an-
nos languebā profluuiō sanguinis: cum interea to-
to illo tempore multis adhibitis medicis, & omnē
rem insumpsissem, neq; quicquam profecissem, sed
in dies deterius haberē, iamq; ab omnibus medicis
eram desperata. Cum autem tuorum factōrū admi-
rabilitatem fama atq; auditione accepissem, accessi
ipsa, sic mecum cogitans: O me felicem, si uel lim-
bum eius togæ liceat tangere? Hoc animo per me-
diam turbam accessi propius, nec me spes sefel-
lit. nam

lit. nam simulatq; te tetigi, sensi uim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis fluxionem constitisse. I. Bono animo es, filia, tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace, ex tuo malo sana. N. Tua filia mortua est Iaire: quid iam molestus es magistro? I. Ne metue, Iaire, tantum confide: euadet. Sed quem ego domi strepitum audio? introcamus. Eho, quid tantoper fletis? quid eiulatis? pax sit rebus. Non est mortua puella, sed dormit. Exite foras omnes. Vos, Petre, Iacobe, Ioannes, & uos puella parentes, manete intus. Videbitis quanta sit Dei potētia. Cedo mihi istam puellæ manū: Puella surge. I A. Bone Deus, quā mirificus es? O' mea filiola, uideo' ne ego te renatā? Ie. Videte diligenter, ne quis hoc resciscat: & puellæ cibū præbete.

PHILIPPVS. Matth. 24. Marc. 6.

Luc. 9. Ioan. 6.

Discipuli, Iesus, Philippus,
Andreas.

Vides quæ te circumstet hominum multitudo, in tam uasta solitudine, et iam dies multum inclinauit: itaque censemus, ut eos dimittas, ut in finitima rura & uicos diuertant, & sibi cibaria comparent. Hic enim quod edant, non habent. I. Nihil opus est ut abeāt. Præbete uos eis cibum. D. At non satis nobis suppetit, unde tantum hominum numerum pascamus. sunt enim (quantū licet

n 3 conijcere)

conijcere) plus minus quinque mille uiri, ut mil-
 lieres & paruulos omittamus. nisi forte eamus em-
 ptum panes. I. Vnde autem ememus ad tam mul-
 tos, Philippe? P. Equidem non uideo. nam ducentis
 denarijs uix tantū emi possit, ut inde ad singu-
 los minimum quantum perueniat. I. Quot habe-
 tis? uidete. A. Adest hic puer, qui habet quinq;
 panes hordeaceos, & duos pisces: præterea nihil
 est. Sed hæc quantula sunt ad tam multos? I. Ad-
 ferte huc modò. Iubete omnes in uiridi gramine dis-
 scumbere cateruatim, centenos & quinquagenos.
 Cedo mihi istos panes. Nunc pater cœlestis, qui
 pro tua benignitate pascis omnia, neq; in multis
 pascendis tenuior, neq; in paucis copiosior es, qui
 nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pen-
 det, effice rogo, his tantulis cibarijs multiplican-
 dis, ut hæc hominum multitudo admirabiliter satu-
 rata, tuam inexhaustam liberalitatē recognoscat.
 Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: sa-
 tis superq; erit, unde ad satietatem comedant.

PANIS. Ioan. 6.

Iudæi, Iesus.

Magister, quando huc uenisti? I E. Vos
 profectò me queritis, non quia miracula
 uidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate ci-
 bum non interiturum, sed in omnem perennitatem
 permansurū, quem quidem ego uobis dabo. Nam
 me

me pater cōprobauit Deus. IV. Quid agemus, ut diuina opera faciamus? IE. Hoc est diuinum opus, ut fidem habeatis ei quem misit Deus. IV. Quod ergo tui specimen das, ut eo uiso tibi credamus? quid tale facis, quale fecit olim Moses, quo duce maiores nostri manna uixerunt in solitudine: quemadmodum literis proditum est, Panem de cœlo dedit eis comedendum. IE. Non Moses (mibi credite) panem uobis de cœlo dedit, sed meus pater uerum uobis de cœlo panem dat. Nam Dei panis est, qui de cœlo descendit, & uitam dat hominum generi. IV. Domine, da nobis perpetuò panem istum. IE. Ego sum panis uitalis. Qui uenit ad me, non esuriet: & qui in me fiduciã suam collocat, non sitiet unquam. Sed hoc uobis dico: & uidistis me, neq; fidem habetis. Quicquid mihi dat pater, ad me ueniet: & ueniẽtes ad me nõ eicio foras. Descēdi enim de cœlo, nõ ut meã, sed ut eius qui me misit, uolũtati pareã. Hęc est autẽ eius qui me misit, patris uoluntas, ut ex eo omni quod mihi cõmisit, nihil perdã, sed id ultimo die exuscitem. Hęc est autẽ eius qui me misit uolũtas, ut quisquis filiũ aspicit, eiq; fidit, is uitam æternam adipiscatur, et à me ultimo die in uitã reuocetur. IV. Nõne hic est Iesus Iosephi filius, cuius nos patrẽ matremq; nouimus? quo pacto igitur ait, sed de cœlo descendisse? IE. Ne mussate inter uos. Nemo

potest ad me uenire, nisi patre, qui me misit; trahete eum, à me ultimo die in uitã reuocandũ. Scriptum est in uatibus, omnes fore diuinitus doctos. Quisquis ergo ex patre audiuit, & didicit, is ad me uenit: non quia patrem quisquam uidit, nisi qui est à Deo, is patrem uidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is uitam habet æternam. Ego sum panis uitalis. Manna usi sunt maiores uestri in deserto, & tamen mortui sunt. Hic est panis qui de cœlo descendit, eiusmodi, ut qui eo uescatur, non sit mortuus. Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendit: quo pane qui uescetur, uiuet in perpetuum. Panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis uita dabo. I V. Quomodo potest hic nobis carnẽ suã dare comedendã? I E. Hoc uobis confirmo, nisi & carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habere uos uitam in uobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam, & ego eum in uitam reuocabo ultimo die. Caro enim mea uerè est cibus, & sanguis meus uere est potus. Qui mea carne uescitur, & sanguinẽ bibit, is in me manet, et ego in eo. Quentadmodum uiuit pater qui me misit, ita & ego per patrem uiuo: & qui me comedet, is quoq; per me uiuet. Hic est panis qui de cœlo descendit: cuius longè alia uis est, quam mannæ, qua usi maiores uestri, tamẽ
mortui

mortui sunt. Hoc pane qui uescitur, uiuet in sempiternū. D. Dura uox: quis eam audire possit? I E. Ergo hoc uobis absurdū uidetur? Quid si me uideatis eò ascendente, ubi eram antea? Non ne multo uobis absurdius uidebitur, ut qui in cœlū ascenderit, is in terris comedatur? Non sunt mea dicta ita accipiendā, ut dicā ipsam carnē meam comedi. Nam caro quidē nihil inuat: sed est diuina quædā comedendi ratio, qua uita æterna comparatur, de qua ratione uerba facio. Nam quemadmodum qui panē comedit, is per panē uiuit: ita qui per me uiuit, (id quod mihi fidendo, & à me pendēdo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidā ex uobis, qui fidem nō habent. Hanc ob causam dixi uobis, neminē posse ad me uenire, nisi hoc ei datū fuerit à patre meo. Iam uerò multi à me propterea discedunt. Quid uos? num etiam uultis discedere?

P. Domine, quem adæamus? uerba uitæ æternæ habes: & nos credimus, & nouimus, te esse Christum, Dei immortalis filium. I E. Equidem uos duodecim elegi, sed uestrūm unus diabolus est.

PRAEPOSTERI. Matth. 15.

Mar. 7.

Pharisæi & Scribæ, Iesus, Discipuli, Petrus.

Cur faciunt discipuli tui contra institutum antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus?

n 5 bus?

bus? I. Cur & uos contra præceptum Dei facitis, instituto uestro? Deus enim (uti ait Moses) parentem utrunq; coli præcepit: & si quis patri matriue maledixerit, cum morte mulctari. At uos ita homines instituitis, ut parentibus demonstrèt, donaria à se in fiscum templi collata, in ipsorum parentum utilitatem esse cessura. Ita estis in causa, ut nihil ad illam honoris speciem addant, dum se satis parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamuis parentibus non, ut debent, subueniant. quo uestro instituto, Dei præceptum rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus, dum hominum instituta teneatis, Dei præcepta òmittitis: lotiones urceorum, & poculorum, & cætera eiusmodi. Ficti homines, rectè uaticinatus est de uobis Esaias, ubi ita dicit: Hic ad me populus ore accedit, & me labijs colit, sed animo procul à me absunt. Verùm frustra me ex institutis præceptisq; hominũ ueneratur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os, coinquinat hominem: sed quod exit per os, hoc uerò coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. DI. Ecquid scis, Phariseos isto tuo dicto esse offensos? I. Omnis stirps à patre meo cœlesti non plantata, extirpabitur. Sinite eos: duces sunt cæci cæcorum. Quod si cæcus cæcũ ducat, ambo in foueam cadent. P.E. differe

differe nobis sententiam istam. I. Adeo ne etiam
 uos tardi estis? aut nondum intelligitis, nihil quod
 extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinqui-
 nare? non enim in cor penetrat, sed in uentrem fer-
 tur, & in latrinam per excrementa ciborum eijci-
 tur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde
 proficiscētia coinquinant hominē. Hinc nascuntur
 maleuolentiæ, hinc adulteria, hinc stupra, hinc cæ-
 des, hinc furti, hinc falsa testimonia, hinc sordes,
 hinc malitiæ, hinc dolus, hinc proteruitas, hinc in-
 uidentia, hinc maledicta, hinc superbia, hinc stul-
 titia. Hæc tam multa intrinsecus manantia, polluunt
 hominem. Illois autem manibus cibum capere, nõ
 polluit hominem.

CANANAEA. Matth. 15.

Mar. 7.

Cananæa, Discipuli, Iesus.

Miserere mei, ô tu orte à Dauide. filiam
 habeo, quæ furijs miserè agitur. Heu me
 infelicem, ne respondere quidem dignatur. Obse-
 cro te etiam atque etiam, miserere mei, respice me,
 utere tua in me clementia, & mansuetudine. D.
 Absolue eam, quæsumus: clamore nos obtudit. I.
 Non sum missus, nisi ad oues perditas stirpis Israc-
 liticæ. C. Domine, subueni mihi. I. Sine primùm
 saturari liberos. Neq; enim cõuenit. liberorũ panẽ
 obijcere catellis. C. Etiam sanè: & tamen catelli
 quodq;

204 DIALOG. SACRORVM
quoq; comedunt de micis liberorum, quæ decidunt
de mensa dominorum suorum. I. O mulier, ma-
gna est tua fiducia. Obtineto sanè, quod uis. Et
propter istud dictum, abi læta: nam furia emigra-
uit è tua filia.

FERMENTVM. Matth. 16.

Marc. 8.

Iesus, Discipuli.

CAuete uobis diligenter à fermento Phari-
seorum, & Sadduceorum, tum etiam He-
rodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus.
I. Quid uobiscum cogitatis, diffidentes, panes à
uobis esse omissos? adeo ne cæci animo estis? adeo
ne sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, ne
que uobis ueniat in mentem illorum quinq; panum,
quos in quinque hominum milia dispersisti? quot
enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duo
decim. I. Quid, cum septem panes in duodecim
millia dissecui? quot canistrorū frusta abstulistis?
D. Septem. I. Quis fit, ut non intelligatis, me nō
de pane loqui, dum iubeo uitari fermentum Phari-
seorum & Sadduceorum?

CLAVIGER. Matth. 16.

Mar. 8. Luc. 9.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem me dicunt homines esse? D. Alij Ioan-
nem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam,
alij

alij aliquem ex ueteribus uatibus, qui in uitam re-
 dieris. I. Vos autem quem esse me dicitis? P.
 Christum, Dei immortalis filium. I. Beatus es Si-
 mon Bariona, quoniam istud à nemine mortalium
 edoctus es: sed à patre meo, qui est in cœlis. Et ego
 tibi uicissim dico: tu es Petrus, & super hanc pe-
 tram ædificabo Ecclesiã meam, quam ne uniuersæ
 quidem Orci uires superabunt: tibiq; dabo clau-
 es regni cœlestis, ac quicquid obstrinxeris in terra,
 erit obstrictũ in cœlis: & quicquid solueris in ter-
 ra, erit solutũ in cœlis. Cæterum etiam atq; etiam
 cauete, ne cuiquam indicetis me esse Christum. Me
 quidem oportet Hierosolymã proficisci, omnesq;
 à senioribus & pontificibus & scribis contume-
 lias & indignitates perpeffum, interfici, tertioq;
 post die resurgere. P. Respice te Domine, nun-
 quam istud tibi accidet. I. Abi è meo conspectu,
 Satana, impedimento mihi es: quòd diuina non sa-
 pis, sed humana. Quòd si quis me uult cõsequi, re-
 nunciet sibiipsi, & me, crucem ferens quotidianã,
 subsequatur. Nam qui uolet uitam suam seruare,
 eam perdet. Qui autem uitam perdiderit mea cau-
 sa, & Euangelij, eam seruabit. Quid enim pro-
 dest, quenquam etiam totum mundum lucrari, si
 uite suæ iacturã faciat? aut quid habet quisquã,
 quod cum uita sua compensare possit? Etenim
 quem mei, meorumq; dictorũ in hoc adultero sce-
 leratoq;

leratoq; hominũ genere pœnituerit, eius me uicissim pœnitebit, cum & meo & paterno splendore conspicuus ueniam, unà cum sacrosanctis & diuinis Genijs. Nam uenturus sum, & pro suis quenq; factis remuneraturus. Quinetiam hoc uobis cõfirmo, quosdam esse ex hoc conuentu, qui non sint obituri mortem, quin me regni diuini p̄ apotentẽ uenisse uiderint.

LVNATICVS. Matth. 17.

Mar. 9. Luc. 9.

Pater lunatici, Iesus, Dæmon.

Quidam, Alius.

MAgister oro te, ut me, meumq; unicum filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur nescio quo furiali spiritu muto: credo eum Diæ incitatione ita miserè infestari. Nam cũ subito cum mala illa pestis corripuit, tũ uerò admotis dolorum facibus, repentè diuexatur, & cruciatibus fodicantibus, horribiles gemitus & dentium stridores edens, spumas agit in ore: & uix tandem seuis cruciamētis perfractus, à tam immanium sũriarum uinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & orauit ut eum à tanto malo liberarent. Sed non potuerunt. I. O' diffidens hominum genus, & prauum: quousque uersabor inter uos? quem ad finem uos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi. Hei mihi, uide sis ut repente, te

te, te uiso, concidit: uide, ut spumans uolutatur?

1. *Quampridem hoc ei euenire cœpit?* P. *Iam à pueris, ac sæpe in ignem, sæpe in aquam præcepseruit, ut dicas eum in mortē ferri. Sed tu si quid potes, opitulare nobis, nostri misertus.* I. *Si potes fidere, nihil est quod fidenti fieri non possit.* P. *Fido ego quidem, Domine: sed tu adiuua fidem meam.* I. *Spiritus mute & surde, ego tibi impetro, ut istinc emigres, remigraturus nunquam.* D. *Bruum.* QUIDAM. *Vt cōuulsus est? ut mortuo similis?* ALIUS. *Imò ego puto planè mortuū, ita nihil omnino mouetur.* I. *Cedo mihi istam manum, surge, esto incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo uacuum.*

LAPIDANTES. Ioan. 8.

Iesus, Pharisei,
Iudæi.

Ego sum lux mūdi. Qui me sequetur, nō ingreditur in tenebris, sed utetur luce uitæ.
P. *Tu de teipso testaris, testimonium tuum non est uerum.* I. *Etsi ego testor de meipso. uerum est tamen testimonium meum, quoniam scio unde uenerim, & quò abeam: id quod uos nescitis. Vos more hominum iudicatis, ego non iudico quæquam. Et tamē, ut maximè iudicem, iudiciū meum uerum sit: utpote qui non sim solus, sed unà etiã adsit qui me misit pater. In uestra quoque lege*
scriptum

scriptum est, duorum hominum testimonium uerum esse. Ego de meipso testimonium dico: dicit etiam is à quo sum missus, pater. P. Vbi nam est tuus pater? I. Neque me nouistis, neque patrem meum. Si me nossetis, meum quoque patrem nossetis. Ego abiturus sum, & uos me requiretis, atque in peccato uestro moriemini. Quò ego abibo, uos non potestis uenire. I V. Num ipse se interficiet, ut dicat, quò ipse abiturus est, nos uenire non posse? I. Vos hinc infernè estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo estis, ego non item. Ideoq; dixi uobis, uos in peccatis uestris morituros: id quod fiet, nisi credideritis me cum esse. P. Nam quis tu es? I. Iam dudum id uobis sum elocutus. Equidem multa de uobis habeo uerè dicere: sed ut ille qui me misit, uerax est, ita ego quoque ea demum quæ ex eo audiui, hominibus renūcio. Verùm enim uero cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse, qui mea sponte faciam nihil: contraq; sicut me docuit pater, ita loquar: mecumq; habeam eum, qui me misit. Neq; enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia semper facio. Quòd si uos, qui mihi creditis (uideo enim esse non parum multos) in meis dictis manebitis, uerè discipuli mei eritis, ueritatemq; intelligetis, quæ uos in libertatem uindicabit. I V D. Nos Abrahami progenies sumus, neq; cuiquam unquam seruiimus:

mus: & tu audes dicere, nos factum iri liberos? i.
 Credite mihi, quicumq; facit peccatum, seruus est
 peccati. Atqui seruo non est domi perpetua man-
 sio, filio est. Ergo si uos filius libertate donabit, re-
 ipsa liberi eritis. Neq; uerò me præterit, uos esse
 progeniẽ Abrahami: sed enim cupitis me necare,
 postquam mea in uobis oratio locum non habet.
 Ego quod cognoui à patre meo, loquor: itidem
 uos quod didicistis à patre uestro, facitis. I V D.
 Noster quidẽ pater Abrahamus est. I. Si Abra-
 mi filij essetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc
 cupitis me perimere, hominem qui uerum uobis
 sum effatus id quod audiui ex Deo. At nihil tale
 faciebat Abrahamus. Vos patre uestro digna fa-
 citis. I V. Atqui e stupro nati non sumus. Vnum
 patrem habemus, Deum. I. Si à Deo patre essetis,
 amaretis me, quippe cum à Deo profectus uene-
 rim. Neque enim mea sponte ueni, sed ab eo missus.
 Cur meam orationem non agnoscitis? cur mea di-
 cta audire non potestis? Vos ex patre Veiove e-
 stis, & patris uestri libidinibus ministros uos li-
 bẽter præbetis. Ille iã ab initio fuit homicida, nec
 in ueritate perstitit, nẽpe ueritate uacuuus. Quòd
 si falsum loquitur, de suo loquitur, utpote men-
 dax, mendaciq; pater. At mihi uos, quia uerum
 dico, non creditis. Quis me uestrum coarguit pec-
 cati? Quòd si uerum dico, cur mihi non creditis?

210 DIALOGI SACRORVM
 Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à Deo non estis. IVD. An non rectè dicimus, te esse & Samaritanum, & furiosum? IE. Ego furiosus non sum, sed patrem meum decoro: uos uerò me probro afficitis. sed non ego mea laudi studeo: est qui studeat, & cum ratione. Credite mihi: qui mea dicta obseruauerit, mortè non obibit unquã. IVD. Nūc planè uidemus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipsi uates: & tu eum à morte in perpetuum uindicas, qui tibi dicto audiens fuerit. Num tu maior es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi uates? Quem tu te facis? I. Si ego me ipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est qui me laudat: quem uos, cum dicatis uestrum esse Deum, tamen non nouistis. At ego noui: id quod si negarem, uestri essem similis, id est mendax: sed noui eum, eiusq; dictis parco. Abrahamus ille pater uester gestiuit uidere diem meam, & uidit, et uidisse gauisus est. IVD. Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum uidisti? IE. Imò antequam Abrahamus esset, ego eram. IV. Prob scelus, hæccine nos tã indigna ferre? quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiat lapidatio.

Sed quid hoc est? nusquam comparet, euanuit.

Cecus

CAECVS NATVS. Ioan. 9.

Discipulí, Iesus, Cæcus natus,
Vicini, Pharísæi, Paren-
tes cæci.

Magister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus est?
 I. Propter neutrum: tantum ut diuina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius qui me misit, dum dies est. Veniet nox, cum agi nõ poterit. Donec in hac uita ago, lux sum hominum. Sed age iam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me felicẽ, si possum adipisci id quod homines uocant lucem, quo ita delectantur, ut negent quicquam esse iucundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui quale esset: neq; omnino animo et cogitatione cõprehendere, quid album, quid ue atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium prædicatione suauissimam inuiderit. Sed iam uideor mihi ad piscinã peruenisse. lauabo me, ut sum iussus. O Deus immortalis, quid hoc rei est? hoc cine est uidere? Ho, ho, uix sum mei cõpos, præ gaudio. Vi deo ego cælum, terram, homines. Bone Deus, quis est hodie tam fortunatus, quàm ego sum? O popu-
 o 2 pulares

pulares, aspiciate, aspiciate eum qui ex utero matris
 cæcus est exceptus, nunc liquidò uidentem. V.
 Est ne hic ille, qui solebat sedens mendicare? AL.
 Planè. A. Fieri non potest. Alius est, eius similli-
 mus. C. Imò ego uerò ille ipse sum. V. Quo pa-
 cto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem
 Iesum nuncupant, puluerem sputo suo tempera-
 tum meis oculis illiuit: deinde inisit ut irem locum
 in Siloa, quo factò, sensum uidendi sum affecutus.
 V. Vbi est ille? C. Me latet. V. Deducamus eum
 ad Phariseos. C. Quò libet. V. Adducimus uobis
 hominè, Pharisei, qui ait se, cum à natiuitate cæ-
 cus esset, uidendi munus à Iesu esse affecutum. P.
 Quomodo istud amabò? C. Cæno mihi oculos
 illiuit: quibus deinde ablutis, uideo. PHARIS.
 Is homo non est à Deo profectus, ut qui sabbatum
 non agat. ALIVS. Qui posset improbus ho-
 mo tam stupenda? PHARI. Tu quid de eo cen-
 ses, qui tibi oculos aperuerit? CAE. Egò ne? Va-
 tem esse. IVD. Credibile non est, eum qui nunc
 uidet, cæcum fuisse. Euocentur huc eius parentes.
 ALIVS. Sanè placet. Heus uos, accersite eos.
 NVNCI. Fiet. IVD. Placet hanc rem altius
 sciscitari. NVNCI. Adsumt. IVD. Hiccine est
 filius uester, quem uos prædicatis cæcum esse na-
 tum? Qui fit ut nunc cernat? PA. Hunc filium
 esse nostrum, & cæcum fuisse natum, scimus: quo-
 modo

modo nunc cernat, nescimus: quis'ue ei oculos aperuerit, nos fugit. ipse iam grandis est, ipsum interrogate, de se ut eloquatur. PHA. Appelletur iterum. Ades tu, fatere uerum. Nobis satis cognitum est, hominem illum esse sceleratum. CAE. Sceleratus sit, nec ne, nescio: unum illud scio, me, cum cæcus fuerim, nunc oculis uti. PHA. Quid fecit tibi? quomodo illustrauit tua lumina? C. Iam uobis dixi, neq; audiuistis. Quid denuò uultis audire? Num uos quoque uultis eius discipuli fieri? PH. Abi in malam rem. Tu es eius discipulus: nos Moysi sumus discipuli. Satis scimus cum Mose locutū esse Deum: hic autem unde sit, nescimus. C. Ergo in eo est admirabilitas, quòd uos nescitis unde sit, cum mihi oculos patefecerit. Iam scimus, improbos à Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei uoluntati parens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memoriã fando auditum est, quemquam illustrauisse oculos cæci nati. Quòd nisi esset is profectus à Deo, nihil posset. PH. Tu scelerum plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucem. I. Audio eum, quem natiua cæcitate liberaui, exactum esse à Iudæis. Et ecce eum. Heus tu, habes ne fidem Dei filios? CAE. Quis autem is est, ut ei fidem adhibeã? IE. Vides eum. is ipse est, qui tecum loquitur. C. Ego uerò fidem habeo. IE. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, &

ad hunc delectum ueni, ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. PHAR. An tibi nos uidemur cæci? IES. Si cæci essetis, non essetis in uitio. Nunc quia dicitis uos cernere, peccatum in uobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per ianuam in caulam, sed aliã transcendit, is fur est, & latro. Qui autem intrat per ianuam, pastor est ouium. Huic ianitor aperit. Huius uocem exaudiunt oues. Hic suas appellat nominatim, easq; educit, eductisq; præit uiam: hunc oues consequuntur, ut cuius uocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt, quoniam non agnoscunt alienam uocem. Verum ut intelligatis quid mihi uelim, sic habetote. Ego sum ianua ouium. Omnes quicumq; ante me uenerunt, fures sunt, & latrones, nec eos audierunt oues. Ego sum ianua. Per me qui intrabit, seruabitur, & ingressum et egressum liberum habebit, & pascuum nãciscetur. Fur non aliam ob causam uenit, quã ut furetur, mactet, perdat. Ego ueni, ut uita fruatur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ouibus. At mercenarius ille, nõ pastor, cuius suæ non sunt oues, si quãdo uidet lupum uenientem, relictis ouibus, in pedes se conicit: lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curã habens ouium. Ego sum pastor bonus, et meas noui, uicissimq; eis sum notus.

notus. Quemadmodum nouit me pater, ita ego noui patrem: & uitam pono pro ouibus. Habeo autem alias oues, quæ non sunt huius ouilis: quæ etiã mihi adducendæ sunt, meamq; uocẽ audient: atq; ita fiet unũ ouile, unusq; pastor. Ideo me pater amat, quia animã pono, eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eã pono. Habeo enim potestatem eam ponendi, rursumq; sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. **IVD.** Furiosus est, & insanit: quid eum auditis? **AL.** Hæc non sunt fidentis. Potest ne furia cæcorum oculos lucis usu donare?

RENOVALIA. Ioan. 10.

Iudæi, Iesus.

Quamdiu nostros animos suspensos tenebis? tu es Christus, dic nobis aperte. **I.** Id dixi uobis, nec creditis, ea quæ patris mei nomine facio, satis de me testatur. Sed uos non creditis, quia non estis ex ouibus meis: quemadmodum dixi uobis, Oues meæ uocem meam audiunt: ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur, ego eis uitam largior sempiternam. Non possunt unquam perire, neq; mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit, maximus est omnium: nec eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater unum sumus. **IV.** O audaciã: uidetis

uidetis quim nefaria uox. Agite, obruamus hominem lapidibus. I. Multa ego uobis præclara opera, patre meo autore, edidi: quod tandem est eorum, propter quod me lapidatis? IVD. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quòd homo cum sis, Deum te facis. I. Eho, an non ita scriptum extat in uestris literis: Ego uos deos appellauit? Si dij appellati sunt illi ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptũ rescindi non potest: me, quẽ pater cõsecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, uos impium dicitis, si dixi me Dei esse filium? Si patre digna non præsto, mihi ne credite: sin etiam, si nõ mihi, at factis credite: & tandẽ cognoscite et patrem in me, et me in patre esse. I. Enimuerò ista iã non sunt ferenda. iniiciamus ei manus, quid stamus? Pape, ubi est? nusquam est. ubi est? euanuit in auram, præstigiator: at non semper euadet, tenebitur aliquãdo.

THOMAS. Ioan. 11.

Iesus, Discipuli, Thomas.

Abeamus iterum in Iudæam. D. Magister, modò te uolebant lapidare Iudæi, & eodem redis? I. Diei horæ sunt duodecim. Qui inter diu iter facit, non offendit: utitur enim communi hac luce. Qui autem noctu, offendit: caret enim lumine

lumine. Iam uerò Lazarus ille noster amicus obdormiuit, eum ego eo expergefatum. D. At si obdormiuit, saluus est. I. Planius dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod uestra causa gaudeo, ut rei fidem adiungatis, cum sciatis me non affuisse ibi. Sed eamus ad eum. T. Eamus & nos, morituri cum eo.

LAZARVS. Ioan. 12.

Martha, Iesus, Maria, Iudæi.

Cum essem domi, allatus est mihi nuncius, aduenire Iesum. Itaq; ei extra uicum obuiam procedo. Sed cum aduenientem uideo, adibo et salutabo. O Domine, si adfuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te quicquid à Deo petiueris, impetraturum esse. I. Reuiuifcet frater tuus. MARTHA. Scio ego reuiuicturum, cū reuiuifcent homines in illo nouissimo die. I. Ego sum uitæ instaurator, & conseruator, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sint reuiuicturi, et uiui nunquā sint morituri. Credis hoc? MARI. Etiam Domine. Ego persuasa sum te esse Christū illum Dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariā, sororem meā, quæ domi misera luctu tabescit. I. Quā multa acerba et perpeffu aspera euenire in hominū uita necesse est? Me etiam misere

rescit harum miserandarum muliercularum, que
 charissimi fratris morte concussa, mœrore confi-
 ciuntur: & iam ad me, sicut ad certum asyllum
 confugient, opemq; meam & præsens auxilium
 implorabunt. Atq; ecce eas huc accurrentes, cum
 magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria,
 ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omnibus la-
 chrymas excutit? iam credo mihi ad pedes iace-
 bit supplicans. M. O' Domine, si tu hic adfuisses,
 meus frater non fuisset mortuus. I. Vbi eum po-
 fuistis? IV. Veni uisum. Ut commotus est, & la-
 chrymarum uim profundit? nimirum eum ualde
 amabat. AL. Non poterat is qui cæci oculos reclu-
 sit, efficere, ut ne hic moreretur? Sed uidete, ut rur-
 sum cõturbatur. I. Hic est monumentum: amouete
 saxum. MARTH. At iam fœtet Domine. nam
 quatrduum est. I. Dixi ne ego tibi, te, si potes fi-
 dere, uisuram gloriosum et planè diuinum factû?
 Tollite modò saxum. Pater gratias tibi ago, quòd
 me audiuisti. Equidem sciebam, ut me semper au-
 dias: sed dicebam propter circumstantem homi-
 num multitudinem, ut credam me à te esse mis-
 sum. Lazare ueni foras. IV. O' rem seculis om-
 nibus inauditam. Videte, uidete hominem è se-
 pulchro emergentē, uinctis pedibus & manibus fa-
 scijs, uultuq; sudario obuelato. O' immensam Dei
 potentiam. I. Soluite eum, & dimittite liberum.

Repu-

Mar. 10.

Pharisæi, Iesus, Discipuli.

Licet' ne uiro repudiare uxorem, qualibet de causa? I. Quid uobis præcepit Moses? P. Moses permisit uxori nuncium remittere, scripto diuortij instrumento. I. An non legistis, ut qui eos principio fecit, marem simul et foeminam fecerit? utq; ita pronunciatum sit: Propterea uir, relicto utroq; parente, hærebit suæ coniugi, fietq; ex duobus unum corpus. Itaque iam non sunt duo, sed unum corpus. Proinde quod Deus coniugauit, homo ne disiungat. PH. Cur ergo præcepit Moses, ei dari diuortij tabulam, eamq; repudiari? I e S. Habuit uidelicet rationem uestræ peruicaciæ. Verum olim nõ erat ita facilitatum. Quin hoc uobis cõfirmo, quicumq; repudiauerit uxorem suam, nisi ob stuprum, & duxerit aliam, adulterat: et qui repudiatã duxerit, adulterat. Eadem in causa sunt & foeminæ. DISCIP. Si ea est uiri cum uxore cõditio, non expedit connubia coniungere. I. At non omnes id præstare possunt, sed ij duntaxat quibus datum est. Nam euiratorum alij ita ex utero matrum orti sunt, alij manu castrati sunt, alij seipsos castrauerunt propter regnũ cœleste. Qui hoc potest præstare, præstato.

Diues

DIVES. Matth. 19. Mar. 10.

Luc. 18.

Adolescens, Iesus,
Discipuli.

Magister bone, quid boni faciendum mihi est, ut uitam æternam adipiscar? I. Quid me dicis bonum? Nemo bonus est, nisi unus Deus. Quòd si uis ad uitam peruenire, serua præcepta. A. Quæ nam? I. Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator. Falsum testimonium ne dicito. Ne quem interuertito. Parentem utrunq; colito. Alterũ ut te ipsum diligito. A. Hæc omnia seruauit à teneris, Quid mihi restat? I. Probo. Vnũ tibi deest. Si uis perfectus esse, uenditũ rem tuam omnem, & precium in pauperos erogato, thesaurum habiturus in cœlo: deinde ad me sequendum, crucẽ ferens uenito. Eho, abit mœstus: est enim per diues. O mei discipuli, quàm difficulter, qui rem habet, ad regnũ cœleste perueniunt. Obstupetis? O filij, quàm difficile factu est, ut qui diuitijs freti sunt, in regnũ diuinum ingrediantur. Dicam iterum: Facilius est rudentem traicci per foramen acus, quàm diuitem in regnum diuinum introire. D. Ecquis igitur poterit seruari? I. Hoc humanis quidem uiribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam omnia, quantumuis hominibus ardua uideantur, à

Deo

Deo tamen fieri possunt. P. Nos quidem (ut uides) reliquimus omnia , ut te sequeremur : quid ergo hinc assequemur ? I. Vos quidem certe , qui me secuti estis , cum in renouata uita in tribunali magnificus confedero , sedebitis etiam in duodecim tribunalibus , duodecim tribus Israelitarum iudicantes. Et omnino , quisquis domum , aut fratres , aut sorores , aut patrem , aut matrem , aut coniugem , aut liberos , aut agros reliquerit , mei nominis & Euangelij regniq; diuini gratia : is et in hoc uero , etiam inter tot acerba , centuplum accipiet , & in futura etate uita fruetur sempiterna. Sed multi primi erunt ultimi , & ultimi primi. Nam in regno cœlesti idem usu uenit , quod in quodam patrefamilias , qui primo mane exijt ad conducendos in uineam suam operarios : & cum singulis denarijs in diem cum eis decidisset , eos in uineam dimisit. iterumq; cir citer horam tertiam egressus , uiddit alios ociosos in foro manentes , quos etiã in uineam suam dimisit , seq; eis quod æquum esset , daturum promissit. item circa sextam & nonam horam egressus , fecit idem. Hora autem serè undecima egressus , cū alios desides inuenisset : Quid hic (inquit) statis totum diem ociosi ? Nemo nos conduxit , inquiunt illi. Tum ille : Ite & uos in uineam meam , & quod erit æquum , accipietis. Vespere mandat uineæ dominus procuratori suo , ut ope-

DE DIALOG. SACRORVM
operas conuocet, eisq; præmiũ persoluat, initio se-
cto ab ultimis ad primos. Hi qui uenerant hora se-
rè undecima, singulos acceperunt denarios. At pri-
mi, qui sese plus accepturos rati essent, cum tan-
tundem accepissent, murmurabant in patrem fami-
lias, quòd ultimos, qui unam horam opus fecis-
sent, ipsis æquauisset, qui totius diei onus pertulis-
sent, & ardores. Tum ille uni ex eis: Amice, in-
quit, non facio tibi iniuriam. Nonne denario me-
cum depectus es? aufer tuum, & abi. Libet mihi
tantum dare huic ultimo, quantũ tibi. An mihi nõ
licebit meis uti, meo arbitrio? Eõne tu oculum ma-
lignũ habes, quia ego sum benignus? Ita in regno
coelesti ultimi primorum, & primi ultimorum
conditione erunt. Multi enim sunt euocati, sed
pauci electi.

DIVES IMMISERICORS.

Dives. Abrahamus.

Luc. 16.

Pater Abrahamæ miserere mei, et mitte Laza-
rum, qui summo digito in aqua intincto, lin-
guam mihi refrigeret: discrucior enim in hac flam-
ma. A. Fili memneris, te bonis in uita, Lazarum
malis esse defunctum. Nunc uicissim hic in uo-
luptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino
inter nos & uos uasta uorago, ut hinc ad uos, aut
isthinc ad nos aditus transire uolentibus non pa-
teat

teat. D. Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoque committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum ueniendum sit. A. Habent Mosem, & cæteros uates: eos audiunt. D. Est istud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius uitam corrigent. A. Si Mosem & uates non audiunt, ne ei quidem qui reuixerit, obtemperabunt.

FILII ZEBEDEI. Matth. 10.

Mar. 10.

Mater Iacobi & Ioannis, Iesus,
Iacobus & Ioannes.

Magister, uolebant quiddam à te petere hi mei duo filij. IES. Quid nam id est? I A. Ut tibi, cum splendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter sinister asideamus. IES. Nescitis quid petatis. Potestis ne idem mecum poculum ebibere, eademq; ablutione ablui? I A. Possumus. IES. Meum quidem poculum haurietis, meaq; leuatione lustrabimini. Sed ut mihi dextra leuaq; asideatur, non est meum dare, nisi eis, quibus id paratum est à patre meo.

Vini-

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Iesus.

Dic nobis, ex cuius authoritate ista faciass
 & quis tibi dederit ut tantum posses? I.
 Ego uicissim uos quiddam rogabo, de quo si mihi
 responderitis, dicam uobis ex cuius authoritate
 hæc faciã. Lottio Ioannis unde erat, à cœlo ne, an
 ab hominibus? P. Si à cœlo dicimus, dicet, Cur
 ergo ei non credidistis? sin ab hominibus, peri-
 culum est ne uniuersus nos populus lapidet. Om-
 nes enim Ioannem habent prò uate. Negemus scire
 nos. Agè, nescimus. I E. Ego quoq; non dicam uo-
 bis, qua hæc authoritate faciã. Sed quid cœsetis?
 Habebat quidam duos natos, quorum priorem ag-
 gressus est his uerbis: Nate abi ad faciendum opus
 hodie in uinea mea. Cui ille: Non libet, inquit. post
 tamen mutata sententia, abiit. Alteri deinde eodẽ
 modo dixit: qui pollicitus iturum se, non ut. Vter
 paruit uoluntati patris? P O. Prior. I E S. Credite
 mihi, publicani & meretrices antecedunt uos in
 regnum diuinum. Venit enim ad uos Ioannes,
 uir integra uita, cui uos non credidistis: publica-
 ni & meretrices crediderunt. Quod cum uideri-
 tis, ne sic quidem mutastis animũ, ut ei crederetis.

Accipite

Accipite aliam comparationem. Fuit quidam pater familiās, qui conseuit uineam: quam cum sepius circumdedisset, torcularq; in ea defixisset, & castellum extruxisset, elo cavit agricolis, domoq; postea multo tempore absuit. Post suo tempore misit ad agricolas seruum, ad percipiendū fructum uineae. quem illi malè acceptū plagis, inanem remiserunt. Iterū mittit alium: eum quoq; illi lapidibus contusum, et ictibus indignissime mulctatum, uacuum remiserunt. Nec satis, addit tertiū: quem etiam uulneribus confectum eiecerunt. Pergit mittere alios atq; alios, qui omnes uel pulsati, uel occisi ab eis sunt. Et iam cū unū haberet filiū, eumq; charissimum, ita secum cogitabat: Quid agam? mittam ne ad eos filium, meas delicias? at mittam, fortasse eius conspectum reuerbuntur. Itaq; facit. At uinitores eo uiso, sic loqui inter se insistant. Hic quidem est hāeres. interimamus eum, ut inuadamus in hereditatem. Itaq; eiectum ē uinea perimunt. Cum ergo redierit uineae dominus, quid faciet agricolis illis? P O. Malos malè perdet, & uineam alijs tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed auertāt superi, ne quid tale eueniat. IES. Nunquam ne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A Domino profectum id est, & mirum nobis

bis uidetur. Quamobrem sic ex me accipite. Aufe-
 retur à uobis regnū diuinū, & dabitur genti suum
 fructum edituræ. Ac quisquis incidit in lapidem
 eum, confringetur: & in quem lapis incidit,
 eum conteret. Nam in regno cœlesti similiter ac-
 cidit, atq; in rege quodā, qui nuptias filij sui factu-
 rus, seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias uo-
 carent. Cumq; illi noluissent uenire, alios item ser-
 uos misit, quibus negocium dedit, ut ostenderent
 inuitatis, ipsum parauisse prandium: iuuenos &
 altilia esse mactata, omnia deniq; esse parata: ueni-
 rent ad nuptias. At illi eum aspernati, discesserūt,
 alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Cete-
 ri comprehensos eius seruos, è uita per summam
 ignominiam sustulerunt. Quare audita iratus
 rex, eò suas copias misit, & homicidas illos per-
 didit, eorumq; urbem incendit. Deinde suis ser-
 uis mandauit, ut (quoniam paratæ erant nuptiæ,
 & qui ad eas erant uocati, non fuerant digni, qui
 in eis adessent) per uias passim abirent: & ut quen-
 que inuenissent, ad nuptias uocarent. Illi in triuia
 profecti, quoscūq; inuenerunt, eò coegerunt, tum
 malos, tum bonos, ita ut cōpleretur cœnatio con-
 uiuiis. Ad eos contēplādos ingressus rex, animad-
 uertit ibi quendam non nuptiali uestitu indutum:
 &, Amice, inquit, quid huc intrasti sine uestimen-
 to nuptiali? Cumq; ille obmutuisset, iussit rex fa-
 mulis,

mulis, ut eum pedibus manibusq; constrictum, in
 teterrimas tenebras abriperent, ubi futurus esset
 ploratus stridorq; dentium. Multi enim sunt uoca-
 ti, sed pauci electi.

DENARIVS. Matth. 22.

Mar. 12. Luc. 20.

Discipuli Phariseorum, & He-
 rodiani, Iesus.

Magister, scimus ut uerax sis, diuinamq;
 uiuendi rationem uere & sincere tradas,
 neq; ullius omnino hominis gratia de ueritate de-
 ducaris. Proinde dic nobis, quid tibi uideatur: li-
 ceat ne nobis census pendere Cæsari, nec ne? I.
 Quid me tentatis simulatores? exhibete mihi
 nummum tributarium. D. En tibi denarium. I.
 Cuius est imago hæc, & inscriptio? D. Cæsaris.
 I. Itaq; reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ
 Dei, Deo.

SADDUCÆI. Matth. 22.

Mar. 12. Luc. 20.

Sadducæi, Iesus, Scribæ, Pha-
 risæi, Legisperitus.

Magister, Moses scripto sanxit, si quis mor-
 tuus fuerit sine liberis, superstate uxore
 & fratre, ut is frater eius uxorem duceret, fra-
 tri que prolem suscitarret. Fuerunt autem apud

nos fratres septem, quorū primus ducta uxore, sine liberis mortuus est, fratriq; uxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius: donec tandem singulis ad unum mortuis, ultima omnium moritur foemina. Cum ergo reuixerint homines, cuius ex septē erit uxor, cum omnes eam habuerint?

IES. Erratis ignoracione literarū, & diuinae potestatis. In hac uita homines cōnubunt: sed quibus contingit donari uita illa nouata, ij nullis inter se matrimonijs copulantur: siquidem ne mori quidem iam possunt, suntq; quasi coelestes, & diuini genij, Deiq; filij. Mortuos autem ad uitam reuocari, uel Moses indicat in rubo (si fortē unquam legistis) ubi Deus ait, Deum se esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Iacobi: Viuentium nimirū Deus est, non mortuorum, cum ei omnes uiuant. Qua in re uehementer erratis. L. Quando hic tam expositē respondit, uolo ego quoq; eius acumē explorare. Magister, quod nam est primum & maximum in lege praeceptum? I. Audi Israelita: Dominus Deus tuus, Dominus unus est: Dominum Deum tuum toto animo, omni cura, studio, cogitatione, opera amato. Hoc est primum & maximum praeceptum. Alterum ei simile est: Alterum ut teipsum amato. Maius his praeceptum nullum est. Ab his duobus tota legis & uatum doctrina pendet. L. Praeclare sanē magister dixisti. Nam

unus est Deus, præterea nullus, quem summa animi ope, cura, studio, opera, cogitatione amare, nec nõ alios ut seipsum diligere, omnibus præstat piamentis & sacrificijs. I. Non longè abes à regno diuino. Sed ut uos ego uicissim interrogẽ Pharisæi, quid censetis de Christo? cuius prognatum fore? P. Dauidis. I. Qui sit ergo, ut eum Dauid numine afflatus, Dominum uocet, ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes scamni instar calcandos tradidero. Si eum Dauid dominum uocat, quum fieri potest, ut sit Dauidis prognatus?

PETRVS. Luc. 22.

Ioan. 13.

Iesus, Petrus, Discipuli, Philippus, Iudas Thadæus.

INter gentes ut quisque plurimum opibus ualeat, ita maximè rex est, & potentissimus quisque facillimè principis nomen obtinet. At uestra longè alia est ratio: quantoq; quisque maior est, tanto summissius se gerat: & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat. Vter enim maior est, qui accumbit, an qui ministrat? non ne qui accumbit? At qui ego inter uos sum sicut ministrans, uobisq; (qui permanserit is mecum

in meis rebus aduersis) legatum mihi à patre meo
 regnum similiter lego, ut edatis & bibatis in eadē
 mecum mensa in regno meo: & in tribunalibus se-
 dentes, ius duodecim tribubus Israelitarum dica-
 tis. Filioli, adhuc parumper uobiscū futurus sum.
 quæretis me: & quemadmodum dixi Iudeis, quò
 ego iturus sum, eos uenire non posse: ita uobis quo-
 que nunc dico. Itaq; hoc nouum uobis præceptū
 do, ut ametis uos inter uos, & ametis quemadmo-
 dum ego uos amaui. In eo cognoscem omnes, uos
 meos esse discipulos, si mutuo uos amore cōplete-
 mini. P. Domine, quò abiturus es? I. Quò ego
 abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea
 sequeris. P. Qui minus nunc possum? animā pro
 te ponam. I. Animam pro me pones? Crede mihi,
 nondum cecinerit gallus, cum tu me ter abiurare-
 ris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) ex-
 petiuit uos ad cribrandum, quasi frumentum. Ve-
 rùm ego oraui pro te, ne tu de constantiæ gradu
 deijcereris. Tu uicissim aliquando recreatus, cōfir-
 mato fratres tuos. P. Atqui paratus sum & carce-
 rem tecū, & mortē subire. I. Hoc tibi confirmo,
 Petre, gallum hodie nō cantaturū, quin tu me tibi
 notū esse ter negaueris. Porrò cum dimisi uos sine
 crumena, & pera, & calceis, num qua re carui-
 stis? D. Nulla. I. E. S. At nūc, qui habet crumenam,
 adhibeto, nec minus perā. Quiq; nō habet gladiū,
 uendito

uendito pallium suum, et comparato. Nam in me
 (ne uos nesciatis) superest comprobandum scri-
 ptū illud, Et inter improbos habitus est: habentq;
 mea fata finem. D. Domine, ecce hic duo gladij.
 I. Satis est. Ceterum nolite animo perturbari: fi-
 dem habetis Deo, & mihi fidem habete. In domo
 patris mei mansiones multæ sunt. Quod si secus
 esset, dicerē uobis, Eo paratū uobis locū: id quod
 si fecero, reueniā ad uos, mecū assumendos: ut ubi
 ero ego, ibi uos quoq; sitis. Et quidē quō, & qua
 uia proficiscar, scitis. T. Nos uerō nescimus quō
 eas, tantum abest ut uia tenere possimus. I. E. Ego
 sum uia, ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrē, ni-
 si per me. Si cognosceretis me, meum quoq; patrē
 cognosceretis: et iam nunc cognoscitis, & uidistis
 eum. P. H. Domine, ostende nobis patrē: id satis
 erit nobis. I. Tantum iam tempus uobiscum uer-
 sor, & tu me non nosti? Philippe, qui uidit me, ui-
 dit patrem. Quis fit, ut tu iubeas uobis patrem o-
 stendi? Non credis, & me in patre, & patrem in
 me esse? Que uobis dico, mea sponte non dico: sed
 ipse pater, qui in me manet, hæc agit. Credite mi-
 hi, & me in patre, & patrem in me esse: aut cer-
 tē de ipsis factis mihi credite. Hoc uobis confir-
 mo, eum qui mihi fidem habebit, eadem mecum,
 uel etiam maiora facturum. Nam ad patrem me-
 um me confero, facturum quicquid per meum no-

men petieritis, ut patris gloria in filio celebretur.
 Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id
 ego faciam. Si me amatis, præcepta mea cõserua-
 te. Ego uerò exorabo patrem, ut alium uobis con-
 firmatorem det, qui uobiscum perpetuò maneat:
 Spiritum illum, certum ueritatis authorem dico,
 quem hominum uulgus non potest comprehendere,
 quia eum neq; uidet, neq; cognoscit. at uos co-
 gnoscitis, quoniam apud uos mansurus, & in uo-
 bis futurus est. Non relinquam uos pupillos, inui-
 sam uos. Post paulò iã me nõ uidebũt homines, at
 uos uidebitis: quia ut ego uiuo, et uos uiuetis. Tũ
 cognoscetis et me esse in patre meo, et uos in me,
 et me in uobis. Qui tenet præcepta mea, eaq; con-
 seruat, ille est qui me amat. Qui uerò me amat, a-
 mabitur à patre meo, eundẽq; ego quoq; amabo,
 meq; ei aperiã. IVDAS. Quid causæ est ut no-
 bis te ipsum sis aperturus, promiscuæ hominum
 multitudini nõ itẽ? IE. Qui me amat, dicta mea ui-
 ta exprimet, eumq; meus pater amabit, et ad eum
 ueniamus, et apud eum degemus. Qui me nõ amat,
 dicta mea non exequitur. Sermo autem quem audi-
 tis, meus non est, sed patris, qui misit me. Hæc qui-
 dem sum uobis elocutus, apud uos manens. Sed ille
 confirmator (Spiritum sanctum dico) quem mit-
 tet pater nomine meo, uos docebit, & recolet om-
 nia quæcunq; dixi uobis. Pacem relinquo uobis,
 pacem

pacem meam do uobis: nec eam, qualem homines solent. Nolite animo perturbari, neq; formidare. Audiuitis ut dixerim uobis, abire me reuisurum uos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad patrem, qui maior me sit. Et nunc dixi uobis, priusquam euenit: ut cum euenit, credatis. Iam non multa loquar uobiscū. Venit enim huius mundi princeps, nec habet quod in me carpat. tantum eō res tendit, ut intelligāt homines me amare patrem, & ita facere uti mihi mandauit. Surgite, abeamus hinc.

PILATVS. Matth. 27. Mar. 15.

LUC. 23. IOAN. 18.

Pilatus, Iudæi, Iesus,
Pontifices.

Quod nam crimen affertis in hunc hominē, quem mihi uinctum tradidistis? **IV.** Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. **P.** Abducite eum uos, & ex lege uestra iudicatote. **I.** Nobis non licet interficere quemquam. Sed si quæris crimina: eum deprehendimus peruertentem genem, & prohibentem Cæsari tributa dare, seq; Christum regem esse dicentem. **P.** Libet ex ipso sciscitari. Heus, tu ne es rex Iudæorum? **I.** Tuāne istud sponte dicis, an ex alijs auditum? **P.** Quasi ego Iudæus sim. Tui te populares, et pontifices, mihi tradiderunt. Quid commisistis?

I. Regnum meum terrestre non est. quod si esset, mei satellites pugnaissent, ne Iudæis addicerer. Verum regnum meum hic positum non est. P. Tu ergo rex es? I. Rectè ais. Ego eò natus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam ueritati. Quisquis à ueritate est, uocè meam audit. P. Quid est ueritas? Heus pontifices, & plebs Iudæa, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. P. O N. Atqui nemo est hodie nocentior, neq; supplicio grauiore dignus. P. Non audis, quæ in te proferunt crimina? nihil ne respondes? Vide ut te grauius accusent. quid taces? nequeo mirari satis. P. O N. Populum sua doctrina, à Galilæa ad hunc usque locum excitat. P. Est ne is Galilæus? P. O N. Est. P. Percommodè eadit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaq; eum ad illum duci iubebo.

BARRABAS. Matth. 27. Mar. 15.

Luc. 23. Ioan. 19.

Pilatus, Pontifices, Iudæi,
Iesus.

Nunc Iudæi adduco uobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen inuenire. Ecce homo. P. O N. Crucifige, crucifige. P. Comprehendito eum uos, & crucifigitote. Nam ego nullum in eo crimen inuenio. I. V. D. Nos legem habemus, quæ iubet eum morte plecti, quia filium Dei se fecit.

se fecit. P. Metuo quorsum euadant hæc. Vnde nam es? mihi non eloqueris? An nescis, me potestatem habere tui uel crucifigendi, uel relaxandi? I. Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datum esset supernè. Itaq; qui me tibi tradidit, in maiore culpa est. P. Hic quidem mihi amittendus est, uideo. I V. Si eum amittis, non es amicus Cæsari. Quisquis enim regem se facit, aduersatur Cæsari. P. Age, iam educam eum ad uos. Ecce rex uester. I V D. Tolle in crucem, tolle in crucem. P. Regem ego uestrum in crucem? I V. Nullum habemus regem, præter Cæsarem. P. Nihil ago: uideo, ceddendum est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquam. Hac manuum lotionem testatum uolo, Iudei, me in sanguine huius innocentissimi rei, ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. I V. Eius sanguinem nos, nostriq; posteri luunt. P. Ergo Barabam hunc latronem liberum habete, Iesum autem uestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

SIMON. IOAN. 21.

Iesus, Discipuli, Ioannes,
Petrus.

HEus iuuenes, nunquid edulij habetis? D. Nihil. IES. Iacite rete ad dextram nauis partem, & inuenietis. D. Facimus. O miraculum: tanta est in nostro reti piscium multitudo, ut trahere

226 DIALOG. SACRORVM
 trahere non possumus. IO. Dominus est. PET.
 Ego igitur indusium succingam, & ad eum ad ri-
 pam natabo. DIS. At nos nauigabimus: neq; pro-
 cul à terra absumus. Iam appulimus. Hic est pru-
 nae impositus piscis, & panis. IE. Afferte de pisci-
 bus, quos modò cepistis. P. Attraham rete ad ter-
 ram. O magnum numerum piscium. DI. Quot
 sunt? P. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta
 tres. D. Mirum est, rete non esse ruptum. IE S.
 Venite pransum. Vescimini hoc pane & pisce. Si-
 mon Ioannides, diligis me plus quàm hi? PE. Et-
 tiam Domine, tute scis quàm te amem. IE S. Pa-
 sce agnos meos. Simon Ioannides diligis me? PE.
 Etiam Domine, tu scis ut te amem. IE S. Pasce
 oues meas. Simon Ioannides diligis me? PET.
 Domine, tu omnia scis, tu nosti quàm te amem.
 IE S. Pasce oues meas: simul & hoc accipe. Cum
 esses iuuenis, ipse te cingebas, et ibas quò uolebas:
 sed cum senueris, alius te, cum manus extenderis,
 cinget, & ducet quò noles. Sequere me. P. Hic
 autem quid? IE S. Si eum uolo manere, donec re-
 ueniam, quid ad te? tu modò sequere me.

LINGVÆ. Actor. 2.

Iudæi, Petrus.

Non'ne omnes hi, qui loquuntur, Galilæi
 sunt? AL. Sunt. I. Ecquid est quod no-
 stram quisq; uernaculam sibi linguam audiât? Par-
 thi,

thi, Medi, Elamitæ, Mesopotamiæ incolæ, & Iudææ, & Cappadociæ, Pontiq; & Asiæ, & Phrygiæ, & Pamphyliæ, et Aegypti, & eius Lybiæ partibus quæ est secundū Cyrenem, et peregrinantes Romani, tum Iudæi, tum aduentitij, Cretensesq; & Arabes, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem nostris cuiusq; linguis eloquentes. Hoc quidem iam non humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, uigilem ne, an somniem. Quid hoc rei est? A L. Bacchi agitatio est. O Iacche, pater es eloquentiæ. I. Quid ais? AL. Vini pleni sunt, mera temulentia est. Vnde enim tam multas linguas, tam diuersas, tam repente didicissent? P. Viri Iudæi, & Hierosolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulenti, quemadmodum uos arbitramini (est enim hora diei tertia) sed uiget illa uatis Ioelis prædictio: Vltimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo spiritu perfundam, ita ut uestri filij, filieq; uaticinetur, & iuuenes uisis, & senes in somnijs edoceantur. Quinetiam serui & ancillæ tunc meo spiritu delibuti uaticinabuntur. Sed id signis quibusdã præsignificabo, tum supra in cælo, tum infra in terra, uidelicet sanguine, & igne, et fumido uapore. Ipse sol tenebris obducentur, et luna sanguine, antequam Domini magnus ille et insignis dies ueniat. Quisquis autem Domini no-

men

men inuocarit, euadet. Audite uerba hæc, uiri Is-
 raelitæ. Iesum Nazarenum, at quem uirū? qui uo-
 bis à Deo representatus est portentis, miraculis,
 signis, quæ per eū Deus in medio uestrūm edebat,
 ut scitis: hunc uos definito Dei consilio & pro-
 uidentia traditum, hominum impiorum opera com-
 prehensum, ad palum alligatum sustulistis: quem
 Deus, ereptum ex mortis doloribus, in uitā reuo-
 cavit, quatenus fieri non poterat ut à morte tene-
 retur. Dauid enim dicit de eo: Propositum mihi
 Dominū ob oculos semper habeo, eoq; mihi dex-
 tero, nulla re commoueor: nec uerò solum mentis
 atq; animi lætitia gestio, uerumetiam ipso corpo-
 re fidenter persto, quòd tu animam meam apud
 inferos nō deseres, nec permittes ut is qui tibi sua
 pietate placet, interitu deleatur: sed me uiam uitæ
 docebis, mihiq; cumulatiſſimam apud te uolupta-
 tem præstabis. Si licet apud uos, uiri fratres, libe-
 re de patriarcha Dauide loqui: is & uitā finiuit,
 et sepultus est, et eius monimētū apud uos ad hoc
 tempus extat. Sed cum uates esset, & sciret Deum
 sibi iurauisse, sese ex foetu lumborū eius, quod ad
 humanam conditionē pertinet, suscitaturū Chri-
 stum, & in eius solio collocaturū, præsciens Chri-
 sti resurrectionis dixit, eius neq; animum apud in-
 feros relinquendum, neq; corpus interitu esse de-
 lendū. Hunc Iesum suscitauit Deus, cuius nos om-
 nes

nes testes sumus. Is Dei dextera elatus, & promissum sancti spiritus à patre consequutus, effudit hoc, quod uos nunc uidetis, & auditis. Neque enim David ascendit in cœlum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meâ, donec tuos tibi hostes instar subelli calcados tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israelus posteritas, Dominum & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Iesum. quē uos crucifixistis. IV. O' nos impios, Quid agemus, uiri fratres? P. Mutate pristinā mentē, & abluimini cuncti in nomine Iesu Christi, ad remissionē peccatorum, & accipietis munus sancti Spiritus. Ad uos enim pertinet promissio, & ad uestros liberos, & ad omnes remotiores quoscunq; uocauerit Dominus Deus noster. Quamobrē habete curam salutis uestre, eripite uos ex hoc peruerso hominum genere. I. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Eluamur.

CLAVDVS. Act. 3.

Claudus, Petrus, & Ioannes, Sacerdotes, & Antistes fani, & Sadducæi, Populares.

Respicite hunc miserum claudum, uiri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquā sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid,

aliquid, honoris & amoris Dei gratia, ut uobis Deus sese uicissim benignum præbeat. P. Aspice nos. Neq; argētum mihi, neq; aurum est, sed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. C. O' mirum miraculum. ut mihi roborati sunt pedes? ut nunc firmiter incedo? O' quàm dulce est, consequutum esse bona, quibus carueris? Ago tibi gratias Deus optime maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vah quàm iuuat ingredi, & salire? P O. Non'ne hic est mendicus ille claudus, qui solebat pro foribus templi sedens mendicare? A L. Plane is est: nec possum satis mirari, hunc tam expedite nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. P O. Videor mihi somniare. Subsequamur eum, ingredietur in porticum Solomonis. P E T. Quanta huc concurrit multitudo? Quid hoc admiramini, uiri Israelitæ? aut quid nos intuemini, quasi priuatis uiribus, aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isaaci, & Iacobi, patrum nostrorum, illustrauit puerū suum Iesum, quem uos in conspectum Pilati adductū repudiastis, cum ille absoluendū iudicasset. At uos sancto et innocente repudiato, petistis hominem homicidam uobis condonari, & uitæ authorē occidistis, quē Deus à mortuis excitauit. cuius nos testes sumus: eiusq; nominis fiducia hic, quem uidetis, et nostis, corroboratus

boratus est, & illius confidentia integerrimam ualitudinem, in uestro omnium conspectu, consequutus. Et nunc fratres, scio uos per imprudentiam fecisse, ut etiam uestros principes: sed Deus, quæ tot suorum uatum uoce prædixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem reuertimini ad sanitatem, ut deleantur uestra peccata, donec recreationis tempora ueniât à Domino, cum prænunciatum uobis Iesum Christum mittet: quem oportet cælo contineri, usque ad tempora instaurationis omnium, quæ Deus tot suorum sanctorum uoce uatum iam olim prædixit. Moses enim maioribus nostris ita dixit: Vatem uobis suscitabit Dominus Deus uester ex uestra consanguinitate, mei similem: ei parebitis ad omnia quæ uobis dicet. Quod si quis uati illi dicto audiens non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo tam multi uates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prædixerunt, & tanto ante denunciauerunt. Vos estis ex uatibus orti, & in eo fœdere cõprehensi, quod percussit Deus cùm maioribus nostris, cùm diceret Abrahamo, per eius semen fœlicitatem consequuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad uos primum Deus suscitatum puerum suum Iesum misit, qui uobis fœlicitatem afferret, si modò uestrum unusquisque à suis uitijs desceret. S A C. Enimuerò iam ferendum non uidetur,

tantam eis licentiam dari, ut populum publicè doceant. Nam quid futurum est? S A D. Quid? nisi, ut nobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod resurrectionē mortuorū per nescio quem Iesum futuram prædicant, facile animos imperitæ multitudinis in suam sententiã pertrahunt. A N. Itaq; maturè occurrendū huic malo est: Comprehendite eos, satellites, conijcite hos nugatores in vincula. Hac illic nocte garriat: cras nobiscū seriò disputaturi. Non iam cum indoctis rationē habebunt, quos possint facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas ueniendum erit, qui eorum argutias uehementius refutabunt. Nam plebē quidē habent ad omnia sequacē.

PRIMATES. Act. 4.

Senatores, Petrus & Ioannes,
Primates, Annas,
Caiphas.

Quam potestate, & cuius nomine hoc fecistis? P E. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Israelitarum senatores, quare senatus sit: hoc uobis omnibus, cunctoq; Israelitarum populo notum esse uolumus. sanatum esse in nomine Iesu Christi Nazareni, quem à uobis crucifixum Deus à mortuis excitauit. Per eum hic

hic astat in uestro conspectu sanus. Hic est lapis à
 uobis ædificantibus reiectus, qui adhibitus est ad
 caput anguli, nec est in ullo alio salus: nec ullum
 aliud nomen est sub cælo hominibus datum, per
 quod nobis liceat seruari. P. R. Hoc supra omnia
 mira mirabile est, homines illiteratos & idiotas
 tam confidenter & scite loqui. S. E. N. Atqui erant
 hi Iesu comites, & hic homo uere sanatus adest.
 Iubeantur exire paulisper e concilio, ut hac de re
 inter nos cõsultemus. Exite paulisper. Quid facie
 mus hominibus his? Nam conspicuum ab eis mi-
 raculum editum esse, omnibus Hierosolymæ inco-
 lis manifestum est, nec possumus negare. C. Ita
 est. Sed ne hæc res in uulgus dimanet latius, mine-
 mur eis acerrime, ne amplius hoc de nomine cui-
 quam mortalium uerbum faciant. Nam qua ratio
 ne in eos animaduertamus, non uideo. Omnis po-
 pulus hac de re Deum laudat: homo cui tam diffi-
 cili in re tam præsens auxilium oblatum est, annũ
 agit supra quadragesimum, estq; omnibus notissi-
 mus. A. Bene mones. Intromittantur. C. Atten-
 dite Galilæi. Interdicitur uobis, ne omnino uocẽ
 mittatis, ne ue doceatis nomine Iesu. P. & I. Vtrũ
 equũ sit, & Deo probari possit, uobis obtẽpera-
 re potius quàm Deo, uos uideritis. Nos quidem
 non possumus, quæ uidimus & audiuius, non di-
 cere. C. Vos, nisi malo coacti, recte facere nescitis.

Sed nisi parebitis, uestra contumaciae poenas acer-
bissimas luetis.

GAMALIEL. Actor. 5.

Apparitores, Antistes fani, Qui-
dam, Pontifices, Sacerdos,
Petrus, Gamaliel.

Carcerem quidem inuenimus clausum dili-
gentissime, & custodes foris ante ianuam
astantes: sed ubi aperuimus, neminem intus inueni-
mus. AN. Videor uidere rerum naturam inuerti.
Nunquam huiusmodi monstra, ne fando quidem
audita sunt. Quid egressos ne esse clauso carcere?
QV. Homines illi, quos in custodiam dedistis,
sunt in fano, & ibi populum docent. AN. Hec
sunt eiusmodi, ut quemuis de mente dei ciant. Se-
quimini me apparitores, adducam eos in conci-
lium. PO. Sed sine ui: etenim concitares in nos
uulgi seditionem, et statim ad saxa ueniretur. nam
magnum est plebis in eos studium. SA. Nisi prou-
demus, actum de nobis est. iam nullo in precio su-
mus: omnium oculi in eos sunt coniecti, prospicien-
dum aliqua ratione est. AN. Ecce homines. PO.
Nonne uos uetuius isto nomine docere? Atqui
repleuistis Hierosolymam doctrina uestra, & uul-
tis in nos illius hominis sanguinem deriuare. PET.
Parendum Deo magis est quam hominibus. Deus
maiorum

maiorum nostrorum Iesum suscitauit, quē uos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc Deus ductorem, & seruatorem, sua dextera extulit, ut per eum Israelitis ad saniolem uiuendi rationē reuerfis, ueniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum, nec non sacer ille Spiritus, quo Deus ei obediētes afflauit. P O N. O' audacissimos impostores. Quid agimus uiri? quin de his poenas sumimus? G A. Iubete, si placet, eos paulisper forās discedere. Considerate uiri Israelitæ de hominibus his, quid eis sitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui sese iactabat esse aliquē, cum quo homines ad numerū quadringentorum sese coniunxerunt. Is occisus est, et quot quot ei parebant dissipati, & ad nihilum redacti. Post eum extitit Iudas Galileus, tempore professionis, multumq; ad sese hominum traduxit: sed & is periit, & omnes qui ei obtemperabant, profligati sunt. Nunc quoq; uos summoneo, ut uobis ab his hominibus temperetis, eosq; missos faciat. Nam si hoc consilium & opus ab hominibus est, dissoluetur: sin à Deo est, id dissoluere non potestis, nisi fortē uultis uideri Deo repugnare. A N. Non malē consulit Gamaliel. P O N T. Ut mihi quidem uidetur. Sed euocemus homines, eosq; uirgis cædamus, & uetemus ullam Iesu nominis mentionem facere.

Testes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

Hic homo non desinit impiè contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui. Etenim audiuimus eum dicere, Iesum Nazarenum euersurum esse hunc locum, & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. P. Sunt ne ista uera?
 S. T. Attendite uiri fratres, & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequam Charræ degeret: eiq; mandauit, ut ex solo natali digrederetur, ueniretq; in terrâ quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldæa profectus, Charræ habitauit, unde eum (mortuo eius patre) Deus in hanc terrâ transfulit, quâ uos nunc incolitis: in qua nullâ ei possessionem tradidit, ne uestigium quidè pedis. & tamen promisit sese ei eius possessionem daturum, et eius post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo ad hunc modum: eius posteros peregrinos fore in terra extraneorum, eorumq; seruitutē et iniurias per quadringentos annos perpeffuros. Sed illam ego gentē, cui seruiēt, (inquit) ulciscar: exibuntq; postea, & me hoc ipso in loco adorabunt. eamq; rem inito cum eo circumcisionis fœdere firmavit. Is genuit Isaacum, eumq; octauo die circumcidit. Isaacus Iacobum,
 Iacobus

Iacobus duodecim patriarchas. Patriarchæ inui-
 dia adducti, Iosephum in Aegyptum ducendū uen-
 diderunt. Sed adfuit ei Deus, eumq; ex omnibus
 angustijs eripuit, et effecit ut Pharaos Aegypti rex
 ei sua sibi sapientia commendato, totius Aegypti,
 totiusq; suæ familiæ principatum traderet. Cum
 autem, orta fame in omni Aegypto & Cananæa,
 patres nostri in magna essent difficultate cibaria,
 Iacobus, qui audiuiisset frumentum esse in Aegy-
 pto, eos illò semel atq; iterū dimisit: estq; Iosephus
 altero itinere à fratribus suis agnitus, eiusq; genus
 Pharaoni declaratū. Tum Iosephus patrem suum
 Iacobum, & familiam omnem, ad homines septua-
 gintaquinq; accersiu. Descendit igitur Iacobus
 in Aegyptum: ubi cum uitam finiuiisset, ipse & pa-
 tres nostri translati sunt Sichemam, & in sepul-
 chreto siti, quod ibi Abrahamus argenti precio à
 filijs Emoris emerat. Interea propinquante pro-
 missi tēpore, de quo Deus Abrahamo iurauerat,
 crescebat populus in Aegypto multiplici nume-
 ro: donec extitit rex alius, qui Iosephū non noue-
 rat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres no-
 stros eousq; afflixit, ut etiā fœtus eorū exponi cu-
 raret, ne conseruarentur. Quo quidē tempore na-
 tus est Moses, uir Deo acceptus, qui domi pater-
 næ tres menses enutritus, cum tandem expositus
 esset, sublatus est à filia Pharaonis, & ab ea pro

filio educatus: fuitq; Moses in omnibus Aegyptiorum disciplinis eruditus, & dictis factisq; potens. Cumq; iam quadragesimum ætatis annū completeret, uenit ei in mentem, cōsanguineos suos Israelitas uisere: cumq; uidisset quendam iniuria affici, eum defendit, eiusq; iniuriam, caso Aegyptio, ultus est. Arbitrabatur autem cōsanguineos suos intelligere, Deum ipsis per ipsum salutē dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspiciatus eos cōtendentes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse cōmemorans: cur alius alij nocerent? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eum reptulit, quærens quis eum principem & iudicē in eos constituisset: num se uellet interficere, quo modo pridie interfecisset Aegyptium? Ex eo dicto Moses aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sinae Genius Domini, in flamma & ardore rubi. Quo spectaculo admiratus, cum ad uisendū accederet, audita Domini ad eū uox huiusmodi est: Ego sum Deus patrum tuorū, Deus Abrahami, Deus Isaac, et Deus Iacobi. Hic cum tremefactus Moses nō auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus. nā locus in quo stas, sacer est. Vidi uidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto: eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos descendē.

Itaq;

Itaq; uolo mittere te in Aegyptum. Hunc Moſen, quem illi repudiauerat, quærentes quis eum principem & iudicem conſtituiſſet: hunc ipſum Deus principem & liberatorem miſit, ductu Genij, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaq; fecit, & prodigia, tum in Aegypto et mari rubro, tum in deſertis, annis quadraginta. Hic eſt Moſes ille, qui dixit Iſraelitis: Dominum Deum ipſorum uatem eis ex eorum cõſanguinitate ſuſcitaturum, ipſi Moſi ſimilem, cui parerent. Hic ille eſt, qui in multitudine fuit in deſerto, cum Genio, qui cum eo locutus eſt in monte Sina, et cum maioribus noſtris: qui uitalẽ accepit doctrinã, quam nobis traderet: cui noluerunt dicto audientes eſſe maiores noſtri, ſed eo reiecto, animis ſeſe in Aegyptum conuerterunt, & ab Aarone petiuerũt, ut ſibi facerent deos, qui ſe antecederẽt: nam Moſi illi, à quo eſſent ex Aegypto educti, ſeſe nescire quid accidiffet. Itaque uitulũ tum fecerunt, & ſacrificiũ ſtatue peregerunt, delectati operibus manuũ ſuarũ. Et Deus auerſus eos, fuit prolabi ad cultũ aſtorũ, quem admodum in uatum monumẽtis ſcriptũ eſt: Nunquid mihi uictimas et ſacrificia obtuliſtis quadraginta annis in deſerto, poſteri Iſraelis? an non adhibuiſtis tabernaculum Molochi, & ſidus dei ueſtri Romphanis? quæ uos ſimulachra feciſtis ad adorandũ, ob quæ ego transferam uos ultra Babylonem,

lonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostri in deserto, sicut præscripserat is qui Mosi ratione eius faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores unam cum Iosua introduxerunt tum, cum inuaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum aduentu exterminauit: donec uentum est ad tempora Dauidis, qui usus Deo fauente, uoluit domicilium inuenire Deo Iacobi. Solomo autem eadem ei edificauit. Sed non in templis manufactis habitat supremus ille, quemadmodum dicit uates: Cælum mihi sedes est, & terra pedibus meis subsellium: Quam mihi uos domum extruetis, (inquit Dominus) aut quis mihi locus requietis erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo & auribus impuri: uos semper spiritui sancto restitistis, & uos et maiores uestri. Nam quem illi uatum non sunt insectati? An non eos necauerunt, qui aduentum iusti prænunderunt? cuius uos modo proditores fuistis, & interfectores, qui Geniorum administratione acceptam legem non seruastis. P O. Disrumpor præ iracundia. Hunc cene tam arroganter? S T E P H. Ecce autem uideo cælos apertos, & hominem Deo ad dextram astantem. S E. & S C. O' impudentiam. Quid eum audimus amplius? inuadamus in eum uniuersi, eijciamus eum ex urbe. Agite iam, lapidetur. Vos testes, uestrum est, initium facere lapidationis,

pidationis, sustinete partes uestras. T. Nos uerò
 perlibenter. Atq; ut simus expeditiores, hic apud
 te, adolescens, uestimenta nostra deponemus. S C.
 Quid cunctamini? ferite, ferite etiã atq; etiã, gemi
 nate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conij
 cite uniuersi, iacite grandine densius. S T. Domi
 ne Iesu, accipe animum meum. S C. Properemus.
 obruamus eum lapidibus. S T. Domine, noli in
 hos iudicare hoc facinus.

CORNELIUS. Act. 10.

Cornelius, Petrus.

A Vdium modò intus aduenire eum, quem cu
 rari accersendum. Itaq; ei exeo obuiam.
 O salue multum mi. P. Ah quid agis? surge, quid
 me ita accipis? Ego quoq; homo sum, ne tu me di
 uinis honoribus afficias. Ingrediamur. Qui nam
 sunt isti, quos hic conuenisse uideo? COR. Mei
 sunt cognati, & necessarij, atque amici, quos huc
 iussi conuocari. P. Vos scitis, ut nefas sit homini
 Iudæo herere, aut congregari alicui extero. Sed me
 Deus docuit, neminem profanum, aut immun
 dum censere hominem. Quamobrem accersitus,
 nihil dubitavi uenire. Nunc scire uelim, quam ob
 causam me accersueritis. COR. Quarto abhinc
 die, ad hanc horam eram ieiunus, & domi meæ
 hora nona preces faciebam. Ecce autem uir
 quidam extitit in meo conspectu, ueste splendida;

Et, Tua (inquit) precatio Corneli exaudita est,
 tuaq; misericordia et benignitas Deo in memoria
 insedit. Mitte ergo Ioppen, accersitum Simonem
 cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem
 coriarium, ad mare) qui ubi aduenerit, colloque-
 tur tecum. Ego continuo misi ad te: Et tu recte se-
 existi, quod uenisti. Nunc nos omnes in Dei conspe-
 ctu adsumus, ad audienda omnia tibi à Deo man-
 data. PET. Reapse comperio, nullum Deo perso-
 narum esse discrimen: contraq; apud omnes natio-
 nes, qui eum metuunt, uitamq; innocenter insti-
 tuerunt, ei esse acceptos. Omnium summa est in disci-
 plina, qua curauit erudiendos Israelitas, quos la-
 to pacis nuncio affecit per Iesum Christum. Vos sci-
 tis quæ res acciderit per totam Iudæam, usq; à Ga-
 lileæ, post lotionem quam publicauit Ioannes: de
 Iesu loquor Nazareno, sacro Dei numine et po-
 tentia prædito, qui ultro citroq; commeans, mul-
 ta multis beneficia conferebat, omnesq; sanabat,
 quotquot à Veiove illo diuexabantur: quippe cū
 Deus ei adesset. Et nos testes sumus omnium quæ
 fecit, cū in reliqua Iudæa, tum Hierosolymis.
 Quem ipsi Iudæi palo affixum, sustulerunt. Eum
 Deus tertio die in uitam reuocauit, et manifestò
 ostendit, non uulgo, sed nobis designatis diuinitus
 testibus, qui quidem cibum potionemq; sumpsi-
 mus cum eo, postquam à morte reuocatus est. Ac
 munus

munus ab eo assignatum habemus, ut uulgo prædicemus, & testificemur, eum uiuentium esse, mortuorumq; iudicem à Deo destinatū. Hunc omnes uates testantur, eum esse, per cuius nomē, ueniam peccatorum consequantur, quotquot ei cōfidunt. Sed quid hoc nouæ rei est? numine corripuntur omnes qui me audiunt, & iam diuersis linguis loqui incipiūt. Num quid causæ est, cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiscum numine afflati sunt? Abluantur sanè nomine Domini.

CIRCUNCISI. Actor. 11.

Christiani, Petrus.

Nos quidem factum tuum probare nullo pacto possumus: ut liberè loquamur. PE. Quod nam id est tandem? CHR. Quòd homines præputio præditos conuenisti, et cum eis cibū cepisti. PE. Si uobis uidetur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: ea audita, iudicabitis. CHR. Placet, enarra. PET. Cum in oppido Ioppa orarem, uisus sum mihi uidere (cum essem extra me raptus) uas quoddam descendens, quasi linteū magnum, quod quatuor capitibus de cœlo demissum, ad me usq; peruenit. Id cum attentus contemplerer, uidi quadrupeda terrestria, & feras, et reptilia, et aereas uolucres, simulq; uocem audiui dicentem mihi: Age Petre, macta, & uescere. Tum ego: Minimè, Domine. Nihil enim unquā immundum,

dum, aut impurum, per os meum intrauit. At illa
 uox iterū de cœlo inquit: *Quæ Deus purgauit,*
tu ne pollue. Idq; ter factū est, et tum demū omnia
 in cœlū subducta sunt. Tum continuo præsto fue-
 runt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me
 Cæsarea missi. Cum his ut abiecta omni cūctatione
 cōgrederer, diuino afflatu admonitus sum. Iuerūt
 unā mecum sex fr̄atres hi, ac nobis hominis domū
 ingressis renūciauit ille, ut Geniū domi suæ uidis-
 set astantiē, et sibi præcipientē, ut mitteret Ioppen
 homines, qui accerserēt Simonē cognomine Pe-
 trū: ex quo ea audiret, quæ et ipsi essent, et ipsius
 toti familiæ salutaria. Hic cū ego loqui cœpissē,
 illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodū &
 nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud
 Domini dictū, quo dixerat, Ioannē quidē eluisse
 aqua, sed nos Spiritu sacro ablutū iri. Quod si eo-
 dem illos munere affecerat Deus, quo nos cū in Ie-
 su Christi Domini fidē uenissēmus: ego quis eram,
 ut possē obistere Deo? CHR. Iam nihil addi-
 mus: sed gratias Deo agimus, qui etiam exteris
 per uitæ castigationē ad uitā patefecerit.

RHODE. Actor. 12.

Petrus, Rhode, Chri-
 stiani.

A Perite mihi has fores aliquis. RHO.
 Nescio quis pulsat hostium prouiso, quis
 sit.

sit. PET. *Ecquis mihi aperit tandem?* RHO. *Petrus est, Petrus est. O' me felicem. o' populares, salui sumus. Petrus pro forib. uestibuli stat.* CHR. *Insanis.* RHO. *Minime uerò. Agnoui eius uocem.* CHR. *Genius eius est.* PE. *Heus, heus, an expectatis dum ego hasce effringam fores?* RH. *Non auditis eum pulsantem?* CHR. *Aperiamus. O' miram miraculum. Tu ne ergo uerus ades Petrus?* PET. *Pax sit rebus. Audite ut me Dominus eduxerit e carcere. A' quater quaternis militibus per uices custodiebar. Cumq; hac nocte dormire inter duos milites, uinctus duabus cathenis, carceremq; custodirèt ante ianuã custodes, ecce adest Genius Domini, cuius in aduentu domus splẽdore illustrata est. Is me pulsato latere, expergefactũ iussit surgere confestim, continuoq; mihi e manibus exciderunt catenæ. Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci. iussusq; amicare palliũ, & eum sequi, parebam: cum iam egressus nõdum intelligerem rem ueram agi, sed mihi uisum cerne re uiderer. Et iam prætergressi primos & secundos custodes, uenimus ad portã ferream, quã itur in urbem: quam ultro nobis patefactã egressi, processimus uicum unum, atq; ibi me relinquit ille. Tum ego, ubi ad me redij, præclare intellexi eum a domino missum esse ad me, ex Herodis manu, & tanta Iudæi populi expectatione eripiendum.*

Hec uos Iacobo & fratribus nunciabitis. Mibi aliò concedendum est.

PHILOSOPHI. Act. 17

Stoici, Epicurei, Paulus,
Dionysius.

Possumus ne ex te scire, quæ sit ista tam noua doctrina, quam affers? Nam inaudita quædã nostris auribus affers, Iesum nescio quem nouum Deum, & alteram uitam prædicans. Hæc qualia sint, uelimus ex te discere. PAVL. Video uos omnino, uiri Athenienses, paulò supersticiosiores. Nam cum præteriens uestra spectarem sacra, aram quoq; offendi, in qua inscriptũ inerat, Ignoto Deo. Eum uobis ego Deũ, quem ignorantes colitis, annuncio. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo cõstant, cum sit cœli terræq; dominus, non habitat in templis manufactis: nec hominum manibus colitur, quasi ulla re egeat, qui ipse omnibus uitam, spiritum, omnia deniq; cõferat: quiq; ductum ex unius sanguine omne hominum genus, in omni terræ solo collocauerit: quibus statura uiuendi tempora, certosq; inhabitandi terminos præfinit, ut suum Dominum quærent, si forte peruestigare & inuenire eum possent, cum tamen nõ procũ absit ab unoquoq; nostrũ: cum per eum uiuamus, moueamur, & simus, ut quidam etiam uestrorum poetarum dixerunt: Eius enim
genus

genus sumus. Quod si genus sumus Dei, non debemus existimare, auro, aut argento, aut lapidi arte & industria humana celato, numen esse simile. Ac nunc, omiſſis ignorantie temporibus, Deus omnibus ubiq; hominibus denunciatur, ut uitam corrigant. Statuit enim diem, in quo uniuersos homines cum summa equitate iudicaturus est, per uirum quendam, per quem id facere decreuerat: quem dum à morte reuocauit, certam eisdem conditionis adipiscende spem fecit omnibus. E. Festiuum nugatorem, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc satis in presentia, aliàs te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tua oratione, peregrine, ut iam nihil dubitem quin ita sit: statuiq; à te non discedere (si tibi molestum non est) nisi ista doctrina, quantum satis est, instructus. PAVL. Mihi uerò nihil iucundius fieri potest, quàm & tecum, & cum omnibus ita animatis eadem communicare, quæ diuinitus edoctus, passim diuulgare sum iussus.

LYSIAS. Actor. 21.

Iudæi, Lysias. Paulus,
Centurio.

Succurrite, uiri Israelitæ. Hic est homo ille, qui contra populum, & legem, & locum hunc omnes ubique docet. Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanauit.

258 DIALOG. SACRORVM
fanauit. ALIVS. Extrahamus eum è fano, in-
terimamus eum. Quid expectamus? Iam pridè de-
buit interfici. Quod si factum esset, has turbas cui-
tassemus. ALIVS. Vapula, homo seditiose. Hic
nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. AL. Desi-
namus hunc uerberare, populares: nam uideo huc
uenire tribunum cum militibus. L. Vnde tam si-
bitò tanta orta est seditio? Eho, hiccine in causa
est? Comprehendite hunc milites, & ei iniicite ca-
tenas. Quis nam est? aut quid fecit? Tacete cla-
mosi homines. Possum' ne ex uobis scire, quid nam
commiserit? Alius aliud nescio quid clamat. Nihil
intelligo. Abducatur in castra. Quæ (malum) hæc
tanta uiolentia est? Hic iam, credo, opprimemur
in turba. IVD AEI. Interime cum. PAUL.
Licet' ne mihi te alloqui? LYS. Scis' ne Græcè?
Nonne tu es Aegyptius ille, qui superioribus die-
bus concitata seditioe, eduxisti in syluas illa qua-
tuor millia hominum sicariorum? PAULVS.
Ego homo sum Iudæus, Tarsensis, ciuis non obscu-
ræ Ciliciæ ciuitatis. Sed oro te, permitte mihi ad
populum loqui. LYS. Permitto. PAUL.
Audite meam hanc ad uos defensionē, uiri fratres,
& patres. Ego homo Iudæus sum, Tarsi in Cicilia
natus, & in hac urbe educatus ad pedes Gamalic-
lis: patrijs legibus accuratè institutus, & Dei cu-
pidus, quemadmodum uos omnes estis hodie: qui
hanc

hanc uiuendi uiam sum capitaliter infectatus, uiros simul & mulieres constringendo, & in carcere cōdendo. Testis est mihi pontifex, totusq; senatus, à quib. etiam epistolas ad fratres acceperā, & Damascum proficiscebar, eos quoq; qui ibi essent, uinctos Hierosolymam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente de cœlo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad terrā, uocem audiui dicentem mihi: Saule, Saule, quid me infectaris? Tum ego: Quis es, Domine? Atq; ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu infectaris. Qui autē me cum aderant, lucem uiderunt illi quidem, & territi sunt, sed uocem non audiuerunt alloquentis me. Tum ego: Quid agam, Domine? Et Dominus: Surge, inquit, & proficiscere Damascum. Ibi tibi dicentur omnia, quæ te facere statutum est. Cumq; præ lucis illius splendore non uiderem, manu ductus à meis comitibus, perueni Damascū. Ananias autem quidam uir pius, & legi conuenienter uiuens, testimonio omnium illic habitantium Iudeorum, uenit ad me, & astans mihi: Saule frater, inquit, aspice. Cumq; ego eodem temporis uestigio in eum intuitus essem, Deus patrum nostrorū (inquit ille) destinauit te ad cognoscendā eius uoluntatem, & ad iustum uidendū, uocemq; ex eius ore audiendum: quoniam testis ei futurus es apud om-

nes homines, earum rerum quas & uideris, & au-
diueris. Et nunc quid cunctaris? Agedam, abluc-
re, & inuocato Domini nomine peccata tua elue.
Reuerso a utem mihi Hierosolymam, & in templo
oranti, accidit ut extra meipsum raptus, uiderem
eum dicentē mihi: Propera, & Hierosolyma cele-
riter exi, non accipient enim tuum de me testimo-
nium. Cui ego: Domine, inquam, sciunt ipsi ut ego
solitus sim in custodiam dare, & per collegia uir-
gis cedere, eos qui tibi confiderent: utq; cum tui
testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem,
& eius neci consentiens, uestimenta custodirem eo-
rum qui eum interficiebant. Tum ille: Vade, in-
quit, nam ego te ad procul remotas gentes aman-
dabo. **IUDA EI.** Tolle istum ex orbe terrarū,
neq; enim conuenit eum uiuere. **LYS.** Nihil un-
quam tale uidi. Necessē est grauiorem aliquam es-
se causam, quæ uniuersum populum in hunc com-
moueat. Neq; enim ita clamarent, & uestes discin-
derent, pulcremq; in aerem iacerent. Hæc non so-
lent sine maxima causa fieri. Milites, intromitti-
te eum in castra, & uirgis cogite causam fateri,
propter quā causam ita in eum clametur. **CEN.**
Fiet. Dispolietur iam, et funibus deligetur. **PAV**
LVS. Licet ne uobis hominē Romanū indemna-
tum uerberare? **CENT.** Vide quid agas **LY-**
sia: nam hic homo Romanus est. **L.** Ita ne? **Adi**
bo

bo eum. Dic mihi, es'ne Romanus? P. Etiam.
 L. Ego ipse magno precio in istam ciuitatem sus-
 ceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desistite
 milites: iam satis superq; factum est.

ANANIAS. Actor. 23.

Paulus, Ananias, Assistentes,
 Lyfias, Sadducæi, Pha-
 rifæi.

Viri fratres, ego ad hoc tempus, Deo con-
 scio, optimè mihi conscius fui. ANAN.
 Percutiatür ei os. PAVL. Percussurus est te
 Deus, paries in crustate. Ergo tu sedes ut de me ex
 lege iudices, & cõtra legem iubes me pulsari? AS
 SIS. Pontifici Dei conuiciaris? PAV. Nescie
 bam, fratres, eum esse põtificẽ. Scriptum est enim,
 Principi populi tui ne maledicito. Verùm audite
 fratres, qui in hoc concilio adestis. Ego Phari-
 seus sum, Pharisei filius, sperata resurrectionis
 mortuorum reus sum. SAD. Lepidum nugato-
 rem, hoc se modo euadere posse sperat. PHA.
 Non malè loquitur: nihil in eo mali uideo. Quod
 si spiritus cum eo loquutus est, aut aliquis Genius,
 ne Deo repugnemus. SAD. Ideo eum defen-
 ditis uos, quia se uobiscũ sentire clamat. PHAR.
 Nos eum ideo defendimus, quia defensione dignus
 est. Quid enim cõmisit? uultis opprimere infontes?

r 3 SAD.

SAD. Imò uos uultis tueri fontes? L. Videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu iube huc descendere exercitum, ut eis cripiatur, & in castra abducatur.

NEPOS PAULI.

Actor. 25.

Centurio, Lysias, Nepos
Pauli.

PAulus, is qui est in uinculis, me euocatum rogauit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. L. Cedo mihi manum, adolescētule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod uelis mihi enunciare. NEPOS. Iudæi constituerunt petere à te, ut cras in conciliū educas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quæsituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese deuouerunt, si uel comederent, uel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati, tuum mandatum expectant. L. Laudo te, quod me scitè admonuisti. Discedes hinc, & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstraui. Vos duo centuriones paratos habete milites ducentos, qui Cæsaream proficiantur, & equites septuaginta, hastatosq; ducentos, ad horam tertiam noctis: & iumenta adhibete, ut eò impositum Paulum, ad Felicem prætorē perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

TERTVL.

TERTVLLVS. Actor. 24.

Felix præses, Tertullus orator, Paulus, Concio Iudæorum.

Adest hic reus ille Paulus, Anania pontifex, & uos seniores. Superest, ut uester orator accuset. TER. Quod maxima pace per te fruimur, quodq; tua prudentia hæc prouincia rectè administratur, nobis omnino gratissimū est, optime Felix, & agimus gratias quàm possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, quæso ut nos, pro tua æquitate, paucis audias. Inuenimus hominem hunc pestilentem, & seditiones omnibus ubiq; terrarum Iudæis concitantē, ac sectæ Nazarenorum principem, eò usq; ut etiam sanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum, uoluimus ex nostra lege iudicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumq; magna uis manibus nostris eripuit, ac iussit ut eius accusatores apud te adessent. Ex quo quidem Lysias poteris, si quærere uoles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc insimulamus. Atque hæc ita se habere, testis est uniuersa Iudæorum, quos adesse uides, concio. CON. Ita est. PAVL. Licet ne mihi causam dicere? FE. Licet. PA. Equidē eo cōfidentius pro me dico, quòd scio te multos iā annos huic gēti ius dicere: ut possis intelligere, me nō plures duodecim cōpleuisse dies, ex quo Hierosolymā ad diuinum

uinum cultum concessi. Neque uerò me in templo inuenerunt cum aliquo colloquentem, aut uulgi seditionem facientem, neq; in collegijs, neq; oppidatim; nec me eorum possunt conuincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, Deum colere patriū, fidemq; adiungere omnibus quæ in disciplina nostra et uatibus scripta extant; tantumq; mihi de Deo spondere, ut exploratū habeam, mortuos tum bonos, tum improbos, aliquando reuicturos: id quod ne ipsi quidē non sperant. Atq; equidem in id incumbo, ut rectam conscientiam Deo semper hominibusq; probare possim. Veneram autem post annos complures, ut muneribus egestatē nonnullorum meorum popularium alleuarem, ac ferta libarem: cum me expiatum offenderunt in sano, nulla cum turba, aut tumultu. Ii sunt quidā ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præstō esse, & accusare, si quid in me haberēt. Aut etiā hi si quod deprehenderūt in me crimē, dicant sanè dū adsto in concilio. Nisi fortē criminosa est una hæc uox, quā inter eos sic clamaui: Ego hodie à uobis reus agor defensæ mortuorum resurrectionis. F. Iam finē facite. Cum Lysias tribunus uenerit, cognoscā de uestra causa. Interea tu Centurio Paulum custodi, ita ut remissius habeatur, ne ue aliquis necessariorum eius aditu, aut famulatu prohibeatur.

FESTVS. Actor. 25.

Festus præses, Agrippa rex,
Paulus.

Vidētis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes uiri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudæorum multitudo tum Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamans iudignum esse eum uiuere amplius. Ego uerò cum comperirē nihil eum capitale admisisse, et ipse ad Augustum prouocauisset, statui mittere: & tamen quid certum de eo scribam ad dominū, non habeo. Ea de causa produxi eum ad uos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut rediſquiritā, habeā quod scribam. Absurdū enim mihi uidetur, mittere uinctū: neq; crimina, quæ ei imponantur, significare. A G. Liberum est tibi, pro teipso dicere. P A V. Quòd omnia, de quibus à Iudæis postolor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus. hominē Iudaicarum cōsuetudinum atque controuersiarum uel in primis peritum, equidem beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me æquo animo audias. Ac meam quidem actam ab incūte etate uitam (principiò enim uersatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Iudæi, iam diu scientes (modò uelint fateri) me uixisse Pharisæum, quæ exactissima nostræ religionis secta est. Et nunc hic sto reus speratæ præstationis eorum, quæ maioribus nostris à Deo
r s promissa

promissa sunt: quò quidem se peruenturas duode-
 cim tribus nostræ, Deum noctes diesq; assidue co-
 lendo sperant. De hac spe, rex Agrippa, à Iudæis
 accusor. Ita ne uerò incredibile apud uos iudica-
 tur, à Deo mortuos excitari? Equidem statuerã,
 multa mihi cõtra Iesu Nazareni nomẽ esse facien-
 da. Itaq; feci Hierosolymis, multosq; sanctos per
 potestatem, quæ mihi à pontificibus permissa erat,
 in carceres conclusi, & capite mea sententia dam-
 nauit. Quin eos per omnia collegia tormentis sepe
 cogebar nefaria dicere. iamq; immodicè in eos fu-
 rens, persequebar etiam ad exteras urbes. Cumq;
 aliquando proficiscerer Damascum, cum potesta-
 te mihi à pontificibus permissa, die medio, Rex, in
 itinere uidi de cœlo solis splendore maius lumen,
 quod me meosq; comites circumfulsit. Cumq; om-
 nes ad terram corruissemus, uocẽ audiui affantis
 me, & Hebræo sermone dicẽtis: Saule Saule, quid
 me infestaris? Durum tibi fuerit, contra stimulos
 calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, Domine?
 Ego sum, inquit ille, Iesus, quem tu infestas. Ve-
 riem surge, & consiste in pedes. Nam cõ tibi appa-
 rui, ut te & ministrum & testem constituam eo-
 rum quæq; uidisti, quæq; tibi demonstrabo, uindi-
 cando te à populo & gẽtibus, ad quas nunc te mit-
 to, ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lu-
 cem, & ex Satane potestate ad Deum se con-
 uertant,

uertant, & ita peccatorū ueniam cōsequantur: & ad eandem cum eis sortem perueniant, qui, quia in fidem meam uenerunt, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa, cœlesti uisioni non sui dicto audiens: quin primūm eis qui Damascierant, et Hierosolymis, perq̄ omnem Iudææ regionem, necnon ipsis ethnicis correctionem uitæ denunciarem, & exhortarer, ut ad Deum sese conuerterent, & uitæ correctionem factis ostenderēt. Hac me causa Iudæi in fano comprehensum conabantur interficere. Sed diuino præsidio ad hunc usque diem steti. paruos iuxtā ac magnos cōmonēfaciens, neq; quicquam dicens extra ea quæ tum cæteri uates, tum Moses futura antè denunciauerunt: Christum uidelicet esse mortem passurum, primūmq; ex mortuis in uitam reuocatum, lucem populo & gentibus nunciaturū. FESTVS. Insanis Paule. Nimiæ te literæ ad insaniam redigunt. PAV. Non insanio, optime Feste: sed ueracis & sobrij hominis uerba profero. Scit Rex, ad quem confidenter loquor, ut quem nihil horum latēre putem. Neq; enim in tenebris gestum est. Credis ne, rex Agrippa, uatibus? Credis, scio. A. Propemodum mihi persuades, ut Christianus fiam. P. Deus faciat, ut non propemodum, sed planè, non solum tu, sed etiam omnes qui me audiunt, hodie fiant tales, qualis ego sum, exceptis his uinculis.

F. Surgamus : discedamus hinc. Hic homo mihi uideatur nihil morte dignū, aut carcere, cōmississe. A. Poterat absolui, nisi prouocauisset ad Cæsarem.

IVDEX. Matth. 25.

Iesus iudex, Dextri, Sinistri.

Venite beati Patris mei : possidete paratum uobis regnū ab orbe cōdito . Nam cum esurirem , dedistis mihi comedere : cum sitirē, bibere : hospitem me accepistis : nudum uestiuiistis : egrum uisitauistis : in custodiā datū inuistis . D. Domine , quando te uidimus esurientem , ut aluerimus ? aut sitientem , ut potum dederimus ? quando autem hospite , ut acceperimus ? aut nudum , ut uestiuerimus ? quando egrum , aut in uinculis , ut inuiserimus ? I. Credite mihi , quatenus minimo horum fratrum meorū fecistis , mihi fecistis . Vos autē abite à me , execrābiles , in ignem æternū , Ve ioui eiusq; Genijs paratum : qui me neq; esurientē cibo , neq; sitientē portione refecistis : hospitem non suscepistis : nudum non uestiuiistis : infirmū , & in carcerem coniectū non inuistis . S. Domine , quando te uidimus esurientē , aut sitientem , aut hospite , aut nudum , aut infirmū , aut in carcere , neq; subuenimus ? I. Credite mihi , quatenus horum minimo non fecistis , mihi non fecistis .

F I N I S .

DECEM

DECEM DEI PRAECEPTA, ET
alia deinceps sequentia, quæ ad reipub. institu-
tionem pertinent, ex Exodi cap. 20.

Et reliquis.

DEus hæc omnia Israelitis ad hunc modum
effatus est. Ego sum Ioua Deus tuus, qui
te eduxi ex domicilio seruitutis Aegyptiæ.

Deos alios nullos, præter me, habeto. 1

Simulachrum ullius rei, quæ extet aut supra in 2
cælo, aut infra in terra, aut in aquis sub terra, ne
facito, ne ue ea uenerator, ne ue colito. Nam ego
Ioua Deus tuus, Deus impatiens socij, parentum
culpam etiam in liberos persequor, etiam ad pro-
nepotes usq; & abnepotes osorū mei: clementiaq;
utor ad millesimā usque stirpem erga mei amantes,
meaq; præcepta conseruantes.

Iouæ Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: ne 3
que enim sinet impunitū Ioua, qui eius nomen ina-
niter adhibuerit.

Diem Sabbati sanctè agere memento. Sex die- 4
bus agito, tuaq; opera omnia patrato. Septimo au-
tem die, quod Iouæ Dei tui Sabbatum est, nullum
opus facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu
tuus seruus, aut ancilla, neu tuum iumentū, neu a-
pud te degens peregrinus. Nam cum sex diebus se-
cisset Ioua cælum, terram, mare, quæq; in eis sunt
omnia, feriatuſ est die septimo: qua de causa Ioua
diem

diem Sabbati faustum sacrumq; fecit.

- 5 Parentem utrunq; obseruato, ut diu etate pro-
 ducas in terra, quam tibi Ioua Deus tuus donat.
 6 Ne hominem occidito.
 7 Ne adulterato.
 8 Ne furator.
 9 Falsum testimonium contra alterum ne dicit.
 10 Alterius domum ne concupiscito: alterius ux-
 orem ne concupiscito: ne' ue seruū, aut ancillam, ne-
 ue bouē, aut asinum: nihil deniq; quod sit alterius.

Hic uniuersus populus uisis tonitruis, fulge-
 tris, tubæ sonitu. & montis fumo perterriti, abse-
 dere, & procul stantes à Mose petere, ut ipse eis
 audientibus loqueretur, non Deus, ne emoreren-
 tur. Quibus Moses: Ne metuite, inquit. nam ad
 uos tentandos uenit Deus, utq; uos eius timor ob
 oculos propositus à peccando deterreat. Dein-
 de procul stante populo, accessit ad illam caligi-
 nem, ubi Deus erat. Et Deus Mosi: Commemo-
 rato, inquit, Israelitis, ut me secum de cælo uide-
 rint loquentem, ne præter me deos sibi argenti-
 os aut aureos fabricentur. Sed mihi cespitium altare
 fiat, in quo solida sacrificia & pro salute balan-
 tibus bubus ue faciatis: quocunque in loco mei no-
 minis monumentum posuero, ibi uobis subuentu-
 rus, & prosperaturus. Quod si mihi altare lapi-
 deum fiet, ne ex quadrato lapide excitanto: nam

id ferramenta admouendo profanaretis. Ne ue per gradus ad meum altare ascēdatur, ne in eo obscœna appareant.

Hæc autem eis iura propones. Si emeris seruum Hebræum, sex annos seruito, septimo autem anno manumittitor gratuitò. Si cœlebs uenit, cœlebs manumittitor: sin maritus, uxor cum eo manumittitor. Si dominus ei uxorem dederit, ex qua filios aut filias procreauerit, fœmina & nati domini sunt: ipse solus manumittitor. Quòd si seruus captus amore sui domini, & uxoris, & filiorum, noluerit manumitti, cum dominus ad recuperatores adducito, eiq; ad ualuam aut ad postem applicato, aurem subula perforato, & ille ei perpetuum seruito. Cap. 21.

Si quis filiam suam uendiderit in famulatum, ea ne seruorum in morem manumittitor. Si ea domino displicebit, nec is eam desponderit, redhibeto. In extraneam gentem emancipandi potestas ne esto, quia eam affecit ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eodem iure cum ea, quo cum liberis, agito. Si aliam duxerit, uictu, uestitu, donatione propter nuptias, ne eam fraudato. Si tria hæc ei non consecerit, manumittitor gratis, sine precio.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui nō captauerit, sed in eum forte

tè fortuna incurrerit, statuã uobis locum quò con-
fugiat. At si quis alterius necem per dolum de in-
dustria machinatus fuerit, is uel ab ara mea ad ne-
cem abstrahitor.

Qui patrẽ aut matrẽ pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eumq; uendiderit, aut
is apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis pœ-
na esto.

Si quis alterum orta contentione percusserit la-
pide, aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in le-
ctum decubuerit: si surrexerit, et foras baculo in-
nixus iuerit, percussor sine fraude esto, tantum il-
lius cubatum & medicationem præstato.

Si quis seruum suum, aut ancillam baculo per-
cusserit, si præsens mors sequuta fuerit, tenetor.
Verum si unum aut alterum diem superstes fue-
rit, ne tenetor, quoniam pecunia eius est.

Si qui dimicãdo mulierẽ grauidã uulneraue-
rint, & abortũ intulerint, si perniciēs nõ fuerit, ad
æstimationẽ mariti mulieris multa esto, & ad eã
rẽ arbitri sunt. Sin aut perniciēs fuerit, uitã pro
uita pendito: oculũ pro oculo, dentem pro dente,
manũ pro manu, pedẽ pro pede, sugillationẽ pro su-
gillatione, uulnus pro uulnere, uibicẽ pro uibice.

Si quis serui sui, aut ancillæ oculum percusse-
rit, eumq; corruperit, eum manumittito pro oculo.

Id est, eius iu-
ris est, ut po-
te emptus.

Lex ratio-
nis.

lo. Et si serui sui, aut ancillæ dentē decusserit, eum manumittito pro dente.

Si quē bos uirū, aut fœminā, cornu petiuerit, et Si bos pulsus uerit. mortuus fuerit, bos lapidator, eius caro ne comestor, dominus bouis impunitus esto. At si bos antea fuerit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq; tamē custodiuerit, si uirum aut fœminam occiderit, & bos lapidator, & eius dominus morte plector. Sin ei mulcta imponetur, tantū uitæ suæ præcium dato, quantumcunq; ei fuerit impositum. Siue puerum petiuerit, siue puellam, idem iuris esto. Si seruum petiuerit bos, aut ancillā, argenti triginta sicli domino soluuntor, bos dilapidator.

Si quis fossam uel aperuerit, uel demiserit, nec obduxerit, & eò deciderit bos aut asinus, autor fossæ præstato: argentum domino illius soluito, ipse mortuum habeto.

Si cuius bos alterius bouē uulnerauerit, & ille mortuus fuerit, bouē uiuū uēdūto, et eius præciū diuidūto, et mortuū etiā diuidūto. Aut si notū fuit, bouem antea esse petulcū, neq; eū dominus eius custodiuerit, & bouē boue pēsato, ipse mortuum habeto.

Si quis bouem, pecus uel clepserit, mactaueritq; aut uendiderit, quinque boues pro uno reddito, & uiuum bouem pro illo reddito. Furti pœna, Cap. 22. quinq; balantes pro una.

Si fur in surripiedo deprehensus, ictus fuerit, & inde mortuus, homicidij pœna ne esto (nisi orto so-

le: tū homicidij pœna esto.) Si habet unde reddat,
reddito: sin non habet, uenditor ob suum furtum.

Si deprehensum fuerit furtum penes eum, bos,
asinus, ouis, caprâ uiuens, duplum reddito.

Si quis emisso pecore compauerit fundū, aut ui-
neam alterius, damnū sarcito de optima parte fun-
di sui, aut uineæ.

Si in spinas immissus ignis, metâ, aut segetē, aut
meßē corruerit, autor ignis detrimētū præstato.

Lex deposti-
ti.

Si quis apud alterum argentum supellectilē ue
deposuerit, idq; de illius domo surreptum fuerit, si
fur deprehensus fuerit, duplum reddito. Sin autē
fur non deprehensus fuerit, tum dominus domus ad
recuperatores uocatur, ni rem alterius interuertit.
Quacunq; in re crimen statuatur, in boue, in a-
sino, in oue, in capra, in ueste, quacunq; res erit a-
missa, quæ cuius dicatur, causa amborum ad recupe-
ratores defertor: utrum condemnauerint recupera-
tores, alteri duplum reddito.

Scilicet ruri
ab abactorib.
aut hostibus.

Si quis alterius fidei asinū, bouē, ouem, caprâ,
aut quoduis pecus cōmiserit, si id nullo uidēte fue-
rit mortuū, aut fractū, aut * abactū, iusurādū loue
interponitor, illum rem alterius ad senō auertisse:
eāq; satisfactionē dominus rei accipito, neq; fidu-
ciarius rem reddito. Quod si ei * furto ablatū fue-
rit, damnū præstato domino rei. Sin raptum à se-
ris fuerit, testem exhibeto, neq; raptum præstato.

Scilicet do-
mo.

Si quis

Si quis quid ab altero utendum acceperit, & id fractum, aut mortuum fuerit, domino rei absente, damnum præstato. At præsentem, ne præstato, si conductitium, & precio addictum erat.

Si quis uirginem nõ sponsam deceperit, et cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato. Raptus.

Si puella pater eam locare illi nolet, argentum pendito, ut fert dos uirginum.

Sagas uiuere ne finitote.

Quicumque rem habuerit cum bestia, capitale esto.

Qui dijs sacrificauerit, sacratus intereat, nisi uini ioue.

Peregrinũ ne premito, ne ue angito: nam peregrini fuistis in Aegypto. Officia erga inopes.

Viduam nullã, aut pupillum, premito. si presseris, cum ad me conuerentur, eorum ego querelas exaudiam, iratusq; ferro uos trucidabo: erũtq; uestre coniuges uidue, & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tecũ uersanti pecuniã mutuaueris, ne te ei foeneratorem præbeto, nec ei usuram imposito.

Si alterius uestem in pignus acceperis, ante solis occasum reddito. nam id unum habet operimentum, cum cuticulae amictũ, in quo recubet: qui si apud me questus fuerit, exaudia, ut sum misericors.

Magistratui ne maledicito.

Officia erga maiores.

Ne eum execrator, qui est in tua natione princeps.

Erga Deum

Fruges & liquorem tuum ne auertito.

Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bubus & balantibus facito. Septem dies cum matre sua esto, octauo die id mihi dato.

Præstatote uos mihi puros homines: & carnem ruri raptam ne gustatote, sed ad canes projicitote.

Cap. 25.
Officia erga
homines.

Auditionem falsam ne accipito.

Societatem cum impio ne coito, ut sis testis iniurius.

Multitudinem in uitio ne sequitor, ne ue in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduersarij tui boue, asinum ue offenderis palatem, ei reducito. Si inimici tui asinū uideris oneri succubuisse, ne ei auxiliū denegato, sed opitulator.

Inimici tui ius in lite ne deprauiato.

A re falsa abesto. Infontē & iustum ne interfecito: nam ego iniquum non absoluam.

Ne ue donū accipito: nam donū cæcat etiā perspicaces, bonorumq; uirorum orationē peruertit.

Peregrinum ne uexato: scitis enim uos quæ sit mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis in Aegypto.

Sabbatum.

Sex annos aruum tuum conserito, eiusq; prouentum percipito. At septimo intermittito, remittitoq;

fitoq; ad cibatum egenorum popularium tuorum,
et (si quid illis superfuerit) bestiarum terrestrium.
Idem in uinea & oliueto facito.

Sex diebus opus tuum patrato: at septimo feri-
tor, ut requiescat bos tuus, asinusq;: utq; respiret na-
tus ancilla tua, peregrinusq;.

Omnia quaecunq; dixi uobis, seruatote.

Nominis alienorum deorum memoriam ne usur-
pato, ne ue in ore habeto.

Tribus tēporibus in anno mihi festa agito, Azy Festi dica
malia seruato, per quæ septem dies azymis uesceris
(ut præcepi tibi) statuto tēpore mēsis uerni. quia
in eo emigrasti ex Aegypto: ergo corā me uacui ne
apparēto. Item messalia primitiuarū frugū operis
tui, quas in agro seueris. Item cōditalia in exitu an-
ni, ubi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum
Domini Iouæ sistuntor.

Cum mea uictimæ sanguinē, eam maclando, ef-
fundes, fermentum ne habeto.

Mei festi adeps in posterū diem ne pernoctato.
Principium primitiuarū frugum tui fundi in e-
dem Iouæ tui inferto.

Hoedum in sanguine matris suæ ne coquito.

F I N I S.

DIALOGORVM SACRO-
rum libri I. Catalogus.

Adamus	Pag.	4	Iofua	53
Cainus		6	Iael	55
Lotus	Ead.		Gedeon triturans	56
Abrahamus		13	Gedeon	57
Ephron		14	Icphtha	60
Rebecca		15	Rutha	61
Idumus		18	Boozus	63
Venator	Ead.		Discalceatus	64
Iacobus profugus		21	Samson	65
Laban		22	LIBRI II.	
Iacobus redux		25	Elis	66
Iosephus uenditus		26	Saulus	67
Iosephus captiuus		29	Samuel	69
Iosephus coniector		30	Sortilegium	71
Iosephus agnitus		32	Obedientia	72
Moses expositus		36	Golias	74
Dumus		38	Ionathan	78
Vitulus		40	Nouilunium	80
Conquerentes		42	Achimelechus	81
Calebus		44	Doegus	82
Balaamus		47	David latitans	83
Transiordanini		48	Abigail	85
Rachaba		50	Abiseus	88
Gabaonitis		52	Phoebas	90
			Achis	

I N D E X.

Achis	92	Raguel	246
Amalechita	93	Tobæus	247
Nathan	94	Raphael	248
Thecuana	95	Achior	250
Simeis	98	Iuditha	255
Achitophel	99	Olofernes	256
Absalomus	100	Virago	260
Berzeleus	103	Susanna	264
Bethsaba	104	Chaldæi	266
Solomo	106	Daniel	268
Roboamus	107	Fornax	272
Sarephthana	108	Balsasar	275
Elias.	Ead.	Haman	278
Micheas	114	Artaxerfes	279
Sunamitis	116	Nehemias	280
Naaman	117	Veritas	281
Hazael	121		
Iehus	ead.	LIBRI III.	
Ioas	124	Maria	286
Ionas	ead.	Baptista	287
Rabfices	278	Nathanael	288
Ezechias	230	Nicodemus	289
Ieremias	232	Samaritana	292
Hanania	235	Centurio	293
Sedechias	236	Piscatores	294
		Simon	295
LIBRI III.		Iairus	296
Tobias	138	Philippus	297
Asmodæus	143		

1472 107

I N D E X.

Panis	198	Petrus	229
Præposteri	201	Pilatus	233
Cananæa	203	Barrabas	234
Fermentum	204	Simon	235
Clauiger	Ead.	Linguae	236
Lunaticus	206	Claudus	239
Lapidantes	207	Primates	242
Cæcus natus	211	Gamaliel	244
Renoualia	215	Stephanus	246
Thomas	216	Cornelius	251
Lazarus	217	Circuncisi	253
Repudium	219	Rhode	254
Diues	220	Philosophi	256
Diues immisericors		Lysias	257
222		Ananias	261
Filij Zebedæi	223	Nepos Pauli	262
Vinitores	224	Tertullus	263
Denarius	227	Festus	265
Sadducæi	Ead.	Iudex	268

F I N I S.

BASILEAE, PER IO-
annem Oporinum, Anno salutis
1553. Mense Septem-
bri.

OCN 65218595